

Het boek van Carla Del Ponte 'De jacht. Ik en de oorlogsmisdadigers', heeft grote verontwaardiging veroorzaakt. De gewezen aanklaagster van het tribunaal voor de oorlogsmisdaden in het vroegere Joegoslavië (ICTY) en nu ambassadeur voor Zwitserland in Argentinië, bericht in haar boek dat het ICTY in 2001 een onderzoek instelde over de dood van ongeveer 300 Serviërs en Roma's. In de zomer van 1999, kort na de NAVO oorlog tegen Joegoslavië, werden deze jonge mannen vermoedelijk door de UCK (Kosovaars bevrijdingsfront) ontvoerd en naar Burrell in Albanië gebracht. Daar werden ze vermoord en hun organen werden via de maffia in West-Europa verkocht. "We besloten dat de bewijzen niet voldoende waren. Zonder dode lichamen of andere belastbare bewijsmiddelen die ons naar verdachten had kunnen voeren, konden we de aanklacht niet verder onderzoeken", schreef Carla Del Ponte. Het is vooral deze passage uit het boek, die de woordvoerder van de Servische vermistenorganisatie boos maakt. Hij verwijt haar vooringenomenheid. Hij zegt bewijzen te hebben overhandigd dat de jonge Kosovaarse Serviërs werden ontvoerd en vervolgens vermoord in gevangenkampen van de Kosovaarse Albanezen.

Del Ponte nam hierover in een interview met de Italiaanse krant 'La Stampa' stelling: "De vervolging van oorlogsmisdaden zijn in de moderne wereld een politieke aangelegenheid". Het is dan natuurlijk ook geen toeval dat het boek nu pas verschijnt, nadat Kosovo zijn onafhankelijkheid heeft geproclameerd. Daar regeert nu Hashim Thaci, gewezen UCK-leider en goede vriend van Kouchner, als premier van het NAVO protectoraat Kosovo. Van hem wordt gezegd dat hij in het verleden een leidende rol had in criminele activiteiten. Volgens diverse persberichten, o.a. de Russische krant 'Pravda' verdiende hij miljarden in de orgaanhandel.

Zeven jaar na het beëindigen van zijn carrière in het Witte Huis is Bill Clinton vele malen multimiljonair. Bill en Hillary hebben na hun verhuis uit het Witte Huis naar schatting 109 miljoen dollar verdiend. Ze maakten hun belastingsaangifte publiek, waaruit men kan afleiden dat de voormalige president op sommige dagen bijna een half miljoen opstreek. Dat de democratische presidentskandidate Hillary Clinton niet slecht bij kas zit, toonde ze zelf aan door vijf miljoen dollar eigen vermogen in haar verkiezingscampagne te investeren. Hillary was in de verkiezingscampagne voor het aanstaande presidentschap onder druk komen staan, omdat ze de bekendmaking van hun inkomen steeds maar uitstelde. Haar rivaal Barack Obama had zijn vermogen al weken op zijn website gepubliceerd. Dit lag rond de miljoen dollar.

Het gerucht dat Barack Obama, de Democratische presidentskandidaat in de VS, een moslim is, verspreidt zich zonder stoppen in de Amerikaanse samenleving. Blijkbaar is de letter verschil tussen de namen 'Obama' en 'Osama' genoeg om sommige Amerikanen de verkeerde conclusies te doen trekken. Het bericht werd in januari 2007 gelanceerd door het conservatieve tijdschrift 'Insight' en werd snel opgepikt door andere conservatieve media. Ondertussen hebben zowel Obama en Clinton als verschillende media, waaronder CNN, de bewering weerlegd. Toch gelooft nog steeds 15 procent van de Amerikanen dat Obama moslim is. Dat blijkt uit een peiling van AP. (De Standaard, 23 april 2008)

En vierde van de werknemers in Duitsland werkt voor een karig loon. Dat blijkt uit een Duitse studie die op 18 april 2008 besproken werd in de 'Frankfurter Rundschau'. De onderzoekers bestudeerden de arbeidsmarkt en de lonen in vijf Europese landen. Het voorbije decennium is het aandeel van de mensen met een klein inkomen gestegen van 15 naar 22 procent. Uit de studie bleek ook dat er vandaag 6,5 miljoen Duitsers werken voor een zeer laag loon. Twee miljoen van hen moet rondkomen met een uurloon van minder dan 5 euro. Duitsland doet het met deze cijfers iets beter dan Amerika maar loopt ver achter op Frankrijk en Denemarken. Hoe zit het met België? Uit een koopkrachtonderzoek van de socialistische vakbond ABVV blijkt dat twintig procent van de Belgische loontrekkenden de eindjes niet of moeilijk aan elkaar kan knopen. De helft van de ondervraagden zegt dat ze door de prijsstijgingen financiële problemen hebben. Vooral jongeren, bejaarden en mensen die in de sociale sector werken, zijn kwetsbaar. Deze mensen worden door de ABVV omschreven als de 'werkende armen' of de 'working poor'. (<http://www.fr-online.de>, De Standaard, 23 april 2008)

In 2007 werden in Tanzania vijfhonderd vrouwen geëxecuteerd omdat ze van hekserij verdacht werden. 87 procent van de vrouwen werd door hun eigen stamgenoten vermoord. Tanzania werd vorig jaar getroffen door een aantal natuurrampen (overstromingen, harde wind) en de Tanzanianen geloven dat de oude vrouwen in het dorp daar verantwoordelijk voor waren. Edward Miguel, een econoom van de Universiteit van Californië, vreest voor de toekomst. "Als de klimaatverandering doorgaat zoals verwacht zou dat zware gevolgen hebben voor de oude vrouwen. Mensen proberen een zondebok te vinden om hun frustraties op af te reageren. De zwakken in de samenleving moeten boeten voor de rest in tijden van schaarste. En in dit geval zijn dat de oude vrouwen." Moderne hekserijvervolging is geen typisch Tanzaniaans fenomeen. Ook in Ghana, Kenia,

Mozambique, Saoedi-Arabië, Oeganda, Zimbabwe en in de Indiase deelstaat Bihar worden nog geregeld 'heksen' geëxecuteerd. (Mo* magazine, 21 april 2008)

En helikopter die de Afghaanse politie in de zuidere provincie Zabul wou bevoorraden, dropte zijn lading op de verkeerde plaats. Daardoor kwamen zware machinegeweren, AK-47's, raketten en voedsel in handen van Taliban-opstandelingen. Het is nog niet duidelijk wie de fout maakte. Zowel de NAVO als de Amerikaanse coalitie-troepen beweren dat hun helikopter niet ter plaatse was. De Taliban was zeer blij met dit onverwachte cadeau. (<http://www.globalresearch.ca>)

De firma Beckett Brown International, een firma die geleid werd door voormalige medewerkers van de Amerikaanse geheime dienst, heeft jarenlang milieuorganisaties bespioneerd in opdracht van grote industriële bedrijven. Dat is bewezen door onderzoeksjournalist James Ridgeway in het tijdschrift 'Mother Jones'. Uit zijn onderzoek bleek dat Beckett Brown vuilnisemmers doorzocht, geheime lijsten aanlegde met sponsors van de organisaties, enzovoort. De organisaties reageerden geschokt op het nieuws. Velen van hen hadden al eerder te maken met bedrijfsspionage, maar nooit op die manier. Ondertussen is Beckett Brown International failliet, maar de werknemers zijn nog allemaal actief in beveiligingsfirma's. (<http://www.ipsnews.be>)

De Britse premier Brown krijgt kritiek op zijn 'Business Call to Action'-plan. Dat plan moet ervoor zorgen dat de Millenniumdoelstellingen inzake armoedebestrijding gehaald worden door het creëren van jobs voor armen in een aantal grote multinationals. En daar knelt het schoentje. Veel van de multinationals die meehelpten aan het plan zijn zelf verantwoordelijk voor de toenemende armoede. Zo is Wal-Mart, een groot kledingbedrijf, één van de geïnteresseerden. War on Want, een organisatie die zich bezighoudt met armoedebestrijding, beschikt over cijfers die aantonen dat werknemers van dat bedrijf in Bangladesh werkweken van 80 uur maken tegen een loon van 6 eurocent per uur. Andere geïnteresseerden zijn Coca Cola, Vodafone, Microsoft, enzovoort. John Hilary, de directeur van War on Want, is niet te spreken over het initiatief dat volgens hem een publiciteitsstunt is. "In plaats van de bedrijven aan te spreken op hun handelen, geeft Brown ze de mogelijkheid zichzelf te presenteren als bondgenoten in de strijd tegen armoede. De premier zou juist de problemen die deze bedrijven veroorzaken op het gebied van armoede en mensenrechten moeten bestrijden." (www.ipsnews.be)

vrede

verschijnt tweemaandelijks | 51^e jaargang | nr. 391 | mei - juni 2008
afgiftekantoor 9000 Gent 1
erkenning P 206485
Vrede - Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent
T. 09 233 46 88 F. 09 233 56 78 e-mail: vrede@vrede.be
internet: www.vrede.be
v.u.: M. De Smet, Val. de Saedeleerstraat 63, 9300 Aalst

Bethlehem, Palestina

Foto: Soetkin Van M...

Afrika: Wie zal EUFOR in Tsjaad dienen?

Latijns-Amerika: Paraguayaanse boerengemeenschappen in de greep van sojamonocultuur

V.S.: Tendensen in de Amerikaanse militaire hulp

INHOUD nr. 391 mei - juni 2008	
EDITORIAAL	– De annexatieoorlog van 1948 is nooit gestopt 3
INTERVIEW	– “Ik ben hoopvol gestemd want er beweegt iets in Iran” 4
MIDDEN-OOSTEN	– 60 jaar Israël, 60 jaar Naqba 7
VREDESBEWEGING	– Vredesmars brengt 1000 mensen op de been 10
GEOSTRATEGIE	– NAVO-top kan spanningen binnen de alliantie niet verbergen ..... 12 – Vragen bij het bestaansrecht van de NAVO ..... 15 – De ‘Shanghai Cooperation Organization’, een papieren tijger of de NAVO van het Oosten? 17
VERENIGDE STATEN	– Leven op te grote voet. De Amerikaanse schuldenberg 19
LATIJS-AMERIKA	– Paraguay: opnieuw een nederlaag voor het neoliberalisme. 21 – Paraguayaanse boerengemeenschappen in de greep van sojamonocultuur 22
ECOLOGIE	– Unilever vernietigt Borneo 25
DOSSIER: COLOMBIA	 26
	– Een land gevangen in een aanslepend gewapend conflict ..... 27 – De vredesgemeenschap van San José de Apartadó ..... 30 – Nieuwe militaire allianties in Latijns-Amerika 34
AZIË	– Japan, de militarisering van een pacifistische staat 35
MENSENRECHTEN	– Niet voor de Egyptenaren die strijden voor het dagelijks brood 39
AFRIKA	– Zuid-Afrika: 14 jaar na de afschaffing van de apartheid .. 40 – Wie zal EUFOR in Tsjad dienen? 43
INTERVENTIE	– Op vreemde bodem: tendensen in de Amerikaanse militaire hulp ..... 45 – Militaire interventie is geen vredesoplossing 47
BOEKBESPREKING	– Humanitair imperialisme ..... 49 – De geschiedenis van de wereld van morgen ..... 50 – Hitte 51
AGENDA - KRUISWOORDRAADSEL	 53
VOOR DE VUIST	– Persbericht: Clustermunitie wacht op uitvoering 55
TE ZOT OM LOS TE LOPEN	 56

sedert 1957
tweemaandelijks tijdschrift
vrede vzw
studie- en informatiecentrum internationale
politiek, vredes- en ontwikkelingsproblematiek

REDACTIE-BEHEER-PUBLICITEIT
Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent
prk 000-0956015-80
tel 09 233 46 88
fax 09 233 56 78
e-mail: vrede@vrede.be
internet: www.vrede.be

LEESGELD:
3,75 euro: los nummer
20 euro: 6 nummers/jaar
22,50 euro: instellingen met factuur
35 euro: Nederland en E.U.
40 euro: rest vd wereld
steunabonnement: 30 euro
combinatie-abonnement met vredeschahiers:
40 euro
42,5 euro met factuur
combinatie/steun: 50 euro

ABONNEMENTENDIENST: L. Verwest, J. Ngandu

wordt gedrukt op kringlooppapier
OFFSET DRUK: Nevelland, B.W. 9850 Nevele
LAYOUT-CONCEPT: Filip Coopman
TEKENING DOSSIER: Walter
FOTO COVER: Soetkin Van Muylem

KERNREDACTIE:
Ludo De Brabander, Georges Spriet,
Marie-Jeanne Vanmol, Antoine Uytterhaeghe,
Soetkin Van Muylem, Pieter Teirlinck

REDACTIELEDEN:
Lucien Bollaert, Paula Burghgraeve,
Merel De Smet, Tienke Holvoet,
Francine Mestrum, Marleen Renders,
Jennie Van Lerberghe, Paul Vanden Bavière,
Wouter De Vriendt, Geert Goeman

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
Marc De Smet,
V. de Saedeleerstraat 63, 9300 Aalst

***
De ondertekende artikels beantwoorden niet
noodzakelijkerwijze aan ons standpunt.
Overname van artikels is slechts toegelaten
mits bronvermelding en toezending van een
presentemplaar.

Werkten mee aan dit nummer.
Ludo De Brabander, Olivier Van Acker, Tim Lagrange, Pieter Teirlinck, An Maeyens, Greenpeace, Katja Nouten, Rubén Dario Pardo Santamaria,
Paul-Emile Dupret, Soetkin Van Muylem, Antoine Uytterhaeghe, Jan Weuts, Marie-Jeanne Vanmol, Francine Mestrum, Willem De Clerck,

PERSBERICHT: CLUSTERMUNITIE WACHT OP UITVOERING

Netwerk Vlaanderen, Vrede, Vredesactie, Friends of the Earth Vlaanderen & Brussel, Réseau Financement Alternatif

Minister van Financiën mist deadline van 1 mei. Baanbrekend Belgisch verbod op investeringen in antipersoonsmijnen en clustermunitie wacht op implementatie

Op 1 maart 2007 keurt het Belgisch Parlement unaniem een wet goed die investeringen in antipersoonsmijnen en clustermunitie verbiedt. Maar meer dan één jaar later wijst niks er op dat de minister van Financiën inspanningen doet om deze wet uitvoerbaar of controleerbaar te maken. Op 1 mei verstrijkt immers de deadline voor de regering om een lijst publiek te maken van ondernemingen die betrokken zijn bij de productie van clustermunitie en antipersoonsmijnen. Een aantal NGO's klagen vandaag aan dat de regering nalaat het verbod op investeringen in deze wapens uit te voeren en af te dwingen.

PRIMEUR

Landmijnen en clustermunitie zijn onmenselijke wapens. Wereldwijd maken ze vooral burgerslachtoffers –volgens bevestigde cijfers van Handicap International zijn 98% van de slachtoffers burgers- en vaak zelfs vele jaren nadat een oorlog of conflict afgelopen is. Met de goedkeuring van een investeringsverbod in producenten van deze wapens, zorgde de Belgische wetgever voor een internationale primeur en een krachtig signaal.

Ondertussen staat de problematiek van investeringen in antipersoonsmijnen en clustermunitie wereldwijd op de agenda. Meer en meer financiële instellingen nemen maatregelen om dergelijke investeringen terug te schroeven. Maar België blijft voorlopig het enige land met een afdwingbare wetgeving ter zake.

WAAR BLIJFT DE LIJST?

Toch kan België voorlopig niet echt met opgeheven hoofd haar pioniersrol spelen op internationaal vlak. Dat komt grotendeels door het gebrek in dadendrang voor dit dossier bij minister van Financiën Reynders. De goedgekeurde wet verplicht de overheid immers om een lijst op te maken van bedrijven die betrokken zijn bij de productie van clustermunitie of landmijnen. Deze lijst moet op 1 mei 2008 publiek gemaakt worden. Maar voorlopig lijkt er nog geen actie ondernomen door het ministerie van Financiën. Het investeringsverbod is ondertussen wel reeds één jaar van kracht, maar zo'n lijst blijft belangrijk omdat ze de uit-

voering van en de controle op het investeringsverbod faciliteert.

WIE CONTROLEERT DEZE WET EIGENLIJK?

Maar ook op het vlak van controle op de naleving van deze wet heerst nog volledige onduidelijkheid. Wie controleert deze wet eigenlijk? Aangezien de wet van maart 2007 rechtstreeks verwijst naar de witwas-wet zou deze rol weggelegd kunnen zijn voor de CBFA, de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen. Maar toen Netwerk Vlaanderen in juni vorig jaar contact opnam met deze controle-autoriteit, wist men daar

zelfs niets af van het bestaan van de wet op investeringen in landmijnen en clustermunitie.

DAADKRACHT VEREIST

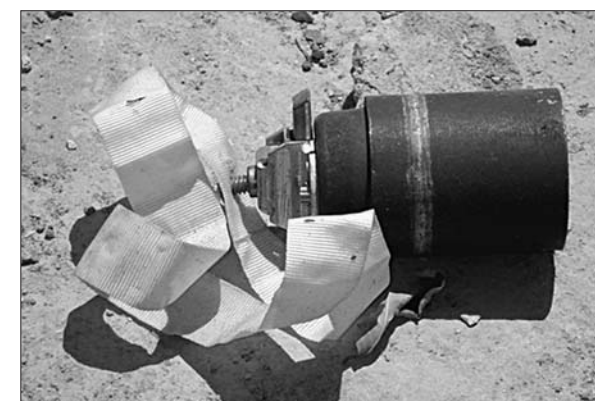
Een Belgische wereldprimeur dreigt zo een slag in het water te worden. Bij de stemming vorig jaar hebben alle partijen unaniem hun afkeuring betoond tegen investeringen in landmijnen en clusterbommen. Nu komt het er enkel op

neer de gestemde wet goed uit te voeren. Netwerk Vlaanderen en andere organisaties uit het middenveld roepen de regering en minister Reynders dan ook dringend op om werk te maken van de uitvoering van- en controle op deze wet.

*Van 19 tot 30 mei 2008 heeft in Dublin de Conferentie over Clustermunitie plaats, waar onderhandelingen zullen worden gevoerd over een verdrag over clustermunitie, dat op 2 december in Oslo zal worden ondertekend.
Meer informatie over het Oslo-proces: www.clusterprocess.org*

(Brussel, 24 april 2008)

Perswoordvoerders:
Netwerk Vlaanderen: Christophe Scheire, 02/201.07.70 – 0496/13.07.62 – christophe@netwerkvlaanderen.be
Réseau Financement Alternatif : Antoinette Brouyaux, 02/340.08.62 – 0472/27.51.62 – antoinette.brouyaux@rfa.be

EDITORIAAL

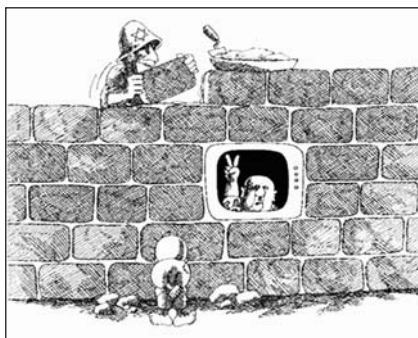
I Ludo De Brabander I

DE ANNEXATIEOORLOG VAN 1948 IS NOOIT GESTOPT

Zestig jaar geleden onttaarde het zionistische streven naar een zo zuiver mogelijk joodse staat in de Naqba ('catastrofe'). Verschillende Israëlische en Palestijnse historici hebben de jongste decennia de ware toedracht achter de vele mythes over het ontstaan van Israël doorprikt en uitvoerig gedocumenteerd over het bestaan van een planmatige politiek van etnische zuiveringen en onteigeningen. Drie generaties later wachten miljoenen Palestijnse vluchtelingen nog altijd op de uitvoering van Resolutie 194 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (VN), die hen het recht geeft om terug te keren naar hun grond. Israël heeft dat in de jaren vijftig en zestig wettelijk onmogelijk gemaakt en de Palestijnse eigenaars onteigend. Sinds de oorlog van 1967 annexeert en koloniseert de Israëlische regering nu ook delen van het laatste stukje Palestijns gebied. De geschiedenis herhaalt zich. Op het Palestijnse verzet reageert het Israëlische leger met brutale militaire repressie, controleposten en economische embargo's.

We horen en lezen geregeld over het oorlogszuchtige of terroristische Hamas, dat weigert de staat Israël te erkennen. Maar wie de naoorlogse geschiedenis van het conflict nauwkeuriger volgt, zal gauw ontdekken dat vooral Israël niet in vrede is geïnteresseerd omdat dit het voorbarige einde van de zionistische kolonisatie op de Westelijke Jordaanoever zou betekenen. De aanhechting van stukken Palestijns gebied is in augustus 2005 formeel vastgelegd door het Israëlische kabinet in het zogenaamde disengagement-plan van toenmalig premier Ariel Sharon, dat bovendien op het schriftelijk akkoord kon rekenen van president Bush. In het disengagement-plan staat dat het "duidelijk is dat er gebieden in Judea en Samaria deel zullen uitmaken van de Staat Israël en er zullen burgerlijke gemeenschappen, veiligheidszones en andere plaatsen zijn binnen dewelke Israël verder belangen heeft..."

De Israëlische annexatiepolitiek stuit op weinig weerstand. Dat is vreemd. De VN vragen in verschillende resoluties de terugtrekking van Israël uit het *hele* gebied en stellen dat het koloniseren van de Palestijnse gebieden in strijd is met de Conventies van Genève. Uit verschillende hoeken regent het ook veroordelingen en beschuldigingen aan het Israëlische adres. Recent nog, op 5 maart 2008, stemde de Raad voor de Mensenrechten van de VN een resolutie waarin ze zich "geshockeerd" toont over het bombarderen van Palestijnse huizen en de collectieve bestraffing van Palestijnen. De Raad spreekt over "oorlogsmisdaden" en vraagt ook een "dringende internationale actie om een onmiddellijk einde te maken aan de zware inbreuken door de bezettende macht, Israël,...". De resolutie haalde 70 procent van de stemmen, de Europese Unie (EU) onthield

zich.

Deze resolutie komt bovenop bijna ontelbare andere resoluties, standpunten en rapporten van zowel de VN als onafhankelijke mensenrechtenorganisaties. De EU, die het principe huldigt van de 'equidistance', heeft in diverse verklaringen zijn "bezorgdheid" geuit over de huidige humanitaire catastrofe in de Gaza, een gevolg van het Israëlische embargo. Maar als we achter de schermen kijken van die -wel-

iswaar zachte- verklaringen dan zien we dat de Europese Unie, Israël meer dan behoorlijk in de watten legt.

Het associatieakkoord tussen Israël en de EU, dat in 2000 in werking trad, regelt een vrijhandelszone tussen beide regio's. Een resolutie van het Europees Parlement uit 2004 om het akkoord op te schorten omdat Israël de mensenrechtenclausule daarin niet respecteert, werd door de Europese ministers terzijde geschoven. Meer nog, het werd in hetzelfde jaar met een bijkomend akkoord uitgebreid. Sinds 2005 is Israël bovendien partner in het Europees Nabuurschapsprogramma (ENP), een alternatief voor effectief lidmaatschap. Op haar website spreekt de EU vol lof over deze "front-runner". Er is sprake van om Israël te "upgraden" naar partner met "speciale status". Israël is ook het eerste land dat participeert in CIP (Kaderprogramma voor Competitiviteit en Innovatie) voor smalle en middelgrote ondernemingen. In 2007 kwam er een 'business-to-business'-dialoog met het oog op het versterken van de bilaterale relaties. Verder is Israël volledig betrokken bij het Zevende Raamwerkprogramma voor Onderzoek en Ontwikkeling met niet minder dan 267 projecten ter waarde van 51 miljoen euro. Israël neemt ook deel aan het Galileo-programma voor satellietnavigatie, dat voor militaire doeleinden kan gebruikt worden. De Europese Gedragscode voor Wapenhandel, ten slotte, verhindert niet dat er elk jaar voor miljoenen euro aan wapens in en uit Israël worden verhandeld. Dat terwijl andere landen voor heel wat minder een wapenembargo aan hun broek krijgen gesmeerd. "Dringende internationale actie...?"

De Speciale Rapporteur voor de Mensenrechten van de VN, John Dugard, schreef begin vorig jaar in zijn rapport veel beteknend dat "de bezette Palestijnse gebieden een test geworden zijn voor het Westen, een test waarin ze beoordeeld zal worden op haar engagement ten aanzien van de mensenrechten. Als het Westen faalt voor deze test, kan het moeilijk verwachten dat de ontwikkelingslanden oprecht werk maken van de verbetering van de mensenrechten in hun eigen landen". Het ziet er naar uit dat het Westen niet zal slagen voor deze test.

“IK BEN HOOPVOL GESTEMD WANT ER BEWEEGT IETS IN IRAN”

Interview met mensenrechten- en vredesactivist Zarafshan Nasser

| Ludo De Brabander |

Politiek bedrijven in Iran houdt risico's in. Dat ondervond Zarafshan Nasser, advocaat en mensenrechtenactivist uit Teheran aan den lijve. Nasser is één van de mensen achter het platform 'No War on Iran' en hij kent het milieu van studenten-, vrouwen-, en linkse vakbondbewegingen zeer goed. We ontmoetten hem tijdens de bijeenkomst van de Wereldvredesraad in Caracas.

In de woelige periode voor en kort na de Iraanse revolutie was hij professor economie aan de universiteit. De islamisering noopte hem zijn ontslag te nemen. Hij zou voortaan als advocaat door het leven gaan met zijn diploma rechten dat hij eerder behaalde in Parijs. Geleidelijk zou hij zich toeleggen op het verdedigen van dissidenten: politici, intellectuelen, studenten,... Een achttal jaar geleden beet hij zich vast in een zaak van vermoorde dissidente intellectuelen. Volgens hem wees alles in de richting van de veiligheidsdiensten. De zaak geraakte in de media en groeide uit tot een schandaal, bekend als de 'kettingmoorden'.¹ De verantwoordelijke minister zag zich verplicht een verklaring te verspreiden en wilde zich ervan afmaken door vaag te verwijzen naar enkele 'elementen'. Kort daarop werd Zarafshan Nasser onder druk gezet om de hele affaire te laten rusten. Hij weigerde en dus werd hij gearresteerd wegens het voeren van propaganda tegen de staat en op die manier verder onder druk gezet. Wanneer duidelijk werd dat hij niet van plan was om toe te geven werd hij beschuldigd van wapenbezit. De 'gevonden' wapens werden door de politie neergelegd in zijn kantoor. Nasser werd vervolgens veroordeeld tot 5 jaar gevangenis. Zijn straf heeft hij ondertussen volledig uitgezeten. 9 maanden geleden kwam hij vrij. Dankzij een internationale campagne van advocatenverenigingen en mensenrechtenorganisaties kon hij het werk hervatten. Hij staat nu in voor de verdediging van een groep studenten die gearresteerd zijn afgelopen

december op Studentendag (zie verder). Sinds deze jongste protestbijeenkomst riskeert een aantal studenten de doodstraf.

Zarafshan Nasser: De post-revolutionaire periode verliep in drie fases. De olieprijs gingen in 1973 en 1979 de hoogte in.

met daarnaast de Volksmujahedeer (islamitisch met marxistische invloeden). De VS begrepen dat de politieke situatie uit de hand begon te lopen. Toen bleek dat de Sjah niet aan aftreden dacht en de guerrillabewegingen geen optie waren, begonnen Britten en Amerikanen de Mollahs te

Ahmadinejad was in het begin bijna een attractie omdat hij zijn mond durfde opendoen en dingen zei waarover anderen zich niet durfden uitspreken. Hoewel nu blijkt dat ook Ahmadinejad de verwachtingen niet kan inlossen zit hij toch vrij stevig in het zadel. Hij kan rekenen op de goed georganiseerde Revolutionaire Wachten en de paramilitaire Basji (een soort volksleger van vrijwilligers)

Daardoor kon de Sjah niet alleen heel wat projecten verwezenlijken en extra werkgelegenheid scheppen, maar ook het staatsapparaat uitbreiden en regionale ambities koesteren. Toch groeide de kloof tussen de rijke toplaag en de arme onderklasse en namen de spanningen toe. Op dat ogenblik waren er hoofdzakelijk twee guerrillagroepen actief: ter linkerzijde de Fedayeen

steunen. Uiteindelijk verscheen Khomeini op het toneel als leider van de conservatieve clerus. Deze wist ook de steun van het wanhopige volk te verwerven. Dit vormde het begin van de eerste fase.

Ayatollah Khomeini installeerde een autoritair en repressief islamistisch regime. Is dit de reden waarom het volk na ver-

loop van tijd nog weinig enthousiasme voor de revolutie zou tonen?

Klopt. Khomeini kwam aan de macht omdat het volk dacht dat hij hen zou helpen. Maar na een paar jaar werd het repressieve karakter steeds duidelijker. Organisaties die -al dan niet terecht- gelieerd werden aan de toen actieve guerrillagroepen werden hard aangepakt. Er waren dagen dat er tegen de honderd doden vielen. Ook voormalige medestanders, zoals ex-minister-president Mehdo Bazargan en Abdolhassan Bani Sadr (ex-president) geraakten in conflict met de hoogste religieuze leider en diens entourage. Geleidelijk aan kwam de bevolking tot het besef dat Khomeini's politieke ideeën weinig voeling vertoonden met de echte problemen van de 21e eeuw.

Khomeini verloor aan populariteit maar na zijn dood in 1989 hielden zijn opvolgers de essentie van de islamitische revolutie in stand.

Ja, zeker voor een geruime tijd. Er volgde een overgangsfase waarbij president (Ayatollah) Ali Khamenei de nieuwe 'Leider van de Revolutie' werd en Rafsanjani zijn opvolger als president. Het is pas met de verkiezing van de zogenaamde reformist Mohammad Khatami (in 1997) dat de eigenlijke tweede fase aanbreekt. Ik zeg zogenaamd omdat hij zijn politieke macht niet van onderop heeft opgebouwd. Hij was iemand van de politieke top, een voormalige topfunctionaris van het regime. De hervormingen die hij poogde door te voeren, kwamen met andere woorden vanuit het machts-systeem zelf. Dat neemt niet weg dat de bevolking hem erg verwelkomde. Hij kreeg 22 miljoen van de in totaal 28 miljoen stemmen achter zijn naam. Vooral vrouwen en jongeren stelden hun hoop op de door hem beloofde hervormingen. Hij bleef twee ambtstermijnen aan. Tijdens zijn eerste termijn werd al duidelijk dat hij het systeem niet wezenlijk wenste te veranderen. Omdat Khatami zelf uit het systeem kwam was hij een zeer gematigd en voorzichtig hervormer.

Klopt het dan niet dat de hervormingen op niets uitliepen omdat ze op tegenstand stuitten van de conservatieve clerus?

Het is dubbel: Khatami wilde niet én hij kon niet. De remmende oppositie van conservatieve geestelijken vormt dus slechts een gedeeltelijke verklaring. Ook zonder die oppositie zou Khatami geen ernstige

Nasser-Zarafshan

hervormingen hebben doorgevoerd. De meerderheid van de bevolking heeft er wel acht jaar over gedaan om dat in te zien. Uiteindelijk was het resultaat van dit alles dat de mensen zwaar ontgoocheld waren. Die ontgoocheling ging gepaard met een zekere vorm van apathie. Mensen wilden het land uit of verloren hun interesse in de politiek. Er kwam een fase van depolitisering, het moment dat Ahmadinejad het roer overnam.

Is de depolitisering dan ook de verklaring waarom iemand als Ahmadinejad zo gemakkelijk aan de macht geraakte?

Eerst en vooral over die verkiezingen. De keuze blijft uiteraard beperkt omdat iemand die zich buiten het systeem bevindt ook niet kandidaat kan stellen. Ahmadinejad sprak het armere deel van de bevolking aan met zijn sociaal programma en vooral ook uit verzet tegen mensen zoals Rafsanjani die zich vanuit hun politieke machtspositie heel erg verrijkten. In het begin was Ahmadinejad bijna een attractie omdat hij zijn mond durfde opendoen en dingen zei waarover anderen zich niet durfden uitspreken.

Hoewel nu blijkt dat ook Ahmadinejad de verwachtingen niet kan inlossen zit hij toch vrij stevig in het zadel. Hij kan rekenen op de goed georganiseerde Revolutionaire Wachten en de paramilitaire Basji (een soort volksleger van vrijwilligers, nvdr)

Uiteindelijk zouden ook de gebeurtenissen in Irak de politieke situatie in Iran beïnvloeden. De gewone mensen zagen dat zelfs een dictator met een lange staat van dienst zoals Saddam Hoessein, van de troon kan worden gestoten. Er waren dan ook sommige Iraniërs die danig gedesillusioneerd waren dat ze hun hoop plaatsten op buitenlandse machten of bepaalde regionale ontwikkelingen om verandering te krijgen in de politieke situatie in Iran. Onder andere de royalisten lieten meer van zich horen in de hoop aanhang te winnen voor de terugkeer naar de monarchie. Maar met de chaotische bezetting van Irak heeft iedereen wel begrepen dat dit echt geen optie is voor Iran.

Toch beweegt er een en ander, vooral in studentenkringen.

Uit al die illusies ontstond ongeveer twee jaar geleden een nieuwe beweging van studenten, vrouwenorganisaties, arbeiders en andere sociale groepen die zich begonnen te realiseren dat het noodzakelijk is om zich te organiseren en een populaire basis uit te bouwen om tot werkelijke verandering te komen. De belangrijkste studentenbeweging, het 'Bureau voor de Versterking van de Eenheid', was eigenlijk een creatie van de regering. Eind de jaren negentig stond de organisatie achter de hervormingen van de regering van Khatami. Maar geleidelijk aan ontwikkelde uit die organisatie een onafhankelijke studentenbeweging met studenten van vooral linkse signatuur. Dat is ook de reden waarom het regime de studenten meer en meer viseert en de repressie tegen hen toeneemt.

Zoals eind vorig jaar toen enkele tientallen studenten zijn gearresteerd?

Elk jaar is er de zogenaamde 'Studentendag' volgens de Perzische kalender op '16 Azar' (7 december). Het is een jaarlijks terugkerende herdenkings- en protestdag die gehouden wordt sinds de door de VS-gesponsorde coup tegen Mossadeq in 1953 ('operation Ajax', nvdr) die tot doel had de positie van de Sjah te verstevigen en de dood veroorzaakte van drie studenten. Tijdens de laatste 16 Azar (in 2007) was de reactie van het regime ongemeen fel. Meer dan 100 studenten afkomstig van verschillende universiteiten werden aangehouden. Vandaag zitten er nog altijd een dertigtal vast en voor een deel van hen dreigt de doodstraf.

Hoe zit het met de andere sociale bewegingen?

Ik kan natuurlijk niet voorspellen hoe de toekomst er uit zal zien, maar ik ben hoopvol gestemd, want behalve bij de studenten beweegt er ook in andere sociale groepen iets. De laatste drie tot vier jaar is er een arbeidersbeweging aan het groeien. Er zijn nu onafhankelijke vakbonden, ook al worden ze niet getolereerd. De regering erkent alleen de officiële vakbonden. Daarnaast is er de zeer divers gestructureerde vrouwenbeweging. Zo zijn er organisaties die zich vooral keren tegen het verplicht dragen van de hoofddoek. Voor arbeidersvrouwen is de economische situatie of de gebrekkige gezondheidszorg dan weer een reden om zich te organiseren en daar eisen rond te stellen. Maar er zijn ook gevaren die opduiken. Vorig jaar is uitgekomen dat sommige van die bewegingen werken met middelen afkomstig uit de VS, en dat is uiteraard voldoende om in diskrediet te geraken. Samen met het optreden van het regime, maakt dit dat er ook wel een probleem van wantrouwen is.

Iran bevindt zich in een complexe en snel veranderende context die ook bepalend is voor de sociale bewegingen. Het afgelopen jaar had ons land met een enorme inflatie te kampen, waarbij de prijzen met een factor drie stegen, ook al zeggen de officiële cijfers dat het veel minder is. Er zijn wel stijgende olie-inkomsten, maar die komen niet bij het gros van de bevolking terecht.

Onvermijdelijk wordt de binnenlandse politieke situatie heel sterk beïnvloed door de krachtmeting met de Verenigde Staten.

Kijk, in dat verhaal zijn de Amerikanen volgens mij meer geïnteresseerd in de enorme Iraanse markt en de bodemrijkdommen dan in het vermeende nucleaire kern-

nu geloven dat de VS pro-democratie zijn? De Iraniërs weten meer dan wie dat de VS de Taliban met de hulp van de Pakistaanse inlichtingendiensten en Saoedisch geld, groot hebben gemaakt. De bevolking is niet tevreden met Ahmadinejad, maar ze wil zeker niet dat de Verenigde Staten doen wat ze in Irak hebben gedaan.

De VS zoeken vooral een legitimatie om vijandige regimes aan te vallen. Gisteren was dat het communistische gevaar, dan mensenrechten en democratie, dan de strijd tegen het terrorisme en nu de nucleaire wapens. Je kan dat toch niet serieus nemen.

wapenprogramma.

De VS-regering moet niet te hoog van de toren blazen. India, Pakistan en Israël beschikken over nucleaire wapens. Er staan duizenden nucleaire wapens opgesteld in de wereld. Het gaat niet om de nucleaire wapens op zich, wel over het onder VS-controle plaatsen ervan. Voor de gewone Iraniërs is elke Amerikaanse bemoeienis onaantvaardbaar. Ze zijn de Amerikaanse coups van de jaren vijftig nog niet vergeten. De VS zijn vooral op zoek naar een rechtvaardiging om de confrontatie met het Iraanse regime aan te gaan. Volgens Mohamed ElBaradei (het hoofd van het Internationaal Atoom-energieagentschap, nvdr.) is er niets dat wijst op een actief nucleair wapenprogramma. Herinner je ook het zogenaamde programma voor massavernietigingswapens in Irak dat achteraf een grote luchtbel is gebleken. De VS zoeken vooral een legitimatie om vijandige regimes aan te vallen. Gisteren was dat het communistische gevaar, dan mensenrechten en democratie, dan de strijd tegen het terrorisme en nu de nucleaire wapens. Je kan dat toch niet serieus nemen. Hoe kan je

Ludo De Brabander is stafmedewerker Vrede vzw.

¹ Het gaat om een reeks van moorden en verdwijningen waarbij de slachtoffers voornamelijk critici waren van het Iraanse regime. Hoewel het begrip 'kettingmoorden' werd gebruikt voor de dood van vijf mensen in 1998, gaat het in werkelijkheid over veel meer gevallen (een tachtigtal) over een langere tijdsspanne. De moorden werden gepleegd via verkeersongevallen, messteken, vergiftigingen, e.a. Uiteindelijk zijn er een aantal agenten van het ministerie voor inlichtingendiensten veroordeeld, maar de Iraanse oppositie vermoedt dat een aantal hoge politici en mensen van de conservatieve clerus achter de moorden zit. Deze wijzen op hun beurt dan weer met de vinger naar buitenlandse krachten en Israël als verantwoordelijken voor de misdaden.

60 JAAR ISRAËL, 60 JAAR NAQBA. WEINIG PALESTIJNSE FEESTVREUGDE

I Ludo De Brabander I

Israël wordt regelmatig de enige democratie in het Midden-Oosten genoemd. In theorie zijn alle principes van de rechtstaat aanwezig. De werkelijkheid ziet er helemaal anders uit. De geboorte van de staat Israël 60 jaar geleden ging gepaard met etnische zuiveringen, gevolgd door sociaal-economische discriminaties van de overgebleven Palestijnen. De Palestijnse vluchtelingen van eertijds wachten nog altijd op hun recht op terugkeer en het einde van de Naqba ('catastrofe'). De bezetting van het resterende Palestijnse deel in 1967 luidt een periode in van brutaliteiten, mensenrechtenschendingen, kolonisatie, annexatie en racisme.

Op 14 mei 1948 zitten 250 zionisten samen in het Tel Aviv museum. Nadat de aanwezigen spontaan de *Hatikva* (volkslied) brachten, leest David Ben Goerion de handgeschreven Israëlische 'Onafhankelijkheids' verklaring voor. Ben Goerion wordt vandaag in Israël geëerd en vereerd als de man die in moeilijke omstandigheden een goed georganiseerde staat met een sterk legerapparaat uit de grond heeft gestampt. Zelf zou hij de eerste premier worden, een post die hij (op een twee jaar durende onderbreking na) tot 1963 bekleedde.

In zijn onafhankelijkheidsverklaring zegt Ben Goerion het volgende: "De staat Israël zal openstaan voor de immigratie van Joden uit alle landen van de diaspora en zal zorgen voor de ontwikkeling van het land ten voordele van zijn inwoners. Hij zal gegrondvest zijn op de principes van vrijheid, rechtvaardigheid en vrede zoals onderwezen door de Israëlische profeten. Hij zal de volledige gelijkheid garanderen voor al zijn inwoners zonder discriminatie op basis van religie, ras of geslacht. Hij zal de volledige vrijheid garanderen van geweten, eredienst, onderwijs en cultuur. (...) Hij zal respect opbrengen voor de principes van het Handvest van de Verenigde Naties."

Het zijn mooie principes, maar op het ogenblik dat hij ze uitsprak was de campag-

ne voor het etnisch zuiveren van Palestina al enkele maanden aan de gang. Ben Goerion, een politiek pragmaticus maar vooral ook

een machiavellist, was niet alleen de politiek verantwoordelijke, maar ook de architect van het ontruimen van de Palestijnse dorpen in 'zijn' Israël.¹ Hij wilde een zo groot mogelijk stuk van het Britse mandaatgebied Palestina inpalmen voor de nieuw op te richten Joodse staat. Daarin moest er bovendien een zo groot mogelijk demografisch Joods overwicht komen, m.a.w. zo weinig mogelijk Palestijnen. Zijn hele politieke carrière zou gedomineerd worden door deze dubbele obsessie. De latere generaties Israëlische leiders zouden deze essentie van Goerions politiek evenzeer tot de centrale

drijfveer maken van het moderne zionisme, zoals onder meer blijkt uit de manier waarop de kolonisatie (nederzettingen, militaire

sperzones, apartheidswegen, controleposten en muur) van de bezette Westelijke Jordanoever wordt doorgevoerd. Daarenboven vonden de pioniers dat ze hun zionistische project maar konden verzekeren door een alliantie aan te gaan met een belangrijke macht. Dat zou eerst Groot-Brittannië worden, vervolgens de Verenigde Staten.

In 1918, toen de Joden amper 10 procent van de bevolking uitmaakten met slechts 3 procent van de grond in eigendom, droomde Ben Goerion van een 'Joodse Staat' op het Palestijnse grondgebied, maar met inbegrip ook van zuid-

Libanon, een brede strook van huidig west-Jordanië en de Golan-Hoogte.² Dat stemt min of meer overeen met het bijbelse Israël (*Eretz Israël*). Het jaar daarvoor had de Zionistische diplomatie een van zijn eerste belangrijke successen behaald. De nieuwe Britse machthebbers beloofden in een brief aan Lord Rothschild (de fameuze Britse Balfourverklaring, 2 november 1917) dat er een Joods Nationaal Tehuis zou komen in het Palestijnse gebied. Als een koloniale vanzelfsprekendheid werd de meerderheid (90 procent) van de bevolking niet geraadpleegd. De Balfourverklaring en de

Zionistische aspiraties waren aanleiding voor het ontstaan van een geleidelijke Palestijnse nationale beweging die voor verschillende opstanden en stakingsbewegingen zorgde.

Uit de aantekeningen, interviews en mondelinge- en schriftelijke overleveringen van David Ben Goerion en zijn medestanders blijkt dat er binnen de zionistische beweging tal van discussies waren over de

“We zoeken geen akkoord met de Arabieren om vrede te verzekeren. Natuurlijk vinden we vrede een essentieel iets. Het is onmogelijk om een land op te bouwen in een permanente staat van oorlog. Maar vrede is voor ons een middel, niet het doel. Het doel is de verwezenlijking van Zionisme in zijn maximale omvang”, Ben Goerion (1937)

te volgen strategie en het uiteindelijke doel van het zionisme. Zo bestonden er aanvankelijk fundamentele verschillen over het gebruik van militaire macht. De arbeiderspartij dacht aanvankelijk dat simpelweg voldoende immigratie en de bouw van nederzettingen tot het zionistische doel zouden leiden. Het revisionistische zionisme daarentegen legde de nadruk op het gebruik van militair geweld of een ‘ijzeren muur’, zoals Ze’ev Jabotinsky het zou noemen. De ideeën van Jabotinsky zouden militaire milities als Irgun en Stern inspireren en later de basis vormen voor de rechtse Likudpartij, die momenteel onder leiding staat van Benyamin Netanyahu. Toen de Palestijnse weerstand groeide tegen de zionistische kolonisatie van het gebied, zou de arbeidersbeweging Jabotinsky’s militaire optie grotendeels volgen. In 1937 laat Ben Goerion, de leider van de arbeiderspartij, zich ontvallen: “We zoeken geen akkoord met de Arabieren om vrede te verzekeren. Natuurlijk vinden we vrede een essentieel iets. Het is onmogelijk om een land op te bouwen in een permanente staat van oorlog. Maar vrede is voor ons een middel, niet het doel. Het doel is de verwezenlijking van Zionisme in zijn maximale omvang. Alleen om die reden hebben we vrede nodig en is er een akkoord nodig”.³

Zeker in zijn beginperiode keek hij neer op de ‘Arabieren’, van wie hij aanvankelijk

betwijfelde of ze in Palestina wel een natie vormden. De vader van het zionisme en auteur van ‘Der Judenstaat’, Theodor Herzl, de latere president Chaim Weizman (vanaf de onafhankelijkheid tot 1952) en andere prominente zionisten dachten er niet anders over.⁴ Ben Goerion zou pas na het uitbreken van de Palestijnse opstand in 1936, het nationale karakter van de Palestijnse oppositie tegen het Zionisme

erkennen. Maar in essentie was zijn visie dat de Palestijnen baan moesten ruimen als ze het zionistische project hinderden. Ook hier stond hij uiteindelijk helemaal niet zover af van de rechts-revisionistische zionisten. In zijn beruchte twee artikels onder de hoofding, ‘De ijzeren muur’, schreef Jabotinsky: “Ofwel schorsen we onze nederzettingenspanningen op, of we doen er mee voort zonder aandacht te besteden aan de stemming die heerst onder de inheemsers”.⁵

Wellicht was het een combinatie van zijn ‘pragmatisch machiavellisme’ enerzijds en de koloniale tijdsgeest anderzijds, maar het resultaat was wel dat het zionisme van Ben Goerion en medestanders geleidelijk aan zou ontaarden in racisme. Als leider van de Histadrot (de Algemene Federatie van Hebreeuwse Arbeiders in het land van Israël, opgericht in 1920) pleitte hij onomwonden voor zuivere joodse arbeid (Avodah Ivrit).⁶ Volgens hem moest een Joodse arbeider een hoger salaris krijgen omdat hij “intelligenter en ijveriger” was dan de Palestijn.⁷

In 1936 zei Ben Goerion: “Als we 100 procent Hebreeuwse verlossing nastreven, dan moeten we 100 procent Hebreeuwse nederzettingen hebben, 100 procent Hebreeuwse boerderijen en 100 procent Hebreeuwse Havens”.⁸ Hij erkende ook niet het recht van de Palestijnen om het land te regeren

omdat Palestina in zijn ogen (in 1924) “nog altijd onontwikkeld was en wachtte op zijn bouwers”.⁹

Dit rasdenken zou de basis vormen voor het project kort na de tweede wereldoorlog om op een planmatige manier Palestina zoveel mogelijk te ontdoen van zijn oorspronkelijke Palestijnse bewoners. Er zouden verschillende plannen worden opgesteld (plan A, B, C en D). Plan C was erop gericht om de Joodse militaire strijdkrachten voor te bereiden op een offensief tegen het stedelijke en agrarische Palestina.

Al in 1937 becommentarieerde Ben Goerion het voorstel van de Britse Peel Commissie –een opdelingsplan voor het mandaatgebied dat door het Twintigste Zionistische Congres werd verworpen– als volgt: “We moeten de Arabieren uitdrijven en hun plaatsen innemen...en, als we geweld moeten gebruiken –niet om de Arabieren van de Negev en Transjordanië te onteigenen, maar om ons recht om ons te vestigen in deze plaatsen te garanderen– dan hebben we de militaire macht tot onze beschikking”.¹⁰

Een jaar later zou Ben Goerion duidelijk maken dat hij zich nooit zou neerleggen bij maar een deel van het opgedeelde Palestina. “[Ik ben] tevreden met een deel van het land, maar op basis van de veronderstelling dat nadat we een sterke macht hebben opgebouwd na de oprichting van een staat, we een eind zullen maken aan de opdeling van het land en we het zullen uitbreiden tot het gehele Land van Israël”.¹¹ Tot vandaag heerst evenwel de mythe dat Israël het latere VN-opdelingsplan uit 1947 (AV-Resolutie 181) aanvaardde terwijl de Arabieren het verwierpen, om vervolgens een agressieoorlog tegen de joden te starten. In werkelijkheid zouden de zionisten kort nadien starten met hun campagne voor etnische zuiveringen. Wat eerst nog represailles waren tegen de Palestijnse weerstand werd nadien een systematische politiek van etnische zuiveringen met slachtpartijen om het territorium uit te breiden, overeenkomstig plan D(alet).

Op 19 december 1947 adviseerde Ben Goerion de Haganah, de grootste zionistische militaire militie, mbt de behandeling van de Palestijnse bevolking het volgende: “We nemen een systeem aan van agressieve defensie; elke Arabische aanval moeten

we met een beslissende klap beantwoorden: de vernietiging van de plaats of de verdrijving van de bewoners ervan samen met de inbezitneming van de plaats”.¹² Volgens de Israëlische historicus Ilan Pappé gaf de verwachte afwijzing van het verdelingsplan de zionistische leiders de kans om het VN-voorstel vanaf de dag dat het werd aangenomen als een dode letter te typeren. De grenzen zouden volgens Ben Goerion “door middel van geweld worden bepaald en niet door de verdelingsresolutie”. De Arabische afwijzing was logisch vanuit het historisch verzet tegen de immigratie die de joodse bevolking deed groeien van 84.000 (in 1922) tot 608.000 (in 1946) of van een tiende naar een derde van de totale bevolking in Palestina. De grond die de joden in bezit hadden groeide van 20.000 naar 180.000 hectaren of 7 procent van het grondgebied.¹³ Met slechts eenderde van de bevolking en een fractie van het grondgebied in bezit was de opdeling van het mandaatgebied Palestina via VN-resolutie 181 een grote koloniale onrechtvaardigheid omdat 56 % van het grondgebied gereserveerd werd voor het Joodse deel.

Ben Goerion beoordeelde het opdelingsplan met gemengde gevoelens. Met “blijdschap omdat de naties uiteindelijk hebben erkend dat we een natie zijn met een staat, droefheid omdat we de helft van het land hebben verloren, Judea en Samaria, en daarbovenop zitten we opgescheept met 400.000 Palestijnen (in onze staat)”¹⁴ Volgens hem “kan er geen stabiele en sterke Joodse staat zijn zolang er slechts een Joodse meerderheid van 60 procent is”.¹⁵ Maar: “De oorlog zal ons land geven. De concepten van ‘ons’ en ‘niet van ons’ zijn enkel concepten voor vreedstijd. Tijdens de oorlog zullen zij al hun betekenis verliezen”¹⁶

Yossef Weitz, het hoofd van de afdeling nederzettingen van het Joods Nationaal Fonds –de organisatie die verantwoordelijk was voor het opkopen van land– was een invloedrijke adviseur van Ben Goerion. Hij zorgde ervoor dat alle Palestijnse dorpen en steden gedetailleerd in kaart werden gebracht, wat later bij het aanvallen ervan een belangrijk voordeel opleverde. Er kwam ook een index van ‘vijandigheid’, bepaald door de mate waarop een Palestijns dorp deelnam aan de opstand van 1936. In de periode 1947 en 1948 zouden de belangrijk-

ste opstandelingen van die periode standrechtelijk worden geëxecuteerd telkens een nederzetting werd veroverd.¹⁷ In 1949 legde hij uit waarom de etnische zuiveringen plaatsvonden: “Verplaatsing dient niet slechts één doel –het reduceren van de Arabische bevolking– maar ook een tweede doel dat zeker niet minder belangrijk is, namelijk: land te winnen dat nu door Arabieren wordt bebouwd en het vrij te maken voor Joodse vestiging” en verder: “De enige oplossing is de Arabieren van hier naar de naburige landen te verplaatsen. Geen enkel dorp of geen enkele stam moet worden overgeslagen”.¹⁸

Volgens Ilan Pappé (in zijn boek *De etnische zuivering van Palestina* p.17) tonen de bronnen duidelijk aan dat de Joodse strijdkrachten maanden voordat de Arabische legers Palestina binnentrokken –dus voor 15 mei 1948– er al in waren geslaagd om bijna een kwart miljoen Palestijnen met geweld te verdrijven. Uiteindelijk zouden er in totaal 750.000 Palestijnen van hun grond worden verbannen. Op 11 december 1948 nam de Algemene Vergadering met overweldigende meerderheid resolutie 194 aan, dat de vluchtelingen de keuze gaf tussen onvoorwaardelijke terugkeer naar hun huizen en/of aanvaarding van een compensatie. De resolutie blijft tot vandaag onuitgevoerd omdat de Israëlische regering de terugkeer belette. Via een reeks wetten (o.a. de Wet op de Eigendommen van Afwezigen, 1950; de Wet op het Land van Israël, 1960 en de Wet op Israël Land Autoriteit, 1960) werd de onteigening en de overname van het grondgebied geregeld. De meeste van de 539 dorpen in wat nu Israël is, werden compleet verwoest en/of getransformeerd in natuurgebied zonder enige indicatie dat daar ooit Palestijnse burgers woonden. In het zogenaamde ‘vredesproces’ vanaf Madrid (1991) en Oslo (1993) werd de vluchtelingenkwestie uitgesloten. Volgens de Israël’s aan de onderhandelingstafel begon het Israëlisch-Palestijns conflict in 1967, dus met uitsluiting van het drama van 1947-1949. Ondertussen wachten drie generaties vluchtelingen (inmiddels aangegroeid tot 4,5 miljoen mensen) al 60 jaar op de erkenning van hun rechten.

Op 18 mei vindt in het Brusselse Pathé Palace een grote solidariteitsdag met Palestina

plaats (‘60 jaar ontheemd, 40 jaar bezetting’). Meer info op onze site www.vrede.be

¹ Zie: Ilan Pappé. *De etnische zuivering van Palestina*. Leuven, Davidsfonds, 2008, pp. 43-49

² “to the north, the Litani river [in southern Lebanon], to the northeast, the Wadi ‘Owja, twenty miles south of Damascus; the southern border will be mobile and pushed into Sinai at least up to Wadi al-Arish; and to the east, the Syrian Desert, including the furthest edge of Transjordan” Citaat van David Ben Goerion in: Nur Masalha. *Expulsion of the Palestinians: The Concept of “Transfer” in Zionist Political Thought, 1882-1948*, 2001, p. 87.

³ Geciteerd in: Shabtai Teveth. *Ben-Gurion and The Palestinian Arabs, from Peace to War*. New York, Oxford University Press, 1985, p. 168. (Vrije vertaling) Teveth was een van de weinige officiële biografen. Hij was zelf een uitgesproken Zionist die de Israëlische Nieuwe Historici zwaar bekritiseerde omdat ze het zionistische project dreigden te ondergraven.

⁴ Zie Avi Schlaim. *The Iron Wall. Israel and the Arab World*. London, Penguin Books, 2000, pp. 5 - 10

⁵ Geciteerd in Avi Schlaim.

⁶ Eind de jaren 1920 zou Histadroet een campagne starten voor zuivere Joodse arbeid. Als in 1929 een Palestijnse opstand uitbreekt, komt het rapport van een Britse onderzoekscommissie (Hope Simpson Report, 1930) tot de conclusie dat een van de zaken die de onvrede aanwakkerden de zionistische politiek was, die Palestijnen als gevolg van de zionistische grondverwerving in de werkloosheid deden belanden omdat ze geen werk kregen in de Joodse bedrijven. Het rapport is op te vragen via: http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/History/Hope_Simpson.html

⁷ Geciteerd in Shabtai Teveth. (1985) p. 12-13 (vv)

⁸ Geciteerd in Nur Masalha. (2001) p. 24 (vv)

⁹ Geciteerd in: David Ben-Gurion - A Brief Biography & Quotes op de website van Palestine remembered (op te vragen via: <http://www.palestineremembered.com/Acre/Famous-Zionist-Quotes/Story638.html>). Deze website geeft een goed beeld van de etnische zuivering van Palestina, het zionisme en racistisch karakter van de Israëlische regeringspolitiek.

¹⁰ Geciteerd in : Nur Masalha. (2001) p. 66 (vv)

¹¹ Geciteerd in : Nur Masalha. (2001) p. 107 (vv)

¹² Geciteerd in: Nur Masalha. (2001) pp. 176-177 (vv)

¹³ Daniel Liebman. 1948 : La Nakba. In : Palestine. Bulletin de l’Association belgo-palestinienne, n° 36, maart 2008

¹⁴ Geciteerd in Benny Morris. *Righteous victims*. New York, Vintage Books, 2001, p. 190 (vv)

¹⁵ Geciteerd in Nur Masalha. (2001) p. 176 (vv)

¹⁶ Geciteerd in Benny Morris. (2001) p. 170 en in Nur Masalha. (2001) p. 180 (vv)

¹⁷ Zie Ilan Pappé. (2008). Pappé beschrijft in zijn boek op basis van documenten en getuigenissen uitvoerig hoe elk dorp werd gezuiverd evenals de slachtpartijen waarvan een aantal dorpen, maar ook steden als Haifa, het slachtoffer van werden.

¹⁸ Geciteerd in Ilan Pappé. (2008) p. 83

VREDESMARS BRENGT 1000 MENSEN OP DE BEEN

I Olivier Van Acker I

Ruim duizend mensen hebben zich zondag 16 maart in het Brusselse Jubelpark verzameld naar aanleiding van de vijfde verjaardag van de oorlog in Irak. Na een 27 kilometer lange wandeltocht kwamen 'de stappers voor vrede' samen op een vredesmeeting om als afsluiter met alle aanwezigen het vredesteken te vormen.

Na vijf jaar verschrikking in Irak blijft het overkoepelende orgaan, het anti-oorlogsplatform, oproepen om tegen de oorlog te protesteren. Dit jaar was dit in plaats van het gebruikelijke Noord-Zuid parcours te Brussel, in de vorm van een kleurrijke vredesmars van Leuven naar het Brusselse Jubelpark. Ruim 250 moedige stappers vertrokken rond half tien 's morgens aan het station van Leuven. De boosdoener van dienst was het slechte weer dat zorgde voor een lagere opkomst dan verwacht aan de start van het traject, maar de groep wandelaars dikte gaandeweg toch aan. Er voegden zich nog honderden stap-

pers bij, aan de voorziene tussenhaltes, het park van Tervuren en het Brusselse trammuseum.

Met een tocht van 27 kilometer voor de boeg, vertrokken verschillende organisaties met de nodige spandoeken en ludieke voertuigen. Zo herinnerde de creatieve constructie op één van de wagens ons aan het feit dat de kersverse minister van Defensie, Pieter De Crem, een actief beleid wil voeren en vier F-16 vliegtuigen en 140 extra soldaten naar Afghanistan stuurt. De 'crème'-kar van Vrede vzw, versierd met afbeeldingen van ijshoorn-tjes, veroordeelde met het opschrift

'Coupe Afghane' de nodeloze kosten en slachtoffers die het 'Crème'-beleid ons zal brengen. De opschriften op de vele spandoeken keerden zich tegen een agressief militaristisch beleid. 'Geen oorlog tegen Irak', 'Geen oorlog om olie', 'Stop de bezetting van Palestina',...

Na het doorstaan van een aantal regenbuien en de onvriendelijke streken van een razende jeep, maar ook na het ontvangen van sympathiserende gebaren onderweg, kwam de groep stappers rond half drie aan in het park van Tervuren. Het Kontrarie- en Brecht-Eisler-koor zorgde tijdens de middagpauze met solidariteitslie-

Foto: Olivier Van Acker

deren voor een idyllisch gevoel van samenhang en gaf de verschillende vredessympathisanten ook de moed om de resterende 15 kilometer af te leggen.

Bij een korte tussenstop aan het Brussels tramuseum sloot zich nog een

desteken te vormen. Iedereen kreeg gele ballonnetjes in de handen gedruwd om het 'effect vanuit de lucht' te vergroten. De ballonnetjes werden nog maar net enthousiast in de lucht gestoken of alles en iedereen werd het slachtoffer van een echte late en

Het geweld in Irak blijft wereldwijd voor protestacties zorgen en we blijven hopen dat de Amerikaanse burgers uiteindelijk volledig oorlogsmoe, massaal de straat zullen opkomen en het einde zullen eisen van het VS-debacle in Irak, net zoals ze dat voor Vietnam gedaan hebben.

aanzienlijke groep deelnemers aan en de laatste rechte lijn richting eindbestemming werd ingezet. De stappers ontvingen bij hun aankomst in het Jubelpark een bemoedigend applaus van de mensen die hen daar stonden op te wachten. Na een aantal korte slotspeeches werden alle aanwezigen aangespoord om samen een reuzengroot vre-

zeer natte winterse bui. In amper een paar seconden tijd was iedereen volledig door-drenkt. De terrassen van de musea bleken een goede schuilplaats. De concerten die nog een uurtje doorgingen op het podium, werden dan maar van daaruit gevolgd. Ondanks de natte afsluiter was de Belgische actie zeer geslaagd.

Niet enkel in Brussel maar over de hele wereld werd dat weekend het begin van de oorlog in Irak herdacht. In Latijns-Amerika, het Midden-Oosten, Europa, Australië, Oost-Azië en de Verenigde Staten waren er overal protestacties tegen de aanslepende oorlog.

In Londen kwamen ongeveer 40.000 mensen op straat. De Verenigde Staten kende vele lokale acties. In Hollywood betoogden zo'n 10.000 mensen en in Washington stapten 10.000 mensen mee in een mars die ook de 40ste verjaardag herdacht van de historische mars op het Pentagon tegen de oorlog in Vietnam. Het geweld in Irak blijft wereldwijd voor protestacties zorgen en we blijven hopen dat de Amerikaanse burgers uiteindelijk volledig oorlogsmoe, massaal de straat zullen opkomen en het einde zullen eisen van het VS-debacle in Irak, net zoals ze dat voor Vietnam gedaan hebben.

*Olivier Van Acker zit in het laatste jaar journalistiek aan de Arteveldehogeschool Gent en doet zijn stage bij vzw Vrede.
www.vrede.be*

Foto: Olivier Van Acker

NAVO-TOP KAN SPANNINGEN BINNEN DE ALLIANTIE NIET VERBERGEN

I Ludo De Brabander I

In transatlantische kringen moet men wel met gemengde gevoelens terugkijken naar de afgelopen NAVO-top in Boekarest (2-4 april). Rond een aantal dossiers zoals de uitbreiding, waren er duidelijke meningsverschillen die zelfs na intensief onderhandelen voor en tijdens de top niet konden worden weggemasseed. In dossiers zoals het raketterschild of Afghanistan liep het beter af, maar onderhuids voelen een aantal protagonisten zich niet helemaal goed in hun vel bij de manier waarop de Verenigde Staten de zaken doorduwen.

DE NAVO-UITBREIDING

De kwestie van de NAVO-uitbreiding was voer voor heftige discussies zowel tussen de NAVO-leden onderling als met Rusland. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat de top zou eindigen met de aankondiging dat met minstens drie landen formele toetredingsgesprekken zouden starten. Uiteindelijk is dat alleen het geval voor Albanië en Kroatië. Als alles goed loopt zijn deze landen tegen de volgende top in 2009, lid van het militaire bondgenootschap. Voor Macedonië zal dat niet meer lukken. De NAVO-partners struikelden immers over de naamskwestie. Griekenland wil Macedonië er enkel bij als dat onder een andere naam gebeurt zoals 'FYROM' (Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië), 'Skopje' (naar de hoofdstad) of gewoon 'Nieuw Macedonië'. Beide partijen hielden voet bij stuk en dus sprak Griekenland zijn veto uit tegen de toetreding van Macedonië.

Nog meer onenigheid was er over Oekraïne en Georgië. De VS delfden hier het onderspit, wat in NAVO-verband toch zelden is gezien. Voor de top had president Bush nog een onderhoud met zijn Georgische ambtsgenoot, Mikheil Saakashvili en deed hij een tussenlanding in Kiev. De Amerikanen spanden zich erg in om deze toetredingsdossiers een duw in de rug te geven, maar de kaarten lagen niet gunstig. In Oekraïne is de meerderheid van de bevolking ronduit tegen - slechts 30 procent van de bevolking staat achter het NAVO-lidmaatschap¹. De Duitse kanselier Angela Merkel, maakte

enkele weken voor de top duidelijk dat de VS een toetreding op korte termijn uit hun hoofd mochten zetten: "Een land zou niet alleen lid mogen worden wanneer

energiebevoorrading. Dus was het duidelijk niet het juiste ogenblik om de spanningen met Rusland verder op te drijven.

“Een land zou niet alleen (NAVO-) lid mogen worden wanneer het actuele leiderschap voor is. Er moet evenzeer een duidelijk percentage van de bevolking het lidmaatschap steunen”, aldus de Duitse kanselier Merkel.

het actuele leiderschap voor is. Er moet evenzeer een duidelijk percentage van de bevolking het lidmaatschap steunen”². In een verwijzing naar Georgië (Abkhazië en Zuid-Ossetië) was Merkel al even duidelijk: "Landen die zelf in een conflict verwikkeld zitten kunnen naar mijn mening geen lid worden". Ook Italië en Frankrijk wilden geen groen licht geven. Aan de vooravond zou de Franse premier François Fillon de ware reden voor de terughoudendheid verduidelijken in een radio-interview: "We zijn tegen een toetreding van Georgië en Oekraïne omdat we denken dat dit niet het juiste antwoord is op de machtsbalans in Europa en tussen Europa en Rusland. We willen een dialoog met Rusland over dit onderwerp". Rusland lijkt de echte stoorzender achter de meningsverschillen binnen de NAVO. De Russen zijn nodig voor samenwerking rond Afghanistan en Iran, moeten overtuigd worden inzake Kosovo en het raketterschild, maar bovenal is er de grote Europese afhankelijkheid van de Russische

Hoewel er geen 'Membership Action Plan' (MAP – de voorbereidingsfase voor toetreding) kwam voor beide landen, kregen de VS het toch gedaan dat de slotverklaring een duidelijk perspectief uitspreekt voor toetreding: "MAP is de volgende stap voor Oekraïne and Georgië op hun weg naar lidmaatschap. Vandaag maken we duidelijk dat we de kandidatuur van deze landen voor MAP steunen.”³.

AFGHANISTAN

Rond Afghanistan kwam het tot een akkoord over een verhoging van het aantal troepen, met onder meer een opmerkelijke substantiële bijdrage van Frankrijk. Over de algemene NAVO-missie was de eensgezindheid veel minder groot. Afghanistan vormt een belangrijke test voor de NAVO (de slotverklaring van Boekarest spreekt over 'onze topprioriteit'). Vanuit het perspectief van Washington is slagen in Afghanistan een

absolute must, wil de NAVO in de 21^e eeuw relevant blijven. In de VS is er redelijke eensgezindheid tussen Republikeinen en Democraten over de transformatie die de NAVO moet maken tot een zogenaamde globale alliantie van democratieën, die krachtadig moet kunnen optreden tegen elke dreiging, in om het even welke uit-hoek van de wereld. In Europa ziet men dat wat genuanceerder. Niet alleen zijn er een aantal landen die in eerste instantie inzetten op een sterk uitgebouwd Europees Veiligheids- en Defensiebeleid, maar bovendien is er niemand van zins - met Irak in het achterhoofd- zich in avonturen te storten.

In Europa is er weinig enthousiasme om te interveniëren in verafgelegen en moeilijk in te schatten oorlogen. Er bestaat dan ook nogal wat aarzeling tot ronduit scepsis rond Afghanistan. Het is maar door de voortdurende druk vanuit het Witte Huis en de landen die nu de belangrijkste continenten leveren, dat andere NAVO-lidstaten zich verplicht voelen substantiëler over de brug te komen. Maar dat is niet altijd van harte. In veel landen loopt de publieke opinie op zijn zachtst gezegd niet warm voor deze bezettingsoorlog. Dat is bijvoorbeeld het geval voor Frankrijk. President Sarkozy maakte enkele dagen voor de top bekend dat hij een extra bataljon (700 tot 800 soldaten) zal sturen naar het woelige oosten van Afghanistan. Uit opiniepeilingen blijkt dat 68 procent van de Fransen tegen een uitbreiding van de Franse bijdrage is. Naast Frankrijk en België sturen ook Tsjechië, Polen en Roemenië verse troepen. Die -2000 in totaal- komen bovenop de 47.000 troepen die nu al ontplooid zijn. Maar uit de slotverklaring van Boekarest ("we kijken uit naar bijkomende bijdrages", paragraaf 6) blijkt dat het er nog meer mogen zijn.

EEN EXIT-PLAN VOOR AFGHANISTAN?

Terwijl de NAVO publiekelijk aan alle landen vraagt om evenredig inspanningen te leveren, berichtte het Duitse weekblad Der Spiegel over het circuleren van een intern document met daarin het begin van een exit-strategie⁴. Het gaat om een verrijkend strategisch document over

NAVO, doe me een plezier! Doe me geen plezier meer!

Afghanistan opgesteld door NAVO-diplomaten en zou geheim moeten blijven omdat de details ervan consequenties zouden hebben voor de veiligheid van de troepen. Maar een aantal bronnen laat volgens Der Spiegel verstaan dat de inhoud ervan gewoon te controversieel is om het zomaar publiek te maken. In het document staan verschillende streefdoelen. Een daarvan gaat over het aantal Afghaanse troepen dat nodig is om de taken van ISAF over te nemen alsook de minimum competentie ervan. Samen met de andere criteria betekent dit dat een terugtrekking niet voor 2015 zal plaatsgrijpen. Wel belangrijk is dat volgens het document de focus in toenemende mate moet liggen op het trainen van Afghaanse troepen, zodat die heel vlug gevechtstaken kunnen overnemen. Naar verluidt zou vooral Duitsland een belangrijke voorzet hebben gegeven in het totstandkomen van deze 'Strategy-paper'. Berlijn, dat 3.200 manschappen in Afghanistan heeft, weigert deze tot nu toe in gevechtzones in te zetten. Er bestaan niet alleen twijfels, maar er is ook groeiend verzet tegen de Duitse deelname aan ISAF.

De twijfels bij de publieke opinie en het groeiend aantal incidenten met de Taliban hebben de NAVO alvast verplicht om een PR-offensief op te starten. Op de

top in Boekarest werd een 24-pagina's groot rapport over de missie in Afghanistan publiek gemaakt, dat vooral de successen in de verf moet zetten⁵. De NAVO lijkt niet echt tevreden over de manier waarop de pers over de bezettingsoorlog schrijft en wil naar eigen zeggen ook andere (positieve) informatie naar het publiek brengen. In de slotverklaring lezen we: "We verwelkomen de vooruitgang die is gemaakt in de strategische communicatievermogens van de NAVO zoals aangetoond door de snelle respons van het Media Operations Centre. We verwelkomen ook de oprichting op onze top van een nieuw NAVO TV-kanaal op het internet dat regelmatig nieuws en video-verslagen zal uitzenden, in het bijzonder uit de verschillende regio's van Afghanistan." (citaat uit par. 10) Ook hier blijkt opnieuw hoe groot de prioriteit om te slagen in Afghanistan wel is.

RAKETTENSCHILD

Politiek betekenisvol is dat Poetin zijn steun aan de ISAF-operatie heeft toegezegd door zijn grondgebied open te stellen voor militaire en logistieke transporten richting Afghanistan. Voor het overige was er naast de onenigheid over de NAVO-uitbreiding en de uitgeroepen onafhankelijkheid van Kosovo ook veel blijvend

ongenoegen over het geplande raketterschild. Het gaat om de installatie van 10 interceptor raketten in Polen en een radar-faciliteit in Tsjechië, officieel om een dreiging vanuit een land als Iran af te wen-

tendefensie, om uit te breiden naar alle territoria en bevolkingen van de Alliantie". Tegen 2009 zou daar rond dan een nieuwe beslissing moeten vallen. Ook hier stond Duitsland weer op de rem onder

In de VS is er redelijke eensgezindheid tussen Republikeinen en Democraten over de transformatie die de NAVO moet maken tot een zogenaamde globale alliantie van democratieën, die krachtadig moet kunnen optreden tegen elke dreiging, in om het even welke uithoek van de wereld.

den. Maar Moskou vreest dat het tegen Rusland kan worden ingezet. Het overleg tussen Bush en Poetin vlak na de top leverde geen vergelijk op. In hun gezamenlijke verklaring geraakten ze niet verder dan dat ze de "dialoog zullen intensifiëren" om tot een compromis te komen⁶. Uiteindelijk is de discussie rond het raketterschild succesrijk verlopen voor de VS. Alle 25 overige lidstaten schaarden zich achter de Amerikaanse analyse dat "de Ballistische rakettenproliferatie een toenemende bedreiging vormt voor de troepen, het territorium en de bevolking van de Alliantie." (Slotverklaring, par. 37) "Rakettendefensie vormt een deel van een breder antwoord om die dreiging te keren", zo heet het nog. Politiek is dit uitermate betekenisvol omdat nu expliciet duidelijk is dat ook alle andere NAVO-landen het oude ABM-Verdrag uit 1972 (dat de bouw van raketterschilden om zo een nucleair voordeel te verwerven, net wilde vermijden) definitief niet langer als politiek relevant beschouwen. De VS-plannen voor een tweede raketterschild om ook landen als Noorwegen en Turkije te kunnen beschermen vindt eveneens een weerslag in de slotverklaring, zij het wat vager. In de slotverklaring spreekt men van het "ontwikkelen van opties voor een allesomvattende architectuur van raket-

meer omdat het systeem peperduur is en de Verenigde Staten willen dat de Europese NAVO-lidstaten de kosten ervan dragen. Volgens experts zou een tweede schild een verhoging van het Duitse defensiebudget met 1 miljard euro met zich meebrengen, wat politiek niet verkoopbaar is⁷.

SPANNINGEN BINNEN DE NVO NA BOEKAREST

De eensgezindheid zoals die uit de slotverklaring moet blijken is in werkelijkheid veel minder groot. Enkele dagen na de top uitte de NAVO topcommandant, Bantz Craddock, zijn ongenoegen over wat hij het "falen" noemt van een aantal Europese landen om de terreur te bevechten en over het feit dat nog maar enkele NAVO-lidstaten de onafhankelijkheid van Kosovo hebben erkend⁸. Craddock wil dat er nog meer troepen worden vrijgemaakt voor Afghanistan met minder beperkingen. Opvallend was ook dat hij klaagde over de te lage Europese defensie-uitgaven, een heikel thema dat men in Boekarest zorgvuldig omzeilde -publiek althans. Volgens hem halen maar 7 van de 26 NAVO-lidstaten het door de NAVO bepaalde minimumniveau.

In een opiniebijdrage voor de International Herald Tribune (9 april 2008) schrijft Professor Kupchan (International Affairs Georgetown University) over de transatlantische meningsverschillen. Volgens hem zitten de NAVO-lidstaten sinds het verdwijnen van de Sovjetunie niet langer op dezelfde golflengte, vooral over de natuur van de dreigingen. "De hamvraag voor de Alliantie is niet of zulke verschillen kunnen worden overbrugd, maar wel of ze kunnen worden getoleereerd". Volgend jaar komt de NAVO opnieuw bijeen in Straatsburg en Kehl om de 60ste verjaardag te vieren, maar Afghanistan en andere dossiers kunnen er wel eens voor zorgen dat het een verjaardag in mineur zal worden.

Ludo De Brabander is stafmedewerker bij Vrede vzw.

¹ John Marone. Ukraine's NATO bid. It's not over Yet. In: Eurasian Home, 7 oktober 2008 (zie: <http://www.eurasianhome.org/xml/t/opinion.xml?lang=en&nic=opinion&pid=1047>)

² Geciteerd in Nikolas Gvosdev. Rapid Reaction. Moving NATO Forward. In The National Interest, 18 maart 2008 (zie: <http://www.nationalinterest.org/PrinterFriendly.aspx?id=17160>)

³ Paragraaf 23 van de 'Bucharest Summit Declaration', 3 april 2008.

⁴ Matthias Gebauer. Does NATO want out of Afghanistan. In: Der Spiegel Online International, 4 april 2008 (zie: <http://www.spiegel.de/international/world/o,1518,545348,00.html>)

⁵ Progress in Afghanistan. Bucharest Summit 2-4 April 2008. Zie: http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/progress_afghanistan.pdf

⁶ Susan Cornwell en Oleg Shchedrov. Bush and Putin fail to resolve missile differences. In: International Herald Tribune, 6 april 2008.

⁷ Cordula Meyer en Alexander Szandar. Europe waits out the Bush Administration. In: Der Spiegel Online International, 1 april 2008 (zie: <http://www.spiegel.de/international/world/o,1518,544648,00.html>)

⁸ Desmond Butler. NATO Chief Cites differing views about anti-terror within alliance. Associated Press, 11 april 2008

VRAGEN BIJ HET BESTAANSRECHT VAN DE NAVO

I Ludo De Brabander I

Aan de vooravond van de NAVO-top in Boekarest (2-4 april 2008) noemde Secretaris-Generaal Jaap de Hoop Scheffer het gebeuren: “een van de belangrijkste in de NAVO-geschiedenis, zowel qua agenda als qua omvang van internationale vertegenwoordiging”. Het ging immers niet alleen over een bijeenkomst van de 26 NAVO-lidstaten, want ook de landen die lid zijn van de Euro-Atlantische Partnerschapsraad (49 landen in totaal) als vertegenwoordigers van diverse internationale organisaties en externe landen die betrokken zijn bij diverse militaire NAVO-operaties waren mee van de partij. Boekarest vormde na Riga (2006) het tweede deel van een drieluik dat volgend jaar op de 60ste verjaardag van de NAVO moet uitmonden in een grondige hervorming van de organisatie, zowel op vlak van de operationele capaciteit als op vlak van de grote veiligheidsuitdagingen in wat de Hoop Scheffer “een groeiende geglobaliseerde en gevaarlijkere wereld” noemt.

We zouden bijna vergeten dat de NAVO iets meer dan een decennium terug nog met een identiteitscrisis worstelde. Tekenend was de zoektocht naar een nieuwe vijand die de omvang en legitimiteit van de NAVO moest garanderen en door toenmalig NAVO-baas, Willy Claes voortijdig ontdekt werd in het islamitisch fundamentalisme, dat hij als de grootste dreiging van de NAVO bestempelde.

Het transatlantische bondgenootschap is een typisch product van de Koude Oorlog met als basis een ‘defensief’ bondgenootschap gericht tegen de vermeende dreiging die vanuit het communistische Oosten van Europa uitging. Het Warschaupact, de door Moskou gedomineerde tegenhanger, is inmiddels een relict van het verleden geworden. En dus leek het er even op dat de NAVO ook gauw de boeken zou sluiten of toch voortaan een weinig betekenisvolle rol zou gaan spelen. Maar het militair-industrieel complex ontpopte zich tot een drijvende kracht achter een succesvolle transformatie van het bondgenootschap. Het Nieuw Strategisch Concept (NSC, Washington, 1999) bepaalde dat de NAVO voortaan ook buiten het grondgebied (‘out-of-area’) van de lidstaten kon optreden. De oorlog tegen Servië om Kosovo -zonder mandaat van de VN-Veiligheidsraad- was een duidelijke illustratie van het feit dat die nieuwe koerswijziging er aan stond te komen.

De NAVO van vandaag is inmiddels een belangrijk militair maar ook politiek orgaan geworden. Het gaat om een coalitie

van westerse staten die in toenemende mate mondiale ambities koestert, in deze, om de Hoop Scheffer nogmaals te citeren, gevaarlijke wereld. Als vredesorganisatie hebben we het nooit erg hoog op gehad met de NAVO. Er zijn tal van redenen om het bestaansrecht van de NAVO in vraag stellen. We geven er een paar:

ring met de bewoording: “volgens doelen en principes van het VN-Handvest”. Dit opende de deur om desnoods zonder VN-mandaat die ‘principes’ volgens eigen interpretatie te verdedigen.

het militair-industrieel complex ontpopte zich tot een drijvende kracht achter een succesvolle transformatie van het NAVO bondgenootschap.

1. Eerst en vooral is er de omvorming (in 1999) van de NAVO van defensie- naar interventieorganisatie, via de zogenaamde niet-artikel 5-opdrachten van het Nieuw Strategisch Concept (NSC). Toen het debat daarover werd gevoerd tussen de lidstaten, ging het onder meer over de verhouding met de VN-Veiligheidsraad. Kort na de Kosovo-oorlog, wilden de VS absoluut vermijden dat er een expliciete verplichting in het NSC zou worden opgenomen om voor elke NAVO-operatie een uitdrukkelijk mandaat aan de VN te vragen. De Russen beschikken daar immers over een vetorecht. Uiteindelijk vond die VS-bekommernis zijn neerslag in de bijgevoegde verklaring met de bewoording: “volgens doelen en principes van het VN-Handvest”. Dit opende de deur om desnoods zonder VN-mandaat die ‘principes’ volgens eigen interpretatie te verdedigen.
2. De NAVO is in de eerste plaats een *militair* bondgenootschap, met de neiging om verschillende belangrijke mondiale uitdagingen a priori vanuit militaire invalshoek te benaderen. De Hoop Scheffers benadering van een ‘gevaarlijkere wereld’ spreekt boekdelen. Veel veiligheidsproblemen houden nochtans verband met problemen als sociale achteruitstelling, ongelijke handelsverhoudingen, schuldenlast, de toegang tot grondstoffen, milieudegradatie, e.d. Het gaat dus om uitdagingen die in eerste instantie een niet-militair antwoord behoeven, met verantwoordelijkheden en oplossingen die in handen zijn van diezelfde rijkelandenclub. Binnen de groeiende

dominantie van de NAVO en de vele westerse militaire denktanks worden ze echter stevast in een sterk militaire context geplaatst. De prominente rol van militaire bondgenootschappen dreigt m.a.w. de politiek te militariseren. Een analoge tendens zien we net zo goed binnen het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid.

3. De NAVO werpt zich meer en meer op als een mondiale veiligheidsinstantie, al dan niet ten dienste van de Verenigde Naties, hoewel het om een exclusief westerse club gaat met beperkt lidmaatschap. Die mondiale ambitie is trouwens de inzet van Afghanistan, waar hardnekkig wordt vastgehouden aan wat langzamerhand op een mislukte oorlogsoperatie begint te lijken. Het welzijn van de Afghanen is dus maar een prioriteit van tweede orde. Als de NAVO in Afghanistan mislukt, mag men de aanspraak op het label mondiaal veiligheidsagentschap wel laten vallen.
4. Het feit dat de NAVO een club is die - zoals de real-politieke logica dat voorschrijft- in eerste instantie de belangen van zijn leden verdedigt, komt tegenwoordig sterk tot uiting in het steeds prominenter wordende trans-

atlantische debat over de 'energieveiligheid'. Het is een begrip dat een vaste plaats heeft verworven in de speeches van de Hoop Scheffer. Midden februari werd er een belangrijk seminarie over gehouden met als uitgangspunt dat de NAVO-leden met 13 procent van de wereldbevolking, goed zijn voor meer dan 50 procent van de mondiale energieconsumptie. Veel wijst er op dat het veilig stellen van de energiebevoorrading tot één van de belangrijkste prioriteiten zal uitgroeien. Trouwens ook daarvan is Afghanistan een voorbeeld.

5. De NAVO blijft zweren bij de nucleaire strategie, hoewel de ondertekenaars van het non-proliferatieverdrag -met inbegrip van de NAVO-leden- lang geleden al het engagement zijn aangegaan om op termijn kernwapens uit hun wapenarsenaal te bannen. We zien integendeel dat de nucleaire doctrine een belangrijk onderdeel vormt van de militaire strategie en dat de kernwapenstaten van de NAVO hun arsenalen moderniseren. De inspanningen ten aanzien van landen als Iran of Noord-Korea, met hun al dan niet vermeende nucleaire ambities, zijn dus niet alleen ongeloofwaardig, maar zelfs hypocriet.

6. De NAVO vormt samen met andere militaire instellingen de motor van de ontwikkeling van de defensie-industrie. De druk op de lidstaten om de defensiebudgetten voor wapenmateriaal substantieel te verhogen is groot. Nieuwe leden dienen als voorwaarde tot lidmaatschap het militaire apparaat aan te passen. Het politieke discours over ontwapening dat aan het eind van de Koude Oorlog werd gevoerd, maakt nu plaats voor een bewapeningsverplichting. Ook hier valt de parallel te trekken met het nieuwe Europese Verdrag van Lissabon.

7. De NAVO-uitbreiding en het raketten-schild dat in Polen en Tsjechië wordt gepland, zorgt voor alsmaar meer spanningen met Moskou, dat een verborgen agenda ontwaart die tegen Rusland is gericht. De militaire logica wint langzaam veld in de relaties tussen beide mondiale spelers.

Deze probleempunten lijken ons alvast een debat over richting en voortbestaan van de NAVO waard. Jammer genoeg is het met de NAVO net zo gesteld als met de EU. Te ver van ons bed, te complex, te gewaagd. Geen debat dus.

Ludo De Brabander is stafmedewerker Vrede vzw.

DE 'SHANGHAI COOPERATION ORGANIZATION', EEN PAPIEREN TIJGER OF DE NAVO VAN HET OOSTEN?

I Tim Lagrange I

In augustus vorig jaar hield de 'Shanghai Cooperation Organization' (SCO) haar (twee)jaarlijkse militaire oefening. Onder het goedkeurend oog van 400 journalisten en de leiders van deze organisatie, werd de antiterroristische oefening 'Peace Mission 2007' succesvol uitgevoerd. De (notoire) Amerikaanse neoconservatief Robert Kagan omschreef de SCO in 2006 als "een informele liga van dictators of despoten". Laten we de organisatie eens van wat dichterbij bekijken.

De SCO is een (regionale) internationale organisatie opgericht in 2001. Naast de pijler veiligheid is economische samenwerking een component van de organisatie. De onderlinge economische interactie omvat vnl. conventionele wapenhandel (Rusland als grote leverancier) en energie (Rusland, Iran, Kazachstan, Oezbekistan als exporteurs met China en India als importeurs).

Momenteel bestaat de SCO uit China en Rusland en vier Centraal-Aziatische staten (Kazachstan, Oezbekistan, Kirgizië en Tadzjikistan). Het omvat meer dan 60% van de Euraziatische landmassa en vertegenwoordigt één vierde van de totale wereldbevolking. Het is de grootste veiligheidsorganisatie ter wereld, na de Verenigde Naties en is de enige waar China lid van is in tegenstelling tot de Verenigde Staten. Indien Mongolië, India, Pakistan en Iran zouden toetreden als volwaardige leden (ze zijn momenteel 'observatoren' of 'observers') zou de organisatie ongeveer de helft van de wereldbevolking bevatten én 4 nucleaire mogendheden. Een potentiële grootmacht nietwaar? Eén die natuurlijk niet uit de lucht kwam vallen...

EVOLUTIE VAN DE ORGANISATIE

In een eerste periode (1996-2001) hield de organisatie zich voornamelijk bezig met het nemen van "vertrouwscheppende" maatregelen in het kader van nieuwe (en oude) grensdisputen, alsook met gezamenlijke ontwapening. Vanaf midden de jaren 1980 hadden China en de toenmalige

ge Sovjet-Unie gesprekken aangevat om militaire grensconflicten, zoals het Damanskii incident van 1969, in de toekomst te vermijden. De implosie van de Sovjet-Unie veranderde de situatie drastisch. Uit het niets rezen nieuwe staten op die de grenzen tussen de draak en de beer wijzigden. Al in 1992 begonnen onderhandelingen tussen China, Rusland, Kazachstan, Kirgizië en Tadzjikistan rond veiligheidsvraagstukken. De 'Shanghai Vijf', de voorloper van de SCO, werd in 1996 opgericht. Daarnaast werden er twee verdragen gesloten die de veiligheid aan de grenzen moesten garanderen. Via jaarlijkse meetings wilde men "vriendschap en samenwerking" en "vertrouwen" tussen deze landen bevorderen.

Vanaf 2001-2004 werd de regionale veiligheid tegen de 'drie kwaden' (terroris-

me, separatisme en extremisme) het voornaamste aandachtspunt. Tevens kreeg de organisatie een nieuwe naam (SCO), een nieuw lid (Oezbekistan) en in 2004 een secretariaat te Beijing en een Regionale Antiterroristische Structuur (RATS) in Tashkent (Oezbekistan). Mongolië werd het eerste land dat de 'observer' status kreeg.

Sinds 2004 focust de SCO zich dus volop op regionale veiligheid en economische samenwerking. Ze evolueerde van een puur regionale organisatie tot één die streefde naar internationale erkenning en samenwerking. Dat werd in 2005 al deels verwezenlijkt met het verkrijgen van een 'observer' statuut in de Verenigde Naties. Ook met ASEAN (Associatie van Zuidoost Aziatische Naties) en met het GOS (Gemenebest van Onafhankelijke Staten)

werden overeenkomsten gesloten. Met de NAVO, dat qua structuur en qua doelstellingen, sterk gelijk op de SCO werd tot op heden geen overeenkomst gesloten. Tijdens de SCO-bijeenkomst in 2005 (te Astana) werd in een resolutie een deadline gevraagd aan de NAVO-troepen voor de terugtrekking uit hun Centraal-Aziatische basissen (bvb. in Oezbekistan, Kirgizië).

De bijeenkomst in Astana zorgde ervoor dat de SCO voor het eerst de internationale pers haalde. Toch heeft de jonge organisatie in het 'Westen' nog niet echt veel aandacht gekregen. De meeste studies over de SCO worden uitgevoerd door defensieanalisten zoals bvb. M. de Haas (NAVO), I. Olberg (Zweedse FOI), Z. Plater-Zyberk (Defence Academy of the UK),...

Angst voor het onbekende bepaalt de Amerikaanse stemmen over deze organisatie en haar doelstellingen. Sommige analisten stellen de SCO voor als "de militaire institutie van de Confuciaanse-Islamitische connectie", waar Huntington het in 1993 over had. Maar is dat wel de realiteit?

Voor de vredesbeweging staat vast dat de SCO voor een belangrijk deel een militaire alliantie is. Ook in defensiekringen bekijkt men de SCO vooral als een militaire alliantie, een 'NAVO van het Oosten'. Er wordt steevast verwezen naar de stijgende militaire uitgaven van China

In beleidskringen wordt de profilering van de SCO vaak in strikt antagonistische termen geïnterpreteerd. Maar er zijn ook stemmen die de organisatie als een opportuniteit inschatten, een mogelijkheid tot versterkte samenwerking. 'Onze eigen veiligheid', de voornaamste zorg van het 'Westen' met betrekking tot het buitenland, kan mede worden gegarandeerd door regionale veiligheidsmechanismen zoals de SCO. Want door de stijgende interdependentie ten gevolge van de mondialisering, vormen regionale veiligheidsbedreigingen, mondiale uitdagingen. In plaats van militaire interventie ter pacificatie van een regionaal probleem (bvb. de Oeigoeren in de Chinese Xinjiang provincie), kunnen regionale veiligheidsmechanismen zoals de SCO hiervoor zorgen.

Ook binnen de NAVO woedt er momenteel een debat over welk beleid gevoerd zou moeten worden tegenover de SCO. Een aantal schaart zich achter het citaat van Kagan dat de alliantie tussen China en Rusland een bedreiging vormt, ook voor de NAVO zelf. Hier tegenover staan stemmen die samenwerking met de SCO wel zien zitten.

Sinds het einde van de Koude Oorlog zit de NAVO geprangd tussen de Europese militaire samenwerkingsplannen, OVSE-initiatieven, de grotere actieradius van de VN, enzovoort, waardoor de organisatie op zoek is naar een nieuwe identiteit. De SCO

UITBREIDING VAN DE SCO

Twee soorten uitbreidingen kunnen in de toekomst plaatsvinden: de 'observers' kunnen volwaardige leden worden en/of andere landen worden onmiddellijk een volwaardig lid. In 2006 beslisten de huidige leden dat er voorlopig geen uitbreiding komt. Waarschijnlijk omdat er geen eensgezindheid is over welke 'observers' zouden mogen toetreden. Rusland is voorstander om Iran en India lid te laten worden, terwijl China de kandidatuur van Pakistan steunt. In 2007 werd herhaald dat geen nieuwe leden zouden toetreden maar dat de samenwerking met de 'observers' zou worden verhoogd bvb. met betrekking tot de 'Energieclub', die een onderdeel vormt van de economische samenwerking van de SCO. Turkmenistan, het enige Centraal-Aziatische land dat geen lid is van de SCO, is volgens bepaalde bronnen de voornaamste (wegens minst controversiële) kandidaat voor lidmaatschap.

De toetreding van Pakistan/India zou onherroepelijk onstabieleit in de SCO introduceren bvb. door hun conflict rond Kasjmir. De Verenigde Staten, die geen deel uitmaken van de SCO, zouden het niet begrepen hebben op de toetreding van Iran, volgens hen de voornaamste sponsor van het terrorisme, een schurkenstaat. Het is zeker niet denkbeeldig dat de antagonistische reacties tegenover de SCO zouden toenemen bij toetreding van één van deze landen. Zich hiervan bewust, vaart de organisatie een voorzichtige koers over de uitbreiding.

CONCLUSIE

De SCO verdient niet enkel de aandacht van defensiespecialisten maar ook van de rest van de wereld, de vredesbeweging inclusief. De organisatie beschikt over een immens potentieel dat zich langzaam manifesteert.

Voor de vredesbeweging staat vast dat de SCO voor een belangrijk deel een militaire alliantie is. Ook in defensiekringen bekijkt men de SCO vooral als een militaire alliantie, een soort 'NAVO van het Oosten'.

of Rusland om het militaristische karakter van de SCO te bewijzen. Maar momenteel bedragen de militaire uitgaven van de Verenigde Staten 10 maal die van China. In de top vijf staan de Britten en Fransen nog voor China, en Rusland staat nog dieper in de top 10.

ophangen als het nieuwe Warschaupact is dan ook in het directe (persoonlijke) belang van een aantal NAVO-stafleden. Toch blijft, zoals zonet gesteld, een NAVO-beleid ten aanzien van de SCO momenteel uit.

LEVEN OP TE GROTE VOET. DE AMERIKAANSE SCHULDENBERG.

| Pieter Teirlinck |

In een vorig artikel maakten we een analyse van de huidige crisis van het financieel systeem in de VS. Ondertussen zijn er nog meer lijken uit de kast gevallen: de verliezen overstijgen wereldwijd de 200 miljard dollar, reeds meer dan 50.000 jobs werden geschrapt in het wereldwijde bankwezen en de VS balanceert op de rand van recessie. In dit artikel focussen we op de sneltoenemende gigantische schuldenberg en het effect van de hoge militaire uitgaven op het budget.

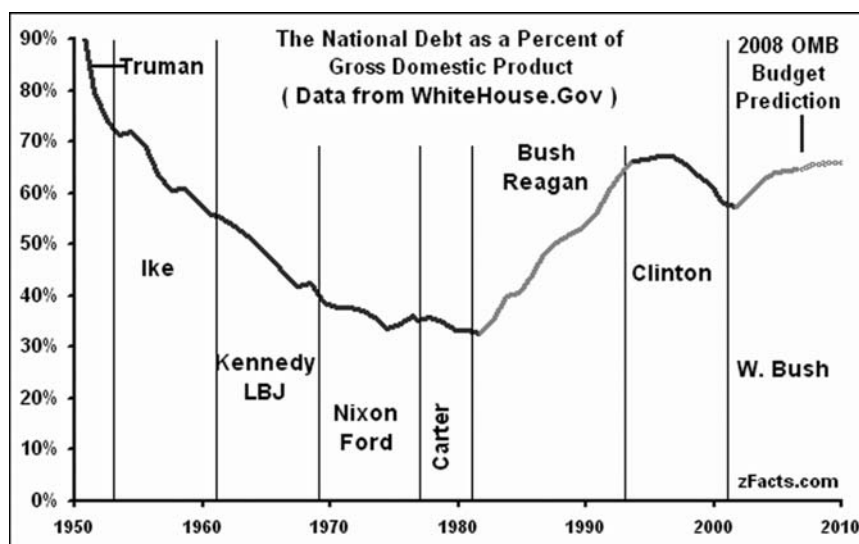
In een economie worden schulden aangegegaan door gezinnen, bedrijven, financiële instellingen en overheden. Op die manier ontstaat er een nationale schuld en een buitenlandse schuld, waarbij het eerste de gecumuleerde overheidsschuld en interesten betreft verschuldigd aan binnen- en buitenlandse geldverstrekkers, en de buitenlandse schuld de totale openstaande schuld betreft van alle economische sectoren (gezinnen, bedrijven, financiële instellingen en overheid) t.a.v. van buitenlandse leners.

EEN STIJGENDE STAATSSCHULD

De nationale- of staatsschuld zet men tegenover het bruto nationaal product (BNP) om dit bedrag in een bepaald perspectief te zien en vergelijkbaar te maken. België was lange tijd berucht om zijn gigantische overheidsschuld die in de jaren 1980 extreem snel toenam tot een recordhoogte van 137,1% van het Belgisch nationaal product in 1993. Sedertdien werd de Belgische overheidsschuld consequent teruggebracht, tot 80,4% in 2008. Bij de Verenigde Staten zien we een omgekeerde trend. Op het einde van de tweede wereldoorlog zat de Verenigde Staten met een gigantische staatsschuld van 117% van het BNP. In de volgende jaren werd de schuld gestaag afgebouwd tot 32,6% van het BNP onder president Carter in 1981. Het keerpunt kwam er tijdens de ambtstermijn van president Ronald Reagan. De introductie van Reagan's neoliberale politiek (1981-1989) ging gepaard met hoge inflatiecijfers en een enorme

toename van de nationale schuld met 20%! President George H. W. Bush (1989-1993) deed daar nog zo'n 13% bovenop in vier jaar tijd. Bill Clinton's presidentschap

dit is in relatieve termen slechts 66,5% van het Amerikaans BNP (13,8 biljoen dollar). Van dit bedrag is 36,9% verschuldigd aan ingezetenen van het eigen land.

(1993-2001) vormde de enige uitzondering waarbij de *relatieve* schuld, dankzij de sterke economische groei cijfers, terug afgebouwd werd met 9%. In absolute termen bleef de schuld echter stijgen. De huidige president Bush zal tegen het einde van zijn presidentschap (2001-2009) de schuld nog verder opgebouwd hebben met 10,8%.

In absolute termen steeg de staatsschuld onder Bush junior met meer dan 45%! Van zo'n 5,7 biljoen dollar (2001) tot zo'n 9,5 biljoen dollar (eind 2007). Zo krijgt de VS de twijfelachtige eer van de grootste staatsschuld ter wereld te hebben, maar

TOTALE SCHULD

De totale schuld van de VS bestaat uit de som van de schulden van de bedrijfsweld, gezinnen, financiële instellingen en overheid.

De gezinnen in de VS zijn goed voor een schuld van meer dan 13,8 biljoen dollar (hypotheekleningen en persoonlijke leningen zoals autoleningen, studentenleningen en kredietkaartleningen). In de VS wordt er meer ontleend (120% in 2007) dan er in totaal verdiend wordt door de gezinnen. Dit is te wijten aan de trage stijging van de lonen, het geloof in de aande-

len- en huizenmarkt (die beiden zeepbellen bleken te zijn en ondertussen uit elkaar gespat zijn) en de historisch lage rentes die het ontlenen aanmoedigt. Vele Amerikaanse gezinnen staan dus op de rand van het bankroet, een stijging van de rente zal desastreus zijn voor hen.

De schuld van de Amerikaanse financiële instellingen stijgt 28 keer (!) sneller dan dat het nationaal inkomen toeneemt. Dit is een desastreuze trend. Eind 2007 stond de schuld van de instellingen op 140% van het nationaal inkomen of 15,8 biljoen dollar.

De bedrijven hebben een schuldenlast van 10 biljoen dollar of zo'n 90% t.o.v. het nationaal inkomen. Ook deze schuld stijgt sneller (twee keer zo snel) dan het nationaal inkomen.

Tellen we daar nog de staatsschuld bij van 9,5 biljoen dollar, dan komt de totale VS-schuld komt neer op minstens meer dan 3 keer het nationale inkomen of meer dan 50 biljoen dollar. Dit getal is sedert het begin van de jaren 1980 enorm toegenomen. Daarvoor was die totale schuld stabiel en ongeveer 1,2 keer zo groot als het BNP.

Van dit bedrag is de VS zo'n 12,9 biljoen dollar schuldig aan het buitenland (buitenlandse schuld). Bij dit astronomisch bedrag van meer dan 50 biljoen dollar kan men ook nog ettelijke biljoenen dollars rekenen die moeten gestort worden voor pensioenen, het medisch fonds (Medicaid) en andere. Volgens sommigen balanceert de VS dan ook op het randje van bankroet.

WAAR IS DEZE TOENAME VAN SCHULD AAN TE WIJTEN?

In grote lijnen kan men stellen dat deze te wijten is aan de toenemende militaire uitgaven en belastingverlagingen. In 2001 bijvoorbeeld werd een budgetoverschot voorzien tegen 2004 van zo'n 1,3 biljoen dollar. In 2005 werd vastgesteld dat er in de plaats van een overschot, een schuld gemaakt werd van 850 miljard dollar, of een verschil van 2,138 biljoen dollar. De helft van dit verschil werd toegeschreven

aan economische en technische herberekeningen. Maar de twee opeenvolgende belastingverminderingen (2001 en 2003) waren goed voor 29% van dit verschil. De oorlogen in Afghanistan en Irak en de oprichting van de Homeland Security Agentschap voor de resterende 22%. Sedert 2002 dook de Amerikaanse begroting elk jaar voor ongeveer zo'n 500 miljard dollar in het rood.

MILITAIRE UITGAVEN VOOR 2008 SLOKKEN EEN DERDE VAN HET AMERIKAANS BUDGET OP. ¹

Het totale VS budget voor 2008 was voorzien op zo'n 2,9 biljoen dollar aan uitgaven. Officieel slokt het VS budget voor militaire uitgaven voor 2008 een zesde van dit budget op, of 481,4 miljard dollar voor lonen, materiaal en militaire operaties. Maar een heel aantal militaire kosten zijn hier niet in vervat. Om de 'wereldwijde oorlog tegen het terrorisme', lees in Irak en Afghanistan, te bekostigen krijgt het leger een extra budget van 141,7 miljard dollar. Deze vormen samen het officiële budget van 623 miljard dollar, dat ook gebruikt wordt om de militaire uitgaven internationaal te vergelijken.² De VS neemt daardoor meer dan de helft van de wereldwijde militaire uitgaven voor zich (1100 miljard dollar).

Maar dat is helemaal niet alles wat militair gerelateerde uitgaven betreft. Om

nog niet vermelde kosten te dekken uit 2007 kreeg het Ministerie van Defensie zo'n extra 98 miljard dollar en een niet gespecificeerde extra 'toelage' 50 miljard dollar. Maar de lijst groeit nog verder met eigenlijke militaire uitgaven die onder andere ministeries ondergebracht zijn. Ontwikkeling en onderhoud van de kernwapens: 23,4 miljard dollar ondergebracht bij het ministerie van Energie. 25,3 miljard dollar voor buitenlandse militaire steun (hoofdzakelijk aan Israël, Saoedi-Arabië, Koeweit, Oman, Qatar, Verenigde Arabische Emiraten, Egypte en Pakistan). Meer dan 75 miljard gaat naar de Amerikaanse oorlogsveteranen, waarvan meer dan de helft naar de gewonde VS-soldaten van de oorlog in Irak en Afghanistan. Het Homeland Security Agentschap slokt 46,4 miljard dollar op. Het Ministerie van Justitie krijgt 1,9 miljard dollar voor de paramilitaire activiteiten van het FBI, 35,8 miljard gaat naar het pensioenfonds voor de militairen, 7,6 miljard naar militaire activiteiten van de Afdeling ruimte- en luchtvaart en 200 miljard aan interesten om militaire schulden af te bouwen. Dit brengt het totaal op meer dan 1,1 biljoen dollar of meer dan een derde van het jaarlijkse VS-budget.

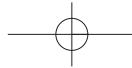
MILITAIR KEYNESIANISME

De huidige gigantische militaire uitgaven zijn echter niet uitsluitend te wijten aan de politieke overtuiging van de regering G. W. Bush. Sedert de tweede wereldoorlog gelooft men in de VS dat militaire uitgaven de nationale economie stimuleren, een ideologie die Chalmers Johnson omschrijft als 'militair Keynesianisme'. Maar het is duidelijk dat de militaire uitgaven de huidige Amerikaanse economie aan het ondergraven zijn, sociale uitgaven beperken en deels verantwoordelijk zijn voor het ontsporen van de Amerikaanse staatsschuld.

¹ <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=8813>, The Pentagon Strangles Our Economy: Why the U.S. Has Gone Broke, Chalmers Johnson, 26 april 2008.

² <http://www.globalsecurity.org/military/world/spending.htm>

PARAGUAY: OP NIEUW EEN NEDERLAAG VOOR HET NEOLIBERALISME

| Georges Spriet |

Met de overwinning van Fernando Lugo in de Paraguayaanse presidentiële verkiezingen van april 2008 blijft de wind van verandering door Latijns-Amerika waaien. Ook uit Paraguay komt nu een kreet om komaf te maken met de jaren 1990 en een alternatief te zoeken voor het neoliberalisme.

Fernando Lugo

De Partido Colorado was 61 jaar onafgebroken aan de macht in Paraguay. Hiervan nam dictator Alfredo Stroessner 35 jaar voor zijn rekening (van 1954 tot 1989). Ook toen hij door zijn eigen militairen opzij werd gezet, kon de Partido Colorado aan de macht blijven. Het beleid wijzigde niet echt: uitbuiting, corruptie, onrechtvaardigheid en repressie bleven er na de dictatuur deel van uitmaken.

De uittredende president Nicanor Duarte Frutos was ongelooflijk onpopulair geworden, en de presidentskandidate van de Partido Colorado, Blanca Ovelar, werd sterk met hem geassocieerd. Bovendien was er interne partijfraude gemoeid met haar kandidatuur, zodat de partij onderling verdeeld geraakte.

KEUZE VOOR DE ARMEN

Fernando Lugo was de kandidaat van de Alianza Patriótica para el Cambio, die naast de Partido Liberal een waaier van kleinere partijen en sociale bewegingen vertegenwoordigt. De overwinning van de voormalige bisschop is te danken aan zijn belofte om de corruptie aan te pakken, en zijn aandacht voor het platteland en de inheemse bevolking. Dit in een context waarbij Braziliaanse landeigenaars in Paraguay een beleid van agressieve ontbossing voeren ten voordele van de soya-teelt. Samen met Fernando Lugo steekt een halfvergeten stroming in Latijns-Amerika weer de kop op: de bevrijdingstheologie of de 'keuze voor de armen' vanuit christelijke inspiratie. De nieuwe president wil ook 2 miljoen Paraguayaanse economische vluchtelingen overtuigen om naar hun land terug te keren.

Lugo's programma focust heel erg op betere prijzen voor de natuurlijke rijkdommen. Paraguay verkoopt zijn hydro-elektriciteit aan zeer lage prijzen aan Argentinië en

Brazilië: twee binationale bedrijven (Itaipú met Brazilië en Yaciretá met Argentinië) leveren vooral winsten op voor de grote vennoten, en bijzonder weinig voor Paraguay. Brasilia en Buenos Aires zijn wellicht niet erg gerust met deze verkiezingsuitkomst.

De verkiezingsoverwinning van Lugo zorgt ervoor dat nu alle presidenten van vaste Mercosur-lidstaten¹, van 'progressieve' snit zijn: Argentinië, Brazilië, Paraguay en Uruguay. Venezuela als toetredend lid en Chili, Ecuador en Bolivia kunnen als geassocieerde landen ook bij deze club gerekend worden. Dit belet echter niet dat er vele interne tegenstellingen blijven tussen deze economische 'bondgenoten': er zijn grote en kleine economieën, andere visies op een 'rechtvaardige' prijsbepaling voor grondstoffen en energie, eigen ontwikkelingsstrategieën, enzovoort. De huidige samenstelling van Mercosur blijft niettemin een interessante vaststelling en kan een belangrijke hefboom worden in de zoektocht naar een alternatief voor het meedogenloze neoliberalisme.

ALLIANTIE

Voor Lugo zal het een hele uitdaging worden om zijn erg heterogene alliantie door de woelige wateren van een regeringsvorming te sluisen. De Partido Liberal heeft vanuit haar geschiedenis een grote volksbasis, maar wordt door stedelijke en rurale elites geleid. Daarnaast zijn er een aantal radicaal linkse groepen lid van de Alianza, alsook de sociale

organisaties die samen het Bloque Social y Popular vormen en veel hoop en verwachtingen hebben wat politieke, economische en sociale veranderingen betreft. De Partido Liberal zou naar verluidt behoorlijk wat parlementsleden tellen. Er zal dus handig moeten omgegaan worden met de verschillende tendensen.

Op buitenlands vlak tekenen de tegenstelde tendensen zich als volgt af: dichter aanleunen bij Bolivia en Venezuela, tegenover goede betrekkingen met de Verenigde Staten. Op te merken valt dat de voorbije jaren geregeld contingenten VS-soldaten aanwezig waren in Paraguay op de luchtmachtbasis Estigarribia bij het drielandpunt Paraguay, Argentinië, Brazilië. Dit is slechts 200 km van Bolivia en de grote aardgasvelden verwijderd.

Cruciaal wordt wellicht de functie van landbouwminister. Een landbouwhervorming zal zeker botsen met de agro-exporteurs die hun winsten niet in het gedrang willen laten komen, en ook de grootgrondzitters blijven een enorme economische macht. Het precieze gewicht van de Liberal Partij in de regeringscoalitie zal dus van bepalend belang zijn.

Lugo erft een land met heel wat structurele problemen: 35% van de bevolking is arde helft daarvan extreem arm. Officieel is er slechts 14,5% werkloosheid maar de informele economie omvat meer dan de helft van de bevolking.

Het zal niet eenvoudig worden om zes jaar onrechtvaardigheid in Paraguay om te buigen naar een progressief beleid. De bevolking is er wel duidelijk vragende partij.

Georges Spriet is secretaris van Vrede.

¹ Mercosur is een regionale handelsovereenkomst a gesloten in 1991 gericht op het promoten van het oerling vrij verkeer van mensen, middelen en goede

PARAGUAYAANSE BOERENGEMEENSCHAPPEN IN DE GREEP VAN SOJAMONOCULTUUR

| An Maeyens |

De teelt van genetisch gemanipuleerde soja kent de afgelopen decennia in verschillende Zuid-Amerikaanse landen een massale toename. Tropisch bos, savanne, landbouwgrond maar ook hele boerengemeenschappen verdwijnen onder een tapijt van soja in onder andere Brazilië, Argentinië, Bolivia en Paraguay.

SOJATAPIJT

Dit eiwit- en oliehoudende gewas wordt vooral in Europa en China fel begeerd, enerzijds om de miljoenen varkens, kippen en koeien van voer te voorzien, en anderzijds om te voldoen aan de explosief stijgende vraag naar biobrandstoffen. Hierbij is Nederland de spil in de import voor Europa. Er komt namelijk jaarlijks elf miljoen ton soja de Rotterdamse haven binnen, waarvan de overgrote meerderheid, zo'n negentig procent is bestemd voor veevoer.

Als we even inzoomen op Paraguay, het hart van Zuid-Amerika, rukken sojavelen daar op over voormalige weilanden en land van kleinschalige boeren. Momenteel beslaat soja er 2,42 miljoen hectare, wat gelijkstaat aan 60% van de

oppervlakte van Nederland. Vooral soja-boeren uit Brazilië krijgen in Paraguay meer en meer land in handen, waardoor de druk op toegang tot land nog extremer wordt. Landconflicten worden hierdoor ten top gedreven. Tegenwoordig hebben grootschalige producenten 81% van het grondgebied in handen, hoewel dat slechts 1,5% van het totaal aantal eigendommen is.

In Paraguay hebben sinds 1990 naar schatting negentigduizend kleinschalige boeren hun land moeten verlaten door de expansie van soja. De Paraguayaanse staat blijft haar economie evenwel op de export van dit gewas en de belangen van de sojasector afstemmen. Het lijkt erop dat zij de "voortgangsvisie" aanhangen waarbij ze de vernietiging van leefgemeen-

schappen en culturen als een spijtige maar noodzakelijke prijs zien die voor economische groei betaald moet worden.

BOERENVERZET

Boerenbewegingen trachten echter het platteland leefbaar te houden door zich hiertegen te verzetten, onder meer door het bezetten van land. De staat reageert hierop met zware repressie en criminalisering van sociale bewegingen en haar aanvoerders. Al decennialang hebben boerenbewegingen er te kampen met hardhandige repressie, die overigens niet afnam na de val van de dictatuur in 1989. Er zijn talrijke voorbeelden van gewelddadige ont-ruiming van politiemachten in samenwerking met paramilitairen en privé-mili-

Foto: An Maeyens

ties, inwoners (waaronder zwangere vrouwen en kinderen) hardhandig arresteren, hun huizen, oogsten, huisraad vernietigen en hun schamele bezittingen stelen. Sinds het aftreden van voormalig dictator Stroessner (1989) werden meer dan honderd boerenleiders vermoord. In slechts één geval werd daar een strafrechtelijk onderzoek naar uitgevoerd. Heel veel boerenleiders hebben vandaag de dag een of meerdere arrestatiebevelen boven hun hoofd hangen.

Desalniettemin vormen boerenorganisaties een hoopvol tegenwicht tegen de uitbreiding van de sojateelt en de migratie van de plattelandsbevolking. Ondanks hun beperkte middelen bieden ze verzet door middel van politieke vorming, door het ondersteunen en promoten van de teelt van gewassen voor zelfvoorziening, door het trachten op te vangen van een aantal basisvoorzieningen zoals gezondheidszorg en ook door het bezetten van land (dat vaak op illegale wijze in handen van grootgrondbezitters of sojaboeren kwam).

PARIRÍ

We reizen nu iets dieper het Paraguayaanse platteland in, naar de gemeenschap Parirí in Centraal-Paraguay. Sinds de eerste inwoners hier hun woningen optrokken in het midden van het woud, bedekken sojavelen nu driekwart van de gemeenschapsgronden. Bomen zijn schaars. De zon brandt er hevig, vooral als je sojavelen moet doorkruisen van de ene naar de andere kant van het dorp. In tegenstelling tot de dorpsschool (waar volgens de onderwijzer de afstand tot de naastgelegen sojavelen enigszins wordt gerespecteerd), is het plaatselijke kerkje compleet omringd door sojaplanten. Tot op nog geen halve meter afstand van het houten gebouwtje wordt de plant gezaaid.

Tussen de sojavelen, links en rechts van de aarden hoofdweg van het dorp, duiken de huisjes op van de 39 boerengezinnen die nu temidden van een sojazeewonen. Eind jaren tachtig van de vorige eeuw woonden er in Parirí nog 130 gezinnen. Het bevolkingsaantal sloeg volgens de plaatselijke onderwijzer om in het jaar

1999, toen er alleen al in dat jaar 22 gezinnen uit de gemeenschap wegtrokken. De gezinnen die vertrokken, verkochten hun percelen bijna uitsluitend aan Braziliaanse sojaproductenten. Een (massale) uitbreiding van sojavelen vond hiermee plaats binnen en rondom de gemeenschap in een tijdspanne van nog geen tien jaar.

Maar waarom trokken in zo'n kort

op het sojaveld gespreid wordt met dat landbouwgif, zien we er alleen verschroei-de maïskolven en misvormde bladeren. Veel van onze gewassen verdorren en verschroeien. Voor ons betekent het veelvuldig sproeien een verlies van ons dagelijks eten; onze dieren worden erdoor vergiftigd en onze eigen gewassen gaan dood.”

Rosa's man vertelt dat hij zijn doch-

In Paraguay hebben sinds 1990 naar schatting negentigduizend kleinschalige boeren hun land moeten verlaten door de expansie van soja. De Paraguayaanse staat blijft haar economie evenwel op de export van dit gewas en de belangen van de sojasector afstemmen.

tijdsbestek zoveel gezinnen weg?

Rosa, die met haar man en acht kinderen op een grotendeels onproductief stuk land in een moerasgebied in Parirí woont, vertelt -terwijl om haar heen en tussen de bomen een heleboel kippen, eenden en ganzen rondscharrelen-: “Langs ons perceel loopt een beekje waar we ons dagelijks in wassen en waar we voor onze dagelijkse watervoorziening van afhankelijk zijn. Het ontspringt te midden van de sojavelen. Ongeveer een jaar geleden, toen op een dag het beekje overstroomde over ons perceel, stierven in één klap zestig kippen, eenden en ganzen. Ik maak dagelijks chipas (een soort deeggebak op basis van onder andere maniok en maïsmeel). Samen met mijn dochter ben ik elke morgen voor de anderen op om het chipadeeg te kneden en te bakken in onze zelfgemaakte oven. Vervolgens stuur ik mijn drie zonen op pad die de hele dag rondfietsen om de chipas in de buurt aan de man te brengen. Dat vormt onze voornaamste bron van inkomsten. Op een strook van nog geen drie meter breed - een deel van het weinige land dat we kunnen gebruiken- telen we maniok en maïs als basisingrediënten van de chipas. Die grond ligt pal naast een sojaveld. Nadat

ters niet meer naar school wil laten gaan, omdat ze dagelijks de sojavelen die rondom hun huis liggen, moeten doorkruisen. Bovendien heeft de familie te kampen met een hele reeks gezondheidsproblemen. Eén van de dochters vertelt dat ze vaak menstruatieproblemen en last van vermoeidheid heeft. Eén van de zonen heeft schroeiplekken en uitslag op zijn benen. Rosa zelf heeft misschien baarmoederhalskanker.

De getuigenis van Rosa en haar man is geen alleenstaand geval en wordt door onderzoek (ook in andere sojaproducerende landen) gestaafd. Het besproeien van sojavelen brengt de omwonenden niet enkel schade toe aan hun inkomstenbronnen en levensonderhoud (dieren en huisgemaakte producten), maar veroorzaakt tevens een reeks acute en chronische gezondheidsproblemen.

Het leven in die gemeenschappen wordt onhoudbaar, de levenskwaliteit vermindert en zo worden inwoners gedwongen te vertrekken. Zij trachten dan maar een beter leven te vinden in de stad. Waar in Parirí de meeste gezinnen de afgelopen decennia wegtrokken, trekken nu echter ook de jongeren weg, en staat het dorp op het punt geheel te verdwijnen.

Een groepje dorpsbewoners zag dat niet graag gebeuren en besloot om te proberen in te grijpen voor het te laat was. Ze sloten zich aan bij de plaatselijke boerenbeweging MAP (Movimiento Agrario y Popular) en bezetten veertien hectare sojaveld in de gemeenschap. Vandaag wonen er opnieuw vijf gezinnen op dit

stoffen enkel importeren indien ze 'duurzaam' geteeld zijn. Om dat te garanderen wil men overgaan tot certificering. De Nederlandse overheid kijkt voor het opstellen van 'duurzaamheidscriteria' uit naar reeds bestaande certificeringinitiatieven opgestart door 'Westerse' ngo's. Op het vlak van soja is dat de RTRS of de

modernisering (...) in tegenstelling tot intellectuele beschouwers, niet de luxe hebben om globalisering simpelweg als een trend te bekijken van welke de gevolgen kunnen beschreven, maar niet fundamenteel veranderd kunnen worden. De mensen die hier [in Hecks boek] hun verhalen vertellen moeten reageren om te kunnen overleven. Ze hebben geen andere keuze dan het ondernemen van actie. Ze moeten tenminste de gevolgen veranderen, zij het niet de trend op zich".

Rest ons enkel nog de vraag of wij vanuit het "Westen" überhaupt op een duurzame manier 'business as usual' kunnen ondersteunen, zonder ons fundamentele vragen te stellen over de wereldwijde impact van onze eigen energie- en vleesconsumptie. Vanuit verschillende basis- en solidariteitsbewegingen worden daadwerkelijke alternatieven aangedragen voor het verminderen van onze voetafdruk, in plaats van het ondersteunen van lapmiddelen als zogenaamde duurzame soja. Deze laatste stelt immers het fundament van het probleem, namelijk het landbouwmodel dat we de dag van vandaag kennen, niet in vraag. Dit artikel wil daarom pleiten voor het betuigen van onze solidariteit met landloze en kleinschalige boeren in Zuid-Amerika, door het verminderen van onze eigen (overmatige) consumptie.

Dit artikel is gebaseerd op de masterscriptie van An Maeyens: "Paraguayaanse boerengemeenschappen in de greep van soja-monocultuur. De invloed van soja-expansie: migratie en verzet" (te downloaden op http://www.aseed.net/index.php?option=com_content&task=view&id=515&Itemid=107)

Gedurende de maand mei zal er een infotour plaatsvinden in Europa met getuigenissen van de Paraguayaanse boerenleidster Gilda Roa. Voor meer info over locaties en events kijk op: http://www.aseed.net/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=0&Itemid=127
Meer info en brochures op www.lasojamata.org en www.aseed.net.

Foto: An Maeyens

perceel en telen ze er hun eigen basisgewassen.

Om even de brug te slaan naar het zoeken naar oplossingen voor de beschreven effecten, zien we hier het belang van plaatselijke boerenbewegingen. Zij kunnen een tegenwicht bieden aan de uitbreiding van soja en ondersteunen kleinschalige boeren bij het voorzien in hun eigen voedsel.

Aan de basis zien we dat inwoners 'actieve' actoren kunnen zijn in 'hún ontwikkeling'. Overheidsbeslissingen die hun leven kunnen beïnvloeden, worden echter nog steeds genomen, zonder de situatie van de zwaksten werkelijk in acht te nemen.

ZOEKEN NAAR DUURZAME OPLOSSINGEN

Zo wil de Nederlandse overheid, in het kader van de beleidsdoelstellingen voor het vermengen van agrobrandstoffen in transportbrandstof -grondstoffen hiervoor zijn o.a. soja- en palmolie-, deze grond-

Round Table on Responsible Soy (Association). Deze 'verantwoorde' soja, die aanvankelijk 'duurzame' soja heette, zou bij haar productie moeten voldoen aan een reeks 'duurzaamheidscriteria', die uitgaan van economische leefbaarheid, sociale rechtvaardigheid en ecologische duurzaamheid.

Het is belangrijk hierbij de vraag te stellen wat het effect is van dergelijke initiatieven (waar de Nederlandse overheid een deel van haar beleid op wil baseren) voor de groepen die tegenwoordig het meest lijden onder de soja-expansie.

We kunnen ons afvragen of het verduurzamen van sojamonocultuur, (vanuit een top-down visie) de goede richting is. Of moeten we polycultuur, en meer gediversifieerde gezinslandbouw ondersteunen en dus luisteren naar boerenorganisaties die zelfvoorziening en voedselveiligheid bevorderen?

Hier wil ik even Heck aanhalen die stelt dat lokale bevolkingsgroepen die in hun alledaagse leven te kampen hebben met "de krachten van globalisering en

UNILEVER VERNIETIGT BORNEO

I Greenpeace I

Greenpeace start een campagne rond de impact die palmolie heeft op bossen en klimaat met focus op Indonesië. De campagne is gericht naar een brede waaier van gebruikers van palmolie: voedings- en cosmeticaproducten maar ook de energiesector. Greenpeace publiceert een nieuw rapport dat aantoont hoe palmolieleveranciers van Unilever betrokken zijn bij de vernietiging van bossen in Indonesië

DOVE WAST NIET ZO SCHOON

Unilever behoort tot de grootste verbruikers van palmolie in de wereld. Jaarlijks consumeert het bedrijf ongeveer 1,3 megaton palmolie (dit is ongeveer 3 % van de wereldproductie van palmolie). Ongeveer de helft daarvan haalt het bedrijf uit Indonesië. Het recente Greenpeace rapport geeft nieuw bewijsmateriaal hoe palmolieleveranciers van Unilever zoals Sinar Mas en Wilmar, betrokken zijn bij de vernietiging van veenmoerasbossen en leefgebieden van de orang-oetang in Centraal Kalimantan. Greenpeace roept op zijn website iedereen op om een mail te sturen aan Unilever met de vraag dat 'Dove het oerbos niet om zeep helpt'. Het zeepmerk Dove is een van de meest gekende producten van de multinational. Het product krijgt veel appreciatie omwille van zijn strijd tegen het opvoeren van het utopische vrouwelijke ideaal in de reclamesector. Ongetwijfeld legt dit vrouwvriendelijk imago van de Dove producten, Unilever geen windeieren, maar de zeep is duidelijk niet zo politiek correct als ze laat uitschijnen.

RPSO, HOEZO?

Greenpeace lanceerde in november 2007 al het rapport 'Cooking the climate' waarin wordt aangetoond hoe bedrijven de vernietiging van veenmoerasbossen in Sumatra in de hand werken om tegemoet te komen aan de vraag voor palmolie. Een handvol internationale bedrijven, waaronder leveranciers van Unilever, zijn verantwoordelijk voor het vernietigen en

afbranden van de bossen van Indonesië voor palmolie. Maar de bedrijven die palmolie van deze plantagehouders afnemen, kunnen hun verantwoordelijkheid in deze massale bosvernietiging niet blijven ontlopen. Ondanks het feit dat er eerder

Unilever moet onmiddellijk de afname van palmolie van bedrijven betrokken in bosvernietiging stopzetten en een moratorium op verdere ontbossing in Indonesië steunen!

reeds materiaal gepubliceerd is over de verwoestende praktijken van plantagehouders, faalt Unilever om zijn leveranciers ertoe aan te zetten deze agressieve expansie een halt toe te roepen.

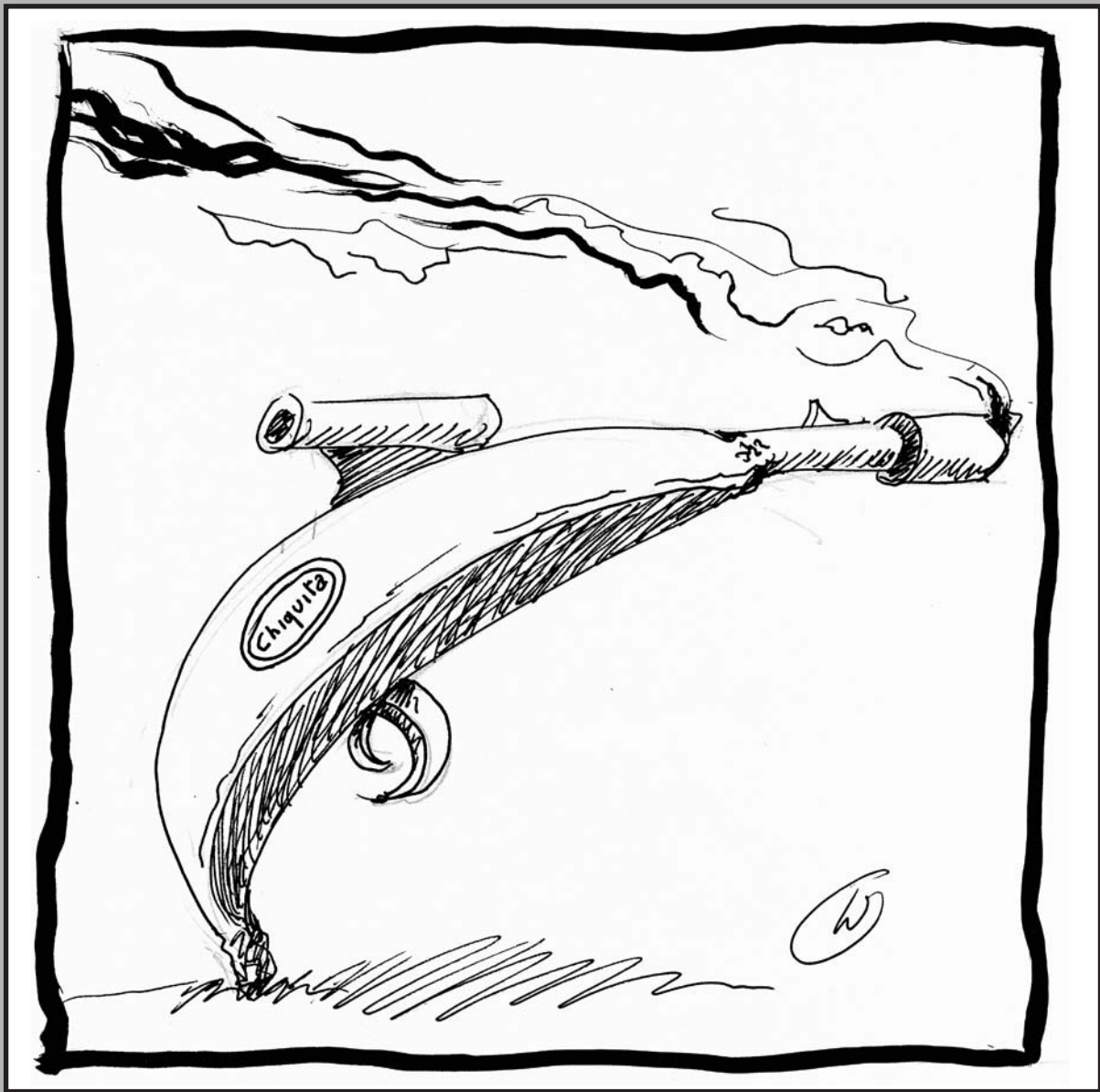
Het bedrijf verschuilt zich achter zijn lidmaatschap van de RSPO, de Roundtable on Sustainable Palm Oil, een initiatief dat duurzame palmolie wil promoten, maar geen antwoord biedt op de voortschrijdende ontbossing, mede veroorzaakt door de leden van de RSPO. Unilever moet onmiddellijk de afname van palmolie van bedrijven betrokken in bosvernietiging stopzetten en een moratorium op verdere ontbossing in Indonesië steunen!

DUURZAAM GETEELDE PALMOLIE IS NODIG

Greenpeace is ook bezorgd over de impact van andere toepassingen van palmolie op de Indonesische bossen. De organisatie verzet zich tegen de bouw van nieuwe elektriciteitscentrales op basis van palmo-

lie in België en eist van de Europese commissie dat ze de doelstelling van 10 % bio-brandstoffen tegen 2020 laat vallen. Er moet eerst werk gemaakt worden van duidelijke en geloofwaardige duurzaamheidscriteria.

Bosvernietiging is verantwoordelijk voor ongeveer een vijfde van de wereldwijde uitstoot aan broeikasgassen. Indonesië is -na de Verenigde Staten en China- de derde grootste uitstoter van broeikasgassen ter wereld en dit voornamelijk door ontbossing. Veertig procent van de bossen in Indonesië zijn al vernietigd en daarnaast zijn heel wat intacte bosgebieden gedegeerd. Tussen 2000 en 2005 werd in Indonesië jaarlijks 1,9 miljoen hectare bos vernietigd, dit is ongeveer tweederde van de oppervlakte van België. Naast houtkap voor de hout- en papierindustrie, vormt palmolie nu één van de grootste bedreigingen voor de bossen. Ongeveer 90% van de globale palmolieproductie is afkomstig uit Indonesië en Maleisië. Er zijn reeds 6 miljoen hectare palmolieplantages in Indonesië, maar de overheid heeft plannen voor miljoenen hectare nieuwe aanplantingen. De totale vraag naar palmolie zou op wereldniveau tegen 2030 meer dan verdubbelen in vergelijking met 2000 en tegen 2050 verdrievoudigen. Hoog tijd om aan de alarmbel te trekken.

DOSSIER

COLOMBIA

Katja Nouten, Rubén Dario Pardo Santamaria en Paul-Emile Dupret

- Een land gevangen in een aanslepend gewapend conflict
- De vredesgemeenschap van San José de Apartadó
- Nieuwe militaire allianties in Latijns-Amerika

EEN LAND GEVANGEN IN EEN AANSLEPEND GEWAPEND CONFLICT

I Katja Nouten I

Colombia wordt vaak omschreven als de oudste en stabielste democratie van Latijns-Amerika. Toch gaat het land sinds zijn onafhankelijkheid van Spanje aan het begin van de negentiende eeuw gebukt onder een tragedie van interne burgeroorlogen. Colombia begon de twintigste eeuw met de zogenaamde oorlog van duizend dagen en ving de eenentwintigste eeuw aan met een meer dan veertig jaar durend intern gewapend conflict.

Achter het Colombiaanse geweld gaan politieke oorzaken en zeer diepe socio-economische ongelijkheden schuil. Maar vandaag de dag beschouwt de internationale publieke opinie Colombia als een land dat slachtoffer is van terrorisme en drugsproductie en -handel. De huidige Colombiaanse president, Alvaro Uribe Vélez, wordt gezien als de sterke man die rust en een gunstig klimaat voor investeerders zou garanderen dankzij zijn beleid van "democratische veiligheid".

De drugshandel voedt zonder twijfel alle actoren van het Colombiaanse conflict en is doorgedrongen in de staatsstructuren (van het lokale niveau tot het hoogste niveau), maar heeft vooral de Verenigde Staten toegelaten om hun militair, economisch en politiek interventionisme in Colombia te rechtvaardigen. De VS hebben sinds het jaar 2000 meer dan zes miljard dollar geïnvesteerd in het intern gewapend conflict. Ze hebben in Colombia honderden militaire raadgevers en huurlingen die hun diensten ter beschikking stellen van bedrijven als Dyncorp of Blackwater (die ook in Irak aanwezig zijn). De Colombiaanse regering koopt eveneens wapens aan in Israël en doet een beroep op de diensten van Israëlische militairen en huurlingen.

President Alvaro Uribe Vélez is de belangrijkste bondgenoot van de Verenigde Staten in de regio.

Het post-11-septemberklimaat heeft de nodige condities gecreëerd voor de verkiezing van Alvaro Uribe Vélez in 2002 en zijn herverkiezing in 2006. De Colombiaanse president ontkent het bestaan van een gewapend intern conflict in Colombia en heeft het over een genadeloze strijd tegen het terrorisme. Hij belooft de guerrilla's militair te elimineren en kan daarvoor rekenen op de onvoorwaardelijke steun van de Verenigde Staten.

VAN STRIJD TEGEN HET TERRORISME NAAR "PARAPOLÍTICA"¹

Een studie die werd uitgevoerd door de "Contraloría General de Colombia"², toont aan dat de militaire uitgaven in Colombia

tussen 2001 en 2007 gemiddeld 4,7% bedroegen van het bruto binnenlands product (BBP). Dat cijfer ligt ver boven het gemiddelde van het Amerikaanse continent dat 1,6% van het BBP bedraagt. Het is eveneens boven de 2,9% van het BBP dat 27 landen in conflict in 2005 besteedden aan militaire uitgaven. Alleen de Verenigde Staten komen met 4% van het BBP in de buurt van Colombia. De regering Uribe reserveert éénderde van het budget 2008 voor de oorlog. Toch beweert de Colombiaanse regering halsstarrig dat er geen gewapend intern conflict is.

De regering Uribe reserveert éénderde van het budget 2008 voor de oorlog. Toch beweert de Colombiaanse regering halsstarrig dat er geen gewapend intern conflict is.

Volgens de cijfers van het Colombiaanse ministerie van Defensie³, zijn er tussen augustus 2002 en januari 2008, 10.844 guerrillero's en 2.224 paramilitairen gedood; zijn er bij gevechten 3.247 militairen en politieagenten omgekomen en werden er 9.391 militairen en politieagenten gewond. Er zouden 4.262 terroristische aanslagen hebben plaatsgevonden en 1.498.937 personen hebben zich laten registreren als slachtoffers van interne verplaatsing. Men zegt dat in elk gewapend conflict de waarheid het eerste slachtoffer is en de officiële cijfers moeten zeker met het nodige argwaan bekeken worden. Toch registreerde de Colombiaanse regering tussen augustus 2002 en januari 2008 maar liefst 109.301 vermoorde personen.

Het feit dat de Colombiaanse regering het bestaan van een intern gewapend conflict ontkent heeft ernstige gevolgen voor de naleving van het internationaal humanitair recht en de schendingen van de mensenrechten. De Colombiaanse regering aanvaardt het onderscheid niet tussen strijders en niet-strijders en aanvaardt evenmin dat bepaalde sectoren van de burgerbevolking zich neutraal verklaren ten opzichte van de gewapende actoren. De vredesgemeenschappen bijvoorbeeld

werden door de president als “hulpverleners” van het terrorisme beschouwd en sociale leiders en -leidsters en mensenrechtenverdedigers en -verdedigsters, krijgen doorgaans dezelfde behandeling.

Van de zogenaamde guerrillero's die omkwamen tijdens gevechten, tonen de cijfers van verschillende mensenrechtenorganisaties aan dat er tijdens de regering Uribe al meer dan 1.000 buitengerechtigde executies plaatsvonden die direct zijn toe te schrijven aan het leger. Gewone burgers worden door het leger gedood en later voorgesteld als guerrillero's die omkwamen tijdens gevechten.

De officiële regeringscijfers spreken van twee miljoen interne vluchtelingen terwijl de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) het over meer dan drie miljoen interne vluchtelingen heeft en verschillende niet-gouvernementele organisaties in hun rapporten cijfers van meer dan 4 miljoen ontheemden opnemen. Colombia is één van de landen in de wereld (na bvb. Soedan en Somalië) dat het meest getroffen wordt door dit probleem, dat trouwens door de Verenigde Naties als een misdaad tegen de menselijkheid wordt gekwalificeerd.

De Colombiaanse regering beweert één van de belangrijkste actoren van het conflict, met name de paramilitaire groepen, gedemobiliseerd te hebben. Deze groepen zijn samen met de ordrestrijdkrachten verantwoordelijk voor gemiddeld 80% van het sociopolitiek geweld in Colombia gedurende de laatste 15 jaar. De paramilitairen worden ervan beschuldigd meer dan vijf miljoen hectaren van de beste grond van Colombia te hebben ingepalmd, na de oorspronkelijke bewoners ervan te hebben uitgemoord of de families van de slachtoffers van hun gronden te hebben verdreven.

De paramilitairen zijn bij decreet⁴ opgericht in de jaren zestig van de vorige eeuw. Sinds de dood van zijn vader, in handen van de FARC, wordt Alvaro Uribe Vélez beschouwd als een onvoorwaardelijke bondgenoot van de paramilitairen. Men vermoedt dat hij, zowel als zijn vader, banden hadden met het drugskartel van Medellín dat de paramilitaire groep “MAS” (Muerte a Secuestradores⁵) oprichtte. MAS maakte in de jaren 1980 van de vorige eeuw duizenden slachtoffers in het centrum en het noordoosten van Colombia.

Vandaag bevinden de meest zichtbare figuren van de paramilitaire groepen zich in de gevangenis, onderworpen aan de zogenaamde “Ley de Justicia y Paz” (wet van rechtvaardigheid en vrede).

Deze wet oogst zowel binnen Colombia als internationaal zeer veel kritiek omdat ze de rechten van de slachtoffers op “Verdad, Justicia y Reparación” (waarheid, gerechtigheid en reparatie) niet respecteert en straffeloosheid in de hand werkt. De wet zorgt er namelijk voor dat de paramilitairen niet veroordeeld kunnen worden tot straffen die hoger liggen dan 8 jaar en dat ze kunnen genieten van verschillende strafverminderingmodaliteiten waardoor ze al snel terug op vrije voeten zullen zijn. Dit zonder dat ze ondertussen verplicht worden om gronden en andere ingepalmd goederen terug te geven en op die manier de slachtoffers te vergoeden. Vanuit de gevangenis-

sen zetten ze hun criminele activiteiten trouwens gewoon voort.

De internationale mensenrechtenorganisatie FIDH heeft een rapport overhandigd aan het Internationaal Strafgerechtshof in Den Haag waarin meer dan drieduizend moorden beschreven staan, die worden toegeschreven aan de paramilitaire groepen vanaf het ogenblik dat het demobilisatieproces van start ging in december 2002. Ex-paramilitairen worden vaak ingezet in privé-bewakingsfirma's, wat natuurlijk het risico verhoogt dat de paramilitaire handelswijze zich op nog een legalere manier nestelt in de Colombiaanse maatschappij. En er zijn ondertussen al nieuwe paramilitaire groepen, zoals de “Aguilas Negras”⁶, die al verschillende sociale organisaties en mensenrechtengroeperingen hebben bedreigd.

Het geld van de drugsmafia's en het paramilitaire optreden zijn tot in de hoogste regionen van de staat doorgedrongen. De getuigenissen van paramilitaire leiders hebben nauwe banden blootgelegd met het politieke establishment in Colombia. Het Hooggerechtshof (Corte Suprema de Justicia) heeft onderzoeken lopen tegen een zestigtal parlementsleden voor directe banden met de paramilitaire groepen. Meer dan 20 parlementsleden bevinden zich al in de gevangenis. Al deze parlementsleden zijn bondgenoten van de huidige Colombiaanse president Alvaro Uribe Vélez. Er loopt eveneens een rechtszaak tegen Jorge Noguera, een andere persoonlijke vriend van de president die aan het hoofd stond van het Ministerie van Veiligheid (Departamento Administrativo de Seguridad). Hij wordt beschuldigd van banden met de paramilitaire groepen en van persoonlijk de opdracht te hebben gegeven mensenrechtenverdedigers en universiteitsprofessoren te vermoorden. Maar ook verschillende bedrijven worden genoemd als financiers van de paramilitaire groepen, waaronder het bedrijf Chiquita Banana.

DE GUERRILLA, DE ONTVOERINGEN EN DE DEGRADATIE VAN HET CONFLICT

De guerrilla's zijn in de jaren 1960 van de vorige eeuw ontstaan. Hoewel ze de laatste tijd zware klappen hebben gekregen, is een militaire overwinning van het leger op de guerrilla ver weg. Men schat dat de FARC-EP (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia- Ejército del Pueblo) tussen twaalfduizend en twintigduizend strijders telt en de andere guerrillagroepering (ELN, Ejército de Liberación Nacional) tussen de vijf- en achtduizend. De guerrilla's financieren zich door middel van afpersingen en ontvoeringen en door de zogenaamde “gramaje”, een belasting die ze heffen op de cocapasta.

Ze zijn eveneens verantwoordelijk voor de moorden op honderden burgers die ze ervan beschuldigen bondgenoten of informanten te zijn van de staat. De internationale publieke opinie kent ondertussen het drama van de gegijzelden door de FARC. Het bekendste slachtoffer is ongetwijfeld de Frans-Colombiaanse ex-presidentskandidate Ingrid Betancourt. Dit jaar werden dankzij de bemiddeling van de Venezolaanse president Hugo Chávez zes gegijzelden unilateraal vrijgelaten. De mobilisaties in verschillende Europese landen (waaronder

vooral Frankrijk en België) voor de vrijlating van Ingrid Betancourt en de andere gegijzelden hebben niet enkel het drama van de gegijzelden zichtbaar gemaakt, maar ook het drama van de impact van de oorlog in Colombia.

De FARC eist een humanitair akkoord en de demilitarisering van twee kleine gemeenten in het zuidwesten van Colombia. De regering Uribe weigert dat en intensifieert de militaire operaties die het leven van de gegijzelden in gevaar brengen. Het is hoog tijd dat de internationale gemeenschap de druk verhoogt voor een politiek onderhandelde oplossing voor het Colombiaanse conflict. Een humanitair akkoord kan de eerste stap zijn voor zo'n oplossing.

VREDE IN COLOMBIA IS GEEN UTOPIE, MAAR EEN SOCIALE EN POLITIEKE NOODZAAK

De FARC moet begrijpen dat ze ver weg is van een militaire overwinning maar dat er mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van een democratische linkse partij in Colombia. De progressieve "Polo Democrático Alternativo" (PDA) is de tweede grootste partij van het land. In Latijns-Amerika, en in het bijzonder in Zuid-Amerika, zijn in verschillende landen progressieve partijen aan de macht gekomen. Bovendien zijn er dit jaar presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten en komt er een einde aan het Bushtijdperk. De Democratische Partij in de VS heeft geweigerd het vrijhandelsakkoord met Colombia te ratificeren omwille van de schendingen van de mensenrechten, de moorden op vakbondsleiders en -leden en de aanhoudende straffeloosheid. De economische crisis die zich aankondigt in de Verenigde Staten zal de regering bovendien verplichten een aantal kostelijke strategieën te herbekijken.

In Colombia leidt de oorlog en de kostprijs ervan tot een verdieping van de ongelijkheid en de onrechtvaardigheid. Meer dan de helft van de 44 miljoen Colombianen leeft onder de armoedegrens en 25% leeft in de miserie. Gedurende jaren zorgde de reële fysieke terreur van de paramilitairen die in naam van mega-economische projecten op een weerloze plattelandsbevolking werd losgelaten, voor een verdieping van de kloof tussen rijk en arm. Als de bevolking kon ontsnappen aan de massamoorden en folteringen van de paramilitaire groepen, eindigden vele burgers verdreven van hun eigen gronden, in de sloppenwijken van grote steden zoals Bogotá, Medellín, Cali en Cartagena. Er deed zich opnieuw een concentratie van de gronden voor in de handen van de traditionele grootgrondbezitters, maar ook van nieuwe grootgrondbezitters en van nationale en transnationale bedrijven: onder andere voor monoculturen (zoals Afrikaanse palm voor agrobrandstoffen), mijnbouw (zoals AngloGold Ashanti) en olie (BP, Repsol en Oxy).

De Colombiaanse economie groeide in 2007 met 7,52% van

het bruto binnenlands product. Dat is de grootste groei van de afgelopen drie decennia. De hoge economische groei wordt door de Colombiaanse regering toegeschreven aan het vernieuwde vertrouwen van investeerders in de Colombiaanse economie dankzij het beleid van "democratische veiligheid" en de goede economische maatregelen. Toch zijn deze groeicijfers minder hoog dan die van andere landen in de regio die afstand hebben genomen van de neoliberale recepten en hun economieën georiënteerd hebben op de soevereine controle over hun rijkdom-

men en de basisbehoeften van hun bevolkingen, zoals Uruguay (7,6%), Panama (9,5%) en Venezuela (8,4%). In Colombia komt de economische groei trouwens absoluut niet de grote meerderheid van de bevolking ten goede, maar zorgt integendeel voor een toenemende concentratie van de rijkdommen bij een kleine elite.

De grote stijging van de directe buitenlandse investeringen vindt men hoofdzakelijk (61%) in de mijn- en petroleumsector. Steeds meer investeringen gebeuren in de agrobrandstoffensector, zoals

onder meer in de palmolie die geëxporteerd wordt naar Europa. (De organisatie Human Rights Everywhere (HREV) voerde in opdracht van de Belgische Colombia Coördinatie⁷ een interessant onderzoek uit naar de stroom van palmolie vanuit Colombia naar België en Europa).

Colombia is lid van de Comunidad Andina de Naciones (CAN). Deze regionale integratiestructuur waar ook Peru, Ecuador en Bolivia deel van uitmaken, onderhandelt sinds september vorig jaar over een Associatieakkoord met de Europese Unie. Zo'n akkoord bestaat uit 3 pijlers: politieke dialoog, samenwerking en handel. De Europese Unie kan in theorie via de politieke dialoog de druk verhogen om aan te dringen op een onderhandelde oplossing voor het Colombiaanse gewapende interne conflict, maar de vraag is of ze dat in de nabije toekomst ook zal doen? Voorlopig ziet het er naar uit dat ze de kant kiest van de Colombiaanse regering en de strijd tegen het "terrorisme" ondersteunt.

President Uribe & president Bush

¹ De parapolítica is de band tussen paramilitairen en het politieke establishment (parlementsleden, gouverneurs, burgemeesters, enz).

² Onafhankelijk overheidsinstituut dat de staatsuitgaven controleert.

³ http://www.mindefensa.gov.co/Descargas/Sobre_el_Ministerio/Planeacion/ResultadosOperacionales/Resultados%20Operacionales%20Ene%202008.pdf

⁴ Decreet 3398 van 1965 en Wet 48 van 1968

⁵ Dood aan de ontvoerders

⁶ Zwarte arenden

⁷ Een samenwerkingsverband van onder andere CNCD, Oxfam-Solidariteit, SERPAJ Europa, Daniel Gillard Comité, FIAN België, Amnesty International Vlaanderen met als doel de Belgische beleidsmakers te beïnvloeden over de Colombiaanse problematiek.

DE VREDESGEMEENSCHAP VAN SAN JOSÉ DE APARTADÓ

I Rubén Darío Pardo Santamaría I

Een verhaal over vredesgemeenschappen is een verhaal over verzet, waardigheid en moed.

Er bestaat een reeks van deze vredesgemeenschappen in Colombia, die als centrale eigenschap gemeen hebben dat ze zich als zelfstandige politieke actor willen positioneren in een land dat zwaar gebukt gaat onder een militair conflict tussen leger, politie, paramilitairen en guerrilla.

De vredesgemeenschap San José de Apartadó in Colombia vormt een experiment en een voorbeeld van lokale geweldloze weerstand tegen een situatie van zwaar wapengeweld. Ondanks de moeilijke omstandigheden van oorlog en repressie, van economische tegenstrijdige belangen, en van tegenwerking van elk basisinitiatief, kan de vredesgemeenschap intussen terugkijken op 10 jaar strijd tegen oorlog en ontheming. Politiek geweld van paramilitairen verdreef de mensen van hun gronden. Een systematische campagne van liquideren van lokale leiders, en de geografische ligging in een gebied waar guerrilla-activiteit normaal is, kleuren de context.

ECONOMISCH

Het is van groot belang dat de mensen in de regio waar de vredesgemeenschap actief is, voldoende materiële mogelijkheden hebben om te overleven via een economisch duurzame ontwikkeling. Dat wil zeggen dat ze in de eerste plaats werken voor voedselveiligheid. Dit is fundamenteel, zeker in een oorlogszone waar er geen normaal aanbod en verspreiding van levensmiddelen gegarandeerd kan worden. Vervolgens is ook de productie voor verkoop van belang. De gemeenschapseconomie hangt fundamenteel af van cacao en bananen. Door een

rechtvaardige prijs te betalen aan de producenten is men er in geslaagd om op betekenisvolle wijze het aantal tussenhandelaars in de zone te verminderen.

Het collectieve belang wordt boven het individuele gesteld. Het gaat om een solidaire economie die de basisbehoeften en een waardig leven centraal stellen. Dit staat lijnrecht tegenover het gangbare economisch model dat gebaseerd is op individualisme, uitsluiting, grond- en kapitaalsconcentratie.

Arbeid wordt in de vredesgemeenschap gezien als een ruimte voor persoonlijke en gemeenschapsontplooiing. Concreet gaat het om een verdeling in werkgroepen, die zelfbeherend zijn. De regio kende historisch alleen maar een arbeidsorganisatie gebaseerd op uitbuiting. Vandaag vormen de 'autonome producenten' in een solidaire economie echt een alternatief, dat de bestaande arbeidsverhoudingen concreet in vraag stelt.

330 hectaren gemeenschappelijk bezit geven aan de grond een sociale functie. Collectieve eigendom is op zich de negatie van het overheersende systeem van privé-bezit en de enorme concentratie van gronden in slechts enkele handen. Het is een instrument van geweldloze weerstand tegen een dominant economisch model van uitsluiting.

POLITIEK

Oorlog en barbarij hebben de boeren verplicht naar nieuwe verdedigingsvormen te zoeken in antwoord op de permanente strijd om de grond die zich ontspon tussen nieuwe en oude

EEN INTEGRALE VERZETSSTRATEGIE

Wat begon als een dringende zoektocht naar alternatieven om levens te redden, werd al gauw een ambitieus proces dat een alternatief levensproject voor de huidige samenleving wou realiseren. De basis van dit project wordt gevormd door drie gelijktijdige en onderling verbonden processen: weerstand tegen de oorlog, duurzame ontwikkeling en vredesopbouw.

De specifieke weerstand tegen oorlog en gedwongen verhuizingen, is een beschermingsmechanisme van de burgerbevolking in een context van een scherp gewapend conflict. Duurzame ontwikkeling moet dan de organisatie en de cohesie van de gemeenschap versterken, alsook de capaciteit vergroten voor een alternatieve economie en een integrale groei van de gemeenschap. De vredesgemeenschap realiseert een dagelijkse praktijk van geweldloosheid, veroordeelt systematisch het gebruik van geweld, en neemt in het openbaar stelling voor een politieke en onderhandelde oplossing van het gewapend conflict. De vredesgemeenschap verspreidt haar ervaringen in de strijd tegen de oorlog specifiek onder die lokale gemeenschappen die belangstelling tonen om mechanismes van burgerbescherming te creëren in oorlogssituaties.

Geweldloosheid vormt een strategische lijn die doorheen de verschillende dynamieken van het proces loopt. Er worden een aantal essentiële en complementaire activiteiten opgezet om vanuit de basis aan vredesopbouw te kunnen doen.

spelers in het conflict.

Een hoofdpunt is de weigering om de gedwongen verhuizing te ondergaan. De vredesgemeenschap eist ook haar legitiem recht op om niet in de militaire confrontatie te worden betrokken, en verwerpt de hegemonie die de conflictpartijen proberen te verkrijgen op de lokale gemeenschappen. De vredesgemeenschap wil zich zelf vertegenwoordigen en verwerpt de vertegenwoordiging die de gewapende partijen elk van hun kant opeisen.

De oprichting van de vredesgemeenschap is dus in de eerste plaats een politieke daad gebaseerd op de erkenning van de burger als sociale en politieke actor, die de soevereiniteit opeist over zijn levensruimte en als dusdanig ook het respect vanwege de oorlogspartijen. Het is een politieke strijd tegen de verticale orders en voor een decentralisatie van de macht, een strijd die politieke macht wil afnemen van de politiek-militaire groepen ten voordele van de burgerbevolking. Het is een politieke strijd voor andere maatschappelijke verhoudingen en samenlevingsvormen.

Voor de vredesgemeenschap komt het er ook op aan om de rechtstreekse druk op haar bestaan weg te nemen en dus haar weerbaarheid te vergroten. Daarvoor wordt een netwerk van contacten ontwikkeld op verschillende niveaus: lokaal, nationaal en internationaal. Op nationaal vlak werd de Universidad Campesina de la Resistencia opgericht en Recorre (een netwerk van gemeenschappen in verzet).

GEMEENSCHAP

Enkele basisprincipes vormen de fundamenteën van de gemeenschapsopbouw: regelgeving, pluralisme, vorming, historisch bewustzijn, rechten over grondbezit.

Het doen samenleven van mensen en gezinnen in een nieuwe context van verzet, kon maar slagen dankzij een regulerende aanpak via het basisprincipe van neutraliteit. Respect voor de diversiteit is belangrijk. Mensen met verschillende religieuze en politieke achtergrond moesten gaan samenleven. Op religieus vlak probeert men oecumenische diensten te promoten waaraan iedereen deelneemt. De katholieken vormen de meerderheid maar er zijn nog 5 evangelische stromingen vertegenwoordigd: Pinkstergemeenschap, adventisten, 'latinos', presbiterianen en 'panamericana'. Het verwijzen naar wat hen bindt, vormt een sfeer die de collectieve cohesie en de samenwerking bevordert.

Van bij de start werd in de vredesgemeenschap veel belang gehecht aan vorming en opleiding, niet alleen met families, coördinatoren en arbeidsgroepen van de gemeenschap zelf, maar zeker ook met gezinnen en families uit de hele zone. Het gaat erom de gemeenschapsprincipes echt bij de mensen

ingang te doen vinden. Vertrekkend van de realiteit en permanent het proces van burgerweerstand evaluerend, probeert men conflicten te beheren en om te vormen, en jongeren weg te houden van de gewapende groepen.

In het historisch bewustzijn staat het weigeren van de strafeloosheid centraal: een constant zoeken naar waarheid, rechtvaardigheid en herstel. Nieuwe misdaden moeten worden vermeden, maar de waarheid over het geweld is essentieel om verdriet te boven te kunnen komen en de verantwoordelijke structuren voor onrechtvaardigheid en straffeloosheid aan te klagen.

Sinds de verplichte verhuizing van 1997 heeft de gemeenschap drie terugkeeroperaties gesteund, waardoor letterlijk terrein werd teruggewonnen op de oorlog. De heroverde 'nederzettingen' zijn ook van strategisch belang voor de bewoners van die zone omdat ze onthaalcentra worden voor andere interne vluchtelingen, die van daaruit makkelijker naar hun oorspronkelijke gronden terug kunnen van zodra het moment dat de lokale dynamieken het maar enigszins zouden toelaten.

BESCHERMING

Hier verwijzen we naar alle acties die de vredesgemeenschap realiseerde om het risico te verlagen voor mensenrechtenschendingen.

Het gaat om verschillende soorten acties, o.a. publiek aanklagen van schendingen door gewapende groepen; grondinventarisering, publicaties (boeken, film en website) over de acties en de bedoelingen erachter, de aandacht van de overheden -ook internationale instellingen- trekken op de problemen en de aanwezigheid van internationale getuigen gebruiken.

BESLUIT

De ontwikkeling van de vredesgemeenschappen en de toekomst van de boerenbevolking heeft maar enig perspectief als er ook voldoende solidariteit is en voldoende internationale politieke druk voor een vreedzame oplossing van het conflict. Door het verzet en door de vaste overtuiging om niet toe te geven aan terreur, moet dit uitzonderlijk voorbeeld van geweldloosheid in een ingewikkeld gewapend conflict, als een zeer waardevol en interessant experiment worden beschouwd.

Rubén Darío Pardo Santamaría is lid van het Rete Italiana di Solidarietà Colombia Vive!

Bron: Ruben Dario Pardo Santamaría, Comunidad de paz de San Jose de apartado. Una lección de resistencia, dignidad y valentía, Juni 2007.

Protestactie

NIEUWE MILITAIRE ALLIANTIES IN LATIJS-AMERIKA

I Paul-Emile Dupret I

Met de opkomst van steeds meer nieuwe regeringen van linkse signatuur doet zich een diepgaande wijziging voor in de aard van de bondgenootschappen binnen Latijns-Amerika.

De eerste toenadering was die tussen Cuba en Venezuela die voornamelijk vorm heeft gekregen na de mislukte staatsgreep tegen Hugo Chavez van 11 april 2002. Nadien breidde deze alliantie zich uit naar Bolivia en Nicaragua. De nieuwe president van Nicaragua, Daniel Ortega, verklaarde: "raken aan Venezuela, is raken aan Nicaragua". In het voortbestaan van de verschillende linkse regimes in Zuid-Amerika speelt zonder enige twijfel het regionaal politiek gewicht van Brazilië, met een progressistische regering die de regio onder een soort algemene bescherming houdt. De recente gebeurtenissen van de zogenaamde 'crisis andina', ten gevolge van de gewapende incursie van Colombia op Ecuadoriaans grondgebied, hebben dit proces van wijzigende allianties nog versneld.

COLOMBIAANS LEGER TAST AF

Op 1 maart 2008 voerde Colombia een conventionele militaire operatie uit en bombardeerde een kampplaats van de FARC guerrilla op Ecuadoriaans grondgebied. Helikopters werden ingezet en troepen ontplooid om de overlevenden van de eerste aanval te liquideren. Er werden ook computers buit gemaakt. In een eerste mededeling verkondigde de Colombiaanse president Uribe dat het ging om een achtervolging. Een reden die in het algemeen in het internationaal recht aanvaard wordt om grensoverschrijdingen te tolereren. Nadien bleek echter duidelijk dat het guerrillakamp integendeel werd aangevallen toen de guerrillero's en enkele bezoekers aan het slapen waren. Er stierven zo'n 25 Colombiaanse guerrillero's, onder wie Raul Reyes, een leidende figuur van de FARC die met Frankrijk de vrijlating van

Ingrid Betancourt onderhandelde. Verder kwamen ook nog een Ecuadoriaan en 5 Mexicanen om het leven. Drie vrouwen - twee Mexicaanse en een Colombiaanse - werden gevangen genomen door het Colombiaans leger dat hen daarna overdroeg aan Ecuador.

Dit geval is geen primeur. Reeds op 2 mei 2004 nam het Venezolaanse leger zo'n 150 Colombiaanse paramilitairen gevangen in de buurt van Caracas. Een beetje later stuurde de Colombiaanse regering een aantal veiligheidstroepen naar Caracas om er de toenmalige 'kanselier' van de FARC, Rodrigo Granda, te gaan arresteren. In 2007 werden twee Colombiaanse officieren dood aangetroffen in Venezuela. Bogota erkende daarop dat het militaire spionage-activiteiten organiseerde op Venezolaans grondgebied. Ook de Colombiaanse paramilitairen overschrijden regelmatig de grenzen van de buurlanden. Maar met deze inval in Ecuador, is het de eerste keer dat het Colombiaanse leger een operatie - met conventionele troepen

*Vredesproces in Colombia.
Chavez en Uribe*

buiten het grondgebied - van dergelijke omvang uitvoert. Naar eigen zeggen in het kader van de strijd tegen het terrorisme. Meer dan waarschijnlijk gebeurde deze raid in samenwerking met de VS-troepen, die op zijn minst de gsm van Reyes lokaliseerden om het bombardement te kunnen uitvoeren.

Waarschijnlijk diende die Colombiaanse aanval verschillende doelstellingen. Vooreerst, een einde stellen aan de internationale druk voor een humanitair akkoord en voor een vredesakkoord, door de toponderhandelaar van de guerrilla uit te schakelen. Vervolgens wilde men de hand kunnen leggen op vertrouwelijke informatie van de FARC-leider om de externe contacten en de interne structuren van de guerrilla aan te kun-

nen pakken. Maar het was zeker ook de bedoeling om de progressieve regeringen van de buurlanden, Venezuela en Ecuador, te destabiliseren door de verkregen informatie -waar of vervalst- te gebruiken. Bovendien intimideerde Colombia de regio door zich als een soort Israël van Latijns-Amerika te positioneren. En tenslotte was dit een proef om de reactie van het buitenland te testen op een Colombiaans optreden buiten de landsgrenzen.

NIEUWE BONGENOOTSCHAPPEN

Omwille van de ernst van de feiten -schending van de soevereiniteit- en omwille van het gevaar betrokken te geraken in het Colombiaanse conflict, verbrak Ecuador onmiddellijk de diplomatieke relaties met Colombia. Quito vroeg een dringende bijeenkomst van de Rio-Groep¹, die enkele dagen later plaatsvond in Santo Domingo. Hoe melodramatisch die ook verlopen is, deze bijeenkomst leverde wel belangrijke resultaten op. Colombia zag zich geconfronteerd met een hecht front van alle Latijns-Amerikaanse regeringsleiders die met klem het schenden van de soevereiniteit veroordeelden. Ze verwierpen ook de opname van bewapende buitenlandse groepen op de lijst van terroristen, zoals de Verenigde Staten, Canada en de Europese Unie doen. Dit was een duidelijke afwijzing van het recept van 'preventieve oorlog' voor de regio, en de regeringsleiders toonden met overtuiging dat ze de gewapende conflicten van de regio op een politieke manier willen oplossen. Enkele dagen later werd er ook een top van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) over dit thema gehouden. De algemeen-secretaris bracht er verslag uit van zijn missie naar Ecuador en Colombia. De ministers herhaalden hun afwijzen van elke soevereiniteitsschending, en verwierpen ook de strijd tegen het terrorisme als motief om van die regel af te wijken.

In deze crisis kwamen er voorstellen naar boven voor belangrijke wijzigingen in de verhoudingen in Latijns-Amerika. De president van Ecuador, Rafael Correa, stelde voor om te stoppen met de OAS en een nieuwe organisatie op te richten waar Cuba zou toe behoren en waar de Verenigde Staten zouden worden van uitgesloten. De Braziliaanse regering maakte van deze crisis gebruik om een gematigder voorstel te lanceren: de oprichting van een Latijns-Amerikaanse Defensieraad. Dit nieuw bondgenootschap wordt voorgesteld als een onderdeel van het nieuw integratieproces Unasur. Daar waar ALBA² op voorstel van Chavez een solidariteitsbondgenootschap tussen landen is, tekent Unasur zich af als een instrument voor werkelijke subcontinentale integratie, waarin de Zuid-Amerikaanse Defensieraad slechts één van de elementen is, met name het militaire. Unasur wil een politieke en economische alliantie zijn "met als doel de zelfbeschikking van de volkeren van de regio te versterken, alsook de soevereiniteit van zijn staten. Unasur wil de rijkdom van de regio beschermen, en een solidaire samenwerking in de sociale betekenis stimuleren om ontwikkeling te bereiken".¹² Latijns-Amerikaanse staten maken er deel van uit. Panama heeft de status van waarnemend lid.

Ongetwijfeld zal de zoektocht naar een militaire 'emancipatie' op een ijzeren weerstand van de Verenigde Staten stuiten. Europa wilde na de Tweede Oorlog een militaire alliantie oprichten via de West-Europese Unie (WEU) in het Verdrag van Brussel in 1948. De Verenigde Staten reageerden prompt met de oprichting van de NAVO in 1949, en later in 1954 stichtte de Sovjet-Unie het Warschau-pact. De NAVO zorgde ervoor dat er in Europa geen militaire zelfstandigheid kwam door het grote overwicht dat Washington in deze verdragsorganisatie had. De NAVO is dan uitgegroeid tot een sterk instrument om het beleid in Europa te beïnvloeden, naast het economische instrument dat de suprematie van de dollar betekende.

Vandaag met de versterking van de euro lijkt de groeiende economische zelfstandigheid van de EU een feit. De militaire zelfstandigheid hinkt achterop, ondanks een aantal serieuze initiatieven en een soort hergeboorte van de WEU. De Noord-Amerikaanse initiatieven in de nieuwe lidstaten van de Europese Unie -landen die zich onderdaniger opstellen tegenover de VS dan de rest van de EU- zijn eigenlijk een poging om de EU te verdelen en om haar zelfstandigheid op politiek en militair vlak te vertragen.

Op dezelfde wijze, hebben de Verenigde Staten hun dominantie over Latijns-Amerika bezegeld. In 1947 werd immers in Rio de Janeiro het TIAR ondertekend (Tratado Interamericano de Asistencia Recíproca of Inter-Amerikaans Verdrag van wederzijdse ondersteuning) waar zowat alle Amerikaanse landen lid van werden. TIAR is de concretisering van de Monroe doctrine³, en werd een aantal keren ingeroepen in de jaren 1950 en 1960, maar de coalitie begon nadien z'n aantrekkingskracht te verliezen, hoewel de militaire aanwezigheid van de VS niet verminderde. Verschillende landen, o.a. Mexico, verlieten TIAR toen in 1982 het Verenigd Koninkrijk een oorlog begon om de Malvinas-eilanden (in het Engels de 'Falklands' genoemd), en Washington tegen de wil van de Latijns-Amerikaanse landen de kaart trok van de NAVO. Londen werd zelfs concreet gesteund met inlichtingen, landingsrechten op VS-basissen in de regio, enzovoort. Na 11 september 2001 probeerden de Verenigde Staten TIAR opnieuw te activeren om de strijd tegen het terrorisme op het continent beter te kunnen voeren. Buiten Colombia reageerde geen enkel land positief op de vraag van Washington. Brazilië dat zich wilde ontwikkelen als regionale grootmacht en hengelde naar een permanente zetel in de VN Veiligheidsraad, distantieerde zich uitdrukkelijk van deze oproep.

DEFENSIEPLANNEN

Het feit dat de Verenigde Staten de handen vol hebben in het Midden-Oosten geeft de Latijns-Amerikaanse landen vandaag meer ruimte om aan de integratie van hun defensies te werken. Brazilië sluit uit dat de VS deel zouden nemen aan de Latijns-Amerikaanse Defensieraad, maar wil wel Colombia erbij. Bogota is een trouwe bondgenoot van de VS onder meer via het 'Plan Colombia'. Oorspronkelijk werd dit plan door de regering van Bill Clinton ontworpen zagezegd om de drugs-

handel te bestrijden. In werkelijkheid moet het dienen om tegen de illegale gewapende groepen en de sociale bewegingen ten strijde te kunnen trekken. Het Plan Colombia gaat hand in hand met een neoliberaal economisch programma dat Colombia wil herleiden tot een exportland van ertsen, energiegrondstoffen en landbouwproducten. Dit op basis van investeringen van het transnationaal kapitaal, van de nationale financiële sector en van de nieuwe actoren gelieerd aan de maffia en de paramilitaire

groeperingen, die door de huidige regering gelegitimeerd worden. In dit programma neemt de productie van agro-brandstoffen -waarvoor men de inheemse bevolking massaal van haar gronden verdrijft- een belangrijke plaats in. Het Plan Colombia wordt tactisch gesteund door de instellingen van de Europese Unie die hierin een essentieel middel zien

om de Colombiaanse en Latijns-Amerikaanse markten verder te veroveren. Dankzij de buitenlandse schuldencrisis, konden de Europese transnationale ondernemingen sinds het begin van de jaren 1990 immers opnieuw ten tonele verschijnen in Latijns-Amerika.

Colombia besteedde vóór de jaren 1990 zo'n 2% van het BNP aan defensie, terwijl het nu 6,5% van het BNP voor de oorlog budgetteert. Dit wil zeggen dat de defensiebegroting groter is dan het gezamenlijk budget voor gezondheidszorg, opvoeding en milieu. Een beleid dat zo fel op defensie gericht is, brengt een onderhandelde uitweg uit het Colombiaanse interne conflict verder weg dan ooit.

Buurlanden Venezuela en Ecuador besteden respectievelijk 1,2% en 2,6% van hun BNP aan defensie. Colombia zit dus op de lijn van de Verenigde Staten, die op zich 25 keer meer aan defensie uitgeven dan het totaal van de volgende 25 landen in de ranglijst. Het Colombiaans leger telt 207.000 soldaten, terwijl het leger van Venezuela er 82.000 en van Ecuador er 60.000 heeft. Bovendien wordt de Colombiaanse militaire macht ondersteund door Noord-Amerikaanse basissen. Er is een VS-basis op het eiland Aruba-Curaçao, dat door Nederland wordt verhuurd ondanks intern protest, er is er één in Manta te Ecuador waarvan president Correa het contract na 2009 niet meer zal verlengen, en er is de basis van Tres Esquinas in het

oerwoud van Colombia. Dit militair onevenwicht ten voordele van Colombia vormt een grote uitdaging voor de nieuwe Latijns-Amerikaanse defensiegemeenschap waarin Colombia wordt uitgenodigd deel te nemen.

Ecuador, Venezuela en Brazilië zijn hun militaire doelstellingen ondertussen aan het herdefiniëren. In Venezuela is er een hervorming aan de gang die moet komen tot een integrale defensie. Enerzijds tegen zuiver militaire gevaren, zoals de

regionalisering van het Plan Colombia, of eventuele aanvallen op diep-zee-petroleumvoorraden, enzovoort en anderzijds tegen economische destabilisering, eventuele aanvallen tegen de voedselveiligheid, risico's voor epidemies, enzoverder. Naast het regulier leger wil Caracas ook een burgerlijk-militaire

taire macht ('reservisten') ontwikkelen en een territoriale wacht die voornamelijk door de gemeenten zou worden gedragen. Brazilië wil zijn positie als regionale macht bevestigen met een verhoging van 53% van het defensiebudget, dat voor een groot deel zal gebruik worden om het Amazonegebied te controleren.

De Latijns-Amerikaanse Defensieraad zou definitief worden opgericht op 23 mei 2008 in Brazilië door de ministers van Buitenlandse Zaken en van Defensie van elk betrokken land. Op langere termijn zal de ontwikkeling van deze raad enorm afhangen van het feit of de progressieve krachten van de belangrijkste landen Brazilië en Venezuela aan de macht zullen blijven.

1 De Rio-Groep werd in 1986 opgericht en is een belangrijk forum op het Latijns-Amerikaanse continent voor politieke dialoog. Ze bestaat uit de 12 leden van de Associatie voor Latijns-Amerikaanse integratie (Argentinië, Brazilië, Bolivia, Chili, Colombia, Ecuador, Mexico, Panama, Paraguay, Peru, Uruguay en Venezuela).

2 Het samenwerkingsverband ALBA, is opgezet door Cuba, Venezuela en Bolivia als tegenhanger van de Vrijhandelszone van de Amerika's, voorgesteld door de Verenigde Staten.

3 Deze VS-doctrine uit 1823 stelde dat de Europese machten zich niet meer mochten mengen in de zaken van de pas onafhankelijk geworden naties van Amerika en ze niet konden koloniseren.

JAPAN, DE MILITARISERING VAN EEN PACIFISTISCHE STAAT

I Soetkin Van Muylem I

Japan is al sinds jaar en dag hét steunpunt van de Verenigde Staten in het Verre Oosten.

Op militair vlak vertaalt deze relatie zich in een aanwezigheid van meer dan 130 Amerikaanse basissen op Japanse bodem. 63 jaar na het beëindigen van de tweede wereldoorlog zijn er nog meer dan 40.000 Amerikaanse soldaten gestationeerd.

ARTIKEL NEGEN

Na wereldoorlog twee werd Japan tijdelijk bezet door troepen uit hoofdzakelijk de Verenigde Staten. Officieel kwam aan die toestand een einde op 8 september 1951, maar in werkelijkheid hebben de Amerikaanse troepen het land in de Stille Oceaan nooit verlaten. Integendeel, er werd een netwerk van militaire basissen uitgebouwd en ook vandaag zijn er nog uitbreidingsplannen. Zo willen de Verenigde Staten op korte termijn bijvoorbeeld in Henoko (Okinawa) een nieuwe marinebasis uit de grond stampen, in Takae een helipad construeren en in Yokosuka vliegdekschepen ontplooiën met nucleaire capaciteit.

Maar hoe evolueerde Japan, dat in wereldoorlog II de kant van Duitsland en Italië gekozen had, van een land dat het volgens de VS verdiende twee gruwelijke atoombommen te incasseren, naar de verdediger bij uitstek van de belangen van de Verenigde Staten in de regio? Dat had natuurlijk alles te maken met het mondiaal strategisch schaakspel in de specifieke naoorlogse context. Het uitbreken van de Koude oorlog en het gewapend conflict in Korea leidden er immers zeer gauw toe dat oorlogsbanneling Japan weer aan de Westerse boezem getrokken werd.

In de jaren tussen de overgave van keizer Hirohito en het finaal doorbreken van de Koude Oorlogsfeer kreeg Japan een nieuwe grondwet die van kracht ging op 3 mei 1947. Het land werd toen nog officieel bezet en bestuurd door de Supreme

Commander for the Allied Forces (SCAP), waarvan het hoofdkwartier onder leiding stond van generaal Douglas MacArthur. Theoretisch was er controle over de bezetting vanwege twee internationale organen,

‘ZELFVERDEDIGINGSTROEPEN’

Maar net zoals de principes van een burgerdemocratie met arbeidersrechten (zoals gepropageerd in de nieuwe grond-

Artikel 9 van de grondwet stelt dat Japan voor altijd afziet van oorlog als een middel om internationale geschillen op te lossen. Ook werd het Japan verboden om een militaire capaciteit uit te bouwen. Het bestaan van een Japans leger zou dus ingaan tegen de grondwet.

maar in de praktijk was het de VS-generaal en zijn hoofdzakelijk Amerikaanse SCAP-administratie die de show runden in Japan. De nog altijd in voege zijnde grondwet, werd in amper zeven dagen tijd en zonder enige inbreng van de Japanse overheid, in elkaar gebokst door de bestuurssectie van het SCAP. Naast een aantal belangrijke democratische hervormingen (demilitarisering van het onderwijs, vrouwenrechten, oprichting van vakbonden, vrijheid van meningsuiting,...) was vooral artikel 9 opmerkelijk. Dit artikel stelt dat Japan voor altijd afziet van oorlog als een middel om internationale geschillen op te lossen. Ook werd het Japan verboden om een militaire capaciteit uit te bouwen. Het bestaan van een Japans leger zou dus ingaan tegen artikel 9 van de grondwet. Het beroemde artikel bezorgde het hele document de bijnaam ‘vredesgrondwet’ en maakte van Japan een officieel pacifistische staat.

wet) al gauw gedevalueerd werden toen die arbeiders iets te mondig werden, bleek de beperkte militaire slagkracht van het herboren Japan al evenmin een principiële kwestie van zodra de relaties tussen de Verenigde Staten en de Sovjetunie onder het vriespunt doken. Japan werd als voorpost tegen het alom aanwezige communisme plots een belangrijke westerse pion in het Verre Oosten. Het uitbreken van de Koreaanse oorlog (1950-1953) zorgde voor een bocht van 180° in de houding van de Verenigde Staten ten opzichte van Japan, dat prompt uitgebouwd werd tot de militaire basis voor de VN troepen die in Korea actief waren.

Het economisch herstel van Japan was cruciaal als het als bondgenoot in de Koude Oorlog moest meedraaien. Vanaf 12 maart 1947 viel Japan al onder de Truman-doctrine¹, wat concreet betekende dat het

Actie tegen VS-basissen

land volop kon genieten van de Amerikaanse financiële steun (en de bijbehorende instructies wat het spenderen van die steun betreft). De Japanse industrie werd volledig hersteld en ingeschakeld in de oorlogseconomie.

Op 8 september 1951 werd in San Francisco door 49 landen het Vredesverdrag met Japan ondertekend, waardoor het haar soevereiniteit terug kreeg. Toch bleef het op vlak van de internationale politiek onder de informele voogdij van de Verenigde Staten. Als hun geopolitieke steunpunt in het Verre Oosten wilden de VS, Japan eigenlijk herbewapenen. Maar ondertussen zat Washington verveeld met haar eigen creatie: artikel 9 van de grondwet verbodt uitdrukkelijk het uitbouwen van een Japans leger. De oplossing werd gevonden in de oprichting van zogenaamde 'self defence forces', een soort zelfverdedigingpolitie.

In september 1951 werd de ZOAVO (Zuid Aziatische Verdragsorganisatie) boven de doopvont gehouden; een organisatie die de communistische expansie in de regio moest beletten. In hetzelfde jaar werd ook een Wederzijds Veiligheids-

verdrag (Mutual Security Treaty) ondertekend door de VS en Japan, waardoor het Oosterse eiland kon rekenen op de militaire bescherming van de Verenigde Staten. Het is op zijn minst ironisch te noemen dat Washington, dat meer dan 200.000 slachtoffers maakte onder de Japanse burgerbevolking door er twee atoombommen op te droppen, voor de bescherming van diezelfde burgerbevolking zou instaan, door Japan onder zijn nucleaire paraplu op te nemen.

Zowel het concept van de 'zelfverdedigingmacht', het Veiligheidsverdrag als de Amerikaanse militaire basissen vielen absoluut niet in de smaak bij de linkse oppositie en bij grote delen van de door oorlog getraumatiseerde bevolking. Er volgde dan ook protest. In augustus 1955 werd in Hiroshima voor het eerst een massameeting georganiseerd voor een wereld zonder kernwapens. Het Wederzijds Veiligheidsverdrag met de VS werd in 1951 aan de bevolking voorgesteld als een tijdelijke maatregel dus zowel in 1960 als in 1970 ging de verlenging ervan gepaard met massale betogingen. In 1960 kon het verdrag alleen maar opnieuw goedgekeurd worden dankzij de aanwezigheid van honderden politieagenten in

de Diet (het Japanse parlement), die de oppositie ervan weerhielden het woord te nemen die dag. Tot aan het einde van de Koude Oorlog nam Japan een zeer dualistische houding aan. De rol van formeel pacifistische staat werd volop op zich genomen, maar tegelijkertijd werd er onder druk van de Verenigde Staten volop gemilitariseerd. Het budget van de zelfverdedigingstroepen ging bvb. elk jaar gestaag naar omhoog.

OPENLIJKE MILITARISERING

Na de val van de Sovjetunie had Japan met hetzelfde probleem te kampen als de Verenigde Staten. Hoe verantwoord ik een aanhoudend en zwaar bewapeningsproces? De dreiging van een nakende Sovjetinvasie was van de ene op de andere dag hol geworden. Er was nood aan een nieuwe vijand en Washington ontwierp daarop het concept van de 'schurkenstaten'. De Japanse regering kwam met de dreiging van Noord-Korea op de proppen. Dit land -dat uiterst handig trouwens al door Washington bij de schurkenstaten gerekend werd- was naar verluidt bezig met de ontwikkeling van een rakettenstelsel dat over de Pacific reikte. Dit gaf de Japanners een goed excuus om hun veiligheidspact met de Verenigde Staten te behouden. In navolging van een globale trend werden dus ook in Japan het internationale terrorisme en de transnationale criminele organisaties aangehaald als argumenten om openlijk te kunnen militariseren.

Militarisering was niet alleen mogelijk omdat het een wens was van de Verenigde Staten. Japan slaagde er in de tweede helft van de twintigste eeuw in, om ondanks het constitutionele pacifisme toch te her militariseren omdat de pogingen daartoe gesteund werden door de leidende elite, regeringsleden, conservatieve politici en zakenbonzen van de transnationale corporaties (uiteraard specifiek uit die sectoren die er hun voordeel uit konden halen). De vredesconstitutie heeft altijd een zeer brede steun genoten bij de Japanse bevolking, maar tegen de jaren 1980 was het beduidend stiller geworden wat het protest tegen de militarisering

betrof. In intellectuele kringen en de media was er op een bepaald moment een duidelijke switch waar te nemen in het nationale debat rond hermilitering (Saigunbi). Van de jaren 1950 tot en met de jaren 1980 was de media over het algemeen zeer kritisch over de militariseringpraktijken van de hypocriete regeringen, die in officiële declaraties maar trouw bleven zweren aan de vredesconstitutie. Maar sinds de jaren negentig zien we dat de media zich meer en meer inschrijven in het globale veiligheidsdiscours. Het werd tijd dat Japan eens een normale staat werd die een actieve rol kon spelen in het voorkomen en oplossen van conflicten, dit uiteraard aan de kant van de Verenigde Staten. Militarisering was noodzakelijk voor een goede samenwerking tussen de VS en Japan. De Amerikaanse militaire basissen dragen in deze logica bij tot het bewaren van de vrede in het Verre Oosten.

Het was in deze veranderde context dat gedurende de jaren 1990, allerlei wetten werden aangenomen die onverbloemd gericht waren op het creëren van een nieuwe gemilitariseerde staat. Protest vanwege parlementairen die de vredesconstitutie hoog wilden houden, werd daarbij straal genegeerd. In 1992 werd een wet goedgekeurd die de zelfverdedigingstroepen toeliet om deel te nemen aan de peace-keeping activiteiten van de Verenigde Naties. Buitenlandse missies kwamen nu ook in het actieveld van de zelfverdedigingstroepen te liggen. Er werd wel fel benadrukt dat Japanse soldaten niet zouden deelnemen aan militaire operaties, maar zich bvb. zouden specialiseren in allerlei vormen van logistieke ondersteuning. In 1995 werd het Oost Aziatische Veiligheidsrapport gepubliceerd waarin de nieuwe rol van Japan in de VS-strategie voor deze regio, stond uitgewerkt. Het vormde de basis voor de kort daarop volgende onderhandelingen over het opnieuw te verlengen Wederzijds Veiligheidsverdrag. Deze onderhandelingen resulteerden in 1996 uiteindelijk in de Gezamenlijke Japans-Amerikaanse Verklaring voor Veiligheid en

Samenwerking (onder Clinton). Ze voorzag een actieve rol voor Japan in militaire operaties. Op het einde van de jaren 1990 werd onder premier Obuchi Keizo (1998-2000), de militaire samenwerking met de Verenigde Staten nog verder uitgebreid.

VREDESCONSTITUTIE IS EEN OBSTAKEL

Het was Richard Armitage die de recentste termen van de VS-Japan Veiligheidsalliantie uitwerkte. Volgens het Armitage rapport van 2000 is deze alliantie “de hoeksteen van de globale VS-strategie in Azië”. Om deze alliantie nog sterker te maken raadt het Japan expliciet aan om de grondwettelijke obstakels voor een gezamenlijke veiligheid van de baan te vegen. Een niet mis

constitutie berust op onrealistische principes en niet aangepast is aan de bedreigende werkelijkheid. De wil om de vredesgrondwet aan te passen bestaat aan de rechterzijde van de LDP al van in de jaren 1950, maar deze fractie is echter nooit sterk genoeg geweest om effectief over te gaan tot actie. Het is pas sinds de val van het Oostblok dat de trend bestaat om openlijk voor militarisering te kiezen en de krachten die voor een wijziging van de grondwet zijn, treden nu pas echt op de voorgrond. De regering van Abe Shinzo is er in 2007 in geslaagd om het Japanse parlement al te doen instemmen met het principe dat de grondwet vatbaar moet zijn voor wijzigingen. Ondertussen wordt het offensief om het publiek zo veel mogelijk te vervreemden van de vredesconstitutie verder ingezet.

Sinds de jaren negentig zien we dat de media zich meer en meer inschrijven in het globale veiligheidsdiscours. Het werd tijd dat Japan eens een normale staat werd die een actieve rol kon spelen in het voorkomen en oplossen van conflicten.

te verstane hint tot het elimineren van artikel negen van de grondwet. De Koizumi-regering reageerde onmiddellijk op het rapport door een aantal wetten in te voeren gericht op militarisering om de mogelijkheid tot het installeren van een noodwetgeving, enzovoort. De weg werd voorbereid voor een revisie van de grondwet.

Sinds de jaren negentig werd de vredesconstitutie in de media zeer geregeld onder vuur genomen. Het persoffensief was een onderdeel van een politieke campagne van de opeenvolgende regeringen van de Liberaal Democratische Partij (LDP), die de Japanners moest doen geloven dat de

ANTI-BASISSENBEWEGING

Er heerst een grote passiviteit bij de Japanse bevolking wat deze onderwerpen betreft, maar dat wil zeker niet zeggen dat iedereen zich zomaar neerlegt bij dit hele militariseringsproces. Zeker vanaf de jaren negentig ziet men opnieuw een groeiende burgerlijke protestbeweging. Het gros van de protestacties richt zich specifiek tegen de aanwezigheid van de militaire VS-basisen. We moeten daarbij opmerken dat de redenen hiervoor niet altijd op principiële vredesideeën of verheven wereldvisies berusten. Het zijn eerder de dagelijkse accidenten, de constante vervuiling, de geluidsoverlast en de criminele

agressies veroorzaakt door de aanwezigheid van de Amerikaanse militairen die het vredesprotest nieuw leven hebben ingeblazen. Vooral de bevolking van het zuidelijke Japanse eiland Okinawa is erg actief. 75% van alle Amerikaanse militaire faciliteiten bevinden zich op dit eiland, dat officieel tot 1972 door de Amerikanen bezet werd. Toen het teruggegeven werd aan Japan, mochten de Amerikaanse basissen er ongestoord verder blijven functioneren (ze werden bvb. volop gebruikt tijdens de Vietnamoorlog). De Amerikanen moesten zelfs

van een middelbare schoolmeisje door drie VS-militairen in 1995 bracht een regelrechte massabeweging op gang tegen de Amerikaanse basissen. Tussen 1954 en 2004 pleegden Amerikaanse soldaten meer dan 200.000 misdrijven. Daarbij komt dat de Amerikaanse soldaten niet aansprakelijk gesteld kunnen worden voor hun misdaden in Japan. De militaire domeinen hebben, als waren het koloniale nederzettingen, een buitenrechterlijke status. De Amerikaanse soldaten kunnen alleen maar door een VS-rechtbank veroordeeld worden, maar

het feit dat de man net gedeserteerd was. Of de algemene verontwaardiging over de overlast en het gedrag van de Amerikaanse soldaten ook zal leiden tot een actief verzet van de Japanse bevolking tegen de pogingen van de regering om artikel negen uit de grondwet te schrappen valt moeilijk te voorspellen. Zeker niet nu de idee van militarisering (om als geïndustrialiseerd land zijn verantwoordelijkheden te kunnen opnemen wat collectieve veiligheid betreft) de Japanse politiek domineert en gesteund wordt door de reguliere nationale en internationale media. Bovendien heeft het ook weinig zin om artikel negen te willen redden zonder dat de militariseringreflex in de praktijk bestreden wordt. Ondanks de vredesconstitutie kon Japan zich sinds 1950 immers ongestoord her militariseren. Het behouden van artikel negen is dus zeker niet voldoende om de formalisering van een lange trend van verborgen militarisering tegen te gaan.

Voor een algemene geschiedenis van Japan zie: VANDE WALLE Willy, 'Een geschiedenis van Japan. Van Samurai tot soft power', Leuven, Uitgeverij Acco, 2007, 495 p.

Bronnen:

MUSHAKOJI Kinhide, 'Japan, Militarization of a Pacifist State' in: *Militarising state, society and culture in Asia*, 2005

McCORMACK Gavan, 'Koizumi's Coup' in *New Left Review*, nr. 35, September-oktober 2005, pp. 5-16.

VANDE WALLE Willy, *Een geschiedenis van Japan*, Uitgeverij Acco, 2007.

Interview met Tadaaki Kawata, van de Japan Peace Committee, 13 april 2008, te Caracas (Venezuela)

¹ Deze VS doctrine beloofde hulp aan alle landen die zich door de communistische expansie bedreigd voelden.

Helikoptercrash op Japans dorp

niet beloven dat ze er geen kernwapens zouden stockeren. In Okinawa leven de mensen bij manier van spreken tussen de basissen. Ze worden dagelijks geconfronteerd met het geluid van opstijgende en landende militaire vliegtuigen en helikopters. Af en toe crasht er ook eenje neer in een Japans dorp. Naast de accidenten zijn het vooral de misdaden gepleegd door Amerikaanse soldaten die de gemoederen bij de Japanse bevolking al hoog deden oplaaien. De verkrachting

in het merendeel van de gevallen worden ze niet eens vervolgd. De storm van protest sinds 1995 noopte de Amerikaanse militaire leiding wel tot enkele beperkte maatregelen. De bewegingsvrijheid van de soldaten werd ingeperkt en begin april werd een Amerikaanse soldaat gearresteerd voor de moord op een Japanse taxichauffeur. Hij zal in de Verenigde Staten vervolgd worden, maar we kunnen ons afvragen of de legerleiding niet zwaarder tilt aan

MENSENRECHTEN? NIET VOOR DE EGYPTENAREN DIE STRIJDEN VOOR HET DAGELIJKS BROOD

I Antoine Uytterhaeghe I

Dat de mensenrechten ieder uur van de dag ergens met de voeten worden getreden is onbetwistbaar. Opvallend is echter dat media en regeringsleiders nogal selectief omgaan bij de waarneming van inbreuken op de mensenrechten. Twee gebeurtenissen tonen het dubbelzinnig karakter van de media: Tibet en Egypte.

Zo wordt het optreden van de Chinese overheid door de mediachines in het Westen in een ware schandaalstrategie geportretteerd. Iedere verstoring op het wereldtraject van de Olympische fakkel wordt met een enthousiaste aandacht op tv en in de kranten gebracht. Het brutaal neerslaan van de stakersbeweging door de Egyptische politie werd daarentegen maar in de rand vermeld. Wat op 6 april in Mahalla, in Cairo en andere plaatsen in Egypte gebeurde, kreeg van onze media maar zeer weinig aandacht. Niet omdat de Egyptische politie de internationale pers verhinderde haar werk te doen, maar omdat de Egyptische arbeiders die op straat kwamen tegen de galopperende levenskost en door de politie uit elkaar geslagen werden, geen commerciële 'nieuws waarde' betekenen.

De voorbije maanden kent Egypte een stortvloed van prijsverhogingen. Volgens het VN-voedselprogramma zijn de prijzen sinds het begin van dit jaar met 50 procent gestegen. Niet alleen de basisproducten voor het levensonderhoud, maar ook olie en benzine werden veel duurder, sommige broodprijzen stegen met 70 tot 100 procent. Hierdoor worden in de eerste plaats de armen getroffen. Meer dan 50 procent van de 78 miljoen Egyptenaren leven onder de armoedegrens, met minder dan 2 dollar per dag.

Het protest tegen de prijsstijgingen krijgt steeds meer vorm: stakingen, betogingen, ... Het textielbedrijf in Mahalla was al door de veiligheidstroepen bezet nog voor de dagploeg kwam aantreden. Arbeiders die tot staking wilden oproepen werden meteen aangehouden. Toen de misnoegdheid zich in de stad verspreidde werden betogingen door politie met traangas; en volgens getuigen

met scherp, beschoten. Volgens de officiële cijfers verloren hierbij zeven burgers, waarvan twee kinderen, het leven.

Onze regeringen in het Westen, die er anders zo vlug bij zijn om zich als mensenrechtenkampioenen aan te dienen, waren voor het brutale optreden van de Egyptische veiligheidskrachten blind, doof en stom. Geen enkele minister of regeringsleiders heeft bij Egypte geprotesteerd of de intentie geuit om

Arabische wereld het eerste land was om - ondanks alle overtredingen van de VN regels - met Israël nauwere relaties aan te gaan, moet gekoesterd worden. Een vredesbeweging die dit beeld wil corrigeren moet zeker opletten om niet in het omgekeerde euvel te vervallen. Er is heel wat aan te merken op China, maar nuances, zoals het aanhalen van economische en geopolitieke achtergronden en het uitstippen van de belangenstrijd, zijn

Onze regeringen in het Westen, die er anders zo vlug bij zijn om zich als mensenrechtenkampioenen aan te dienen, waren voor het brutale optreden van de Egyptische veiligheidskrachten blind, doof en stom.

een eventuele reis naar Cairo af te gelasten.

In Tibet is het geweld in de eerste plaats niet van de veiligheidsdiensten uitgegaan, maar van de demonstranten, die volgens het taalgebruik in de grote media van bij ons, vreedzaam waren, maar in de feiten een grote ravage aangericht hebben met dodelijke slachtoffers bij de Han Chinezen in Tibet, die men gerust als een program mag omschrijven.

De dubbele standaard wat de mensenrechten betreft, die door regeringen, media en sommige organisaties bij ons gehanteerd wordt, is logisch in een imperialistische politiek. De media verdelen de wereld in goede en slechte landen. China, een land dat zich opdringt als een economische rivaal van de EU en van de VS, staat voor een deel aan de slechte kant van de lijn. Egypte dat in de

elementen die de oogopslag-analyse moeten bijsturen tot een gedetailleerder beeld.

Het regime van Husni Mubarak is door de Egyptische bevolking zo gehaat, omdat het beleid in tegenspraak is met de noden van het volk en een zelfbestemmende nationale politiek. De Egyptische president kan alleen maar aan de macht blijven, omdat hij over een sterk door de VS onderhouden en gefinancierd veiligheidsapparaat beschikt. Deze VS-voogdij over Egypte heeft als voorwaarde dat alle democratische en sociale pogingen, die vaak ook op de islam steunen, moeten onderdrukt worden. Egypte is tenslotte een bevriende natie, dan mag men de andere kant opkijken.

Antoine Uytterhaeghe is vrijwillig medewerker bij Vrede vzw.

ZUID-AFRIKA: 14 JAAR NA DE AFSCHAFFING VAN DE APARTHEID

I Olivier Van Acker I

Zuid-Afrika wil zich 14 jaar na de afschaffing van de apartheid profileren als de grote, diplomatieke leider in Afrika. Het Westen ziet Zuid-Afrika als een schakel tussen de industriële wereld en de rest van het Afrikaanse continent. Maar hoe gaan het land en de nieuwe politieke structuren om met deze status en met de niet te onderschatten gevolgen van de jarenlange apartheid?

Het Westen wil van Zuid-Afrika het scharnierpunt maken tussen Europa/Noord-Amerika en Afrika. Op die manier denkt het zijn Westerse belangen het best te kunnen verdedigen. De Zuid-Afrikaanse president, Thabo Mbeki neemt deze rol van tussenpersoon al sinds 1999 met plezier op zich. De grootste en meest gehoorde kritiek op zijn beleid is dan ook de afwezigheid van een sterk binnenlands gericht bestuur.

Het Afrikaans Nationaal Congres (ANC) leidt Zuid-Afrika met een ruime meerderheid van de stemmen sinds de afschaffing van de apartheid. Mandela werd er als eerste zwarte president verkozen. Ondanks dat de partij kan rekenen op een ruime steun vanuit de bevolking lijkt ze regelmatig het contact met de bevolking kwijt te geraken. Een typische kwaal voor een politieke partij zonder waardige oppositie. De onmiskenbare dominantie van het ANC, met enkele zweeppartijen naast hen, is ooit ontstaan uit een anti-apartheidsfront van de zwarte middenstand, industriële en vakbonden.

NIEUW BEWIND, NIEUWE WIND

Zuid-Afrika stevent in 2009 af op nieuwe presidentsverkiezingen. Sinds de verkiezing van de nieuwe ANC-voorzitter, Jacob Zuma, lijkt het nu al duidelijk dat Zuma ook de presidentstaak zal overnemen. Zijn rivaal, Thabo Mbeki, mag grondwettelijk gezien geen derde ambtstermijn opnemen en een waardig alternatief lijkt er voor de nieuwe ANC-voorzitter niet te zijn. Het corruptieproces dat Zuma in

2007 ten schande wilde brengen was volgens bepaalde waarnemers een ultieme poging van Mbeki om hem van het voorzitterschap, en zo ook de presidentszetel in 2007, te houden.

Zuma kan rekenen op een grote steun bij de bevolking, die het Mbeki-beleid meer dan beu is. Mbeki stelt na 9 jaar regeren teleur. De president sprak grote internationale bedrijven aan om in Zuid-Afrika te investeren maar vergat in zijn beleid de inheemse bevolking. Journalist Paul Vanlerberghe: "Door zich enkel op deze economische strategie te concentreren, gaf Mbeki geen gewicht aan een doeltreffender economisch beleid: zoveel mogelijk mensen een baan geven [...]. De macro-economische stabiliteit die Mbeki creëerde heeft ervoor gezorgd dat de Centrale Bank machtiger werd dan het ministerie van Economie. Na zoveel jaren blijkt het resultaat dus negatief uit te draaien"

"Zuma beloofde in de toekomst nauwer te gaan samenwerken met landen binnen Afrika, zoals Angola, Nigeria en Algerije." vervolledigt Paul Vanlerberghe. "Op die manier wil hij de banden binnen Afrika verstevigen, daar waar Mbeki daarentegen de nadruk legt op een samenwerking met het Westen. Zuma wil in de toekomst ook werken aan een interne infrastructuur met mensen van Zuid-Afrika en hecht belang aan het uitbouwen van een eigen nationaal industrieel weefsel". De afwezigheid van zulke ideeën wordt de huidige ANC-regering kwalijk genomen.

Toen in augustus 2007, duizenden Zuid-Afrikanen, uit protest tegen de

inadequate dienstverlening door de ANC-regering, de 'Golden Highway' tussen Sebokeng en Johannesburg probeerden te blokkeren, schoot de politie op de aanwezigen. 35 mensen werden gearresteerd en aangeklaagd wegens geweldpleging en illegale verzameling. De blokkades van de autostrade waren een reactie tegen de privatiseringstactiek die samengaat met het ANC-beleid en ging dan ook uit van de arme, zwarte lagen van de bevolking. Het feit dat de politie straffeloos kan schieten op arme mensen die alleen proberen op te komen voor hun basisrechten, herinnert veel zwarte Zuid-Afrikanen aan het optreden van de politie in het apartheidstijdperk. Alleen gebeurt het nu ironisch genoeg onder een ANC-regering.

BLACK ECONOMIC EMPOWERMENT

De apartheid liet in de Zuid-Afrikaanse maatschappij een grote economische ongelijkheid na. Hierdoor is de zwarte bevolking -waarmee in Zuid-Afrika trouwens ook wordt verwezen naar de Indiërs en kleurlingen (mulatten)- in het economische proces sterk ondervetegenwoordigd. Om de zwarte bevolking ook in de hogere kaders van het bedrijfsleven een plaats te geven, heeft de Zuid-Afrikaanse overheid in 2003 de 'Broad Based Black Economic Empowerment Act' doorgevoerd.

Deze strategie moet het onevenwicht corrigeren. De 'Black Economic Empowerment'-wetgeving verplicht elk bedrijf een kwart van de aandelen te verkopen aan zwarte eigenaars en dat vóór 2014. Deze

regelgeving wordt echter sterk bekritiseerd omdat slechts een klein aantal zwarte zakenlieden in het proces betrokken zouden worden en er een zeker nepotisme mee gepaard gaat.

Toch lijken uitzonderlijke maatregelen broodnodig om de positie van de zwarte bevolking in de maatschappij te verbeteren. Met een werkloosheid van 42 procent dient Zuid-Afrika zich dan ook in eerste plaats te concentreren op het aanbieden van werk aan de lagere klassen. In 2005 telde Zuid-Afrika, volgens het Oxfam-rapport, 8,4 miljoen werklozen (de totale bevolking bedroeg in 2007 volgens de VN: 48,6 miljoen mensen). Wat meteen opvalt, is het feit dat dit percentage sterk verschilt per bevolkingsgroep. Van alle werklozen is 90 procent zwart.

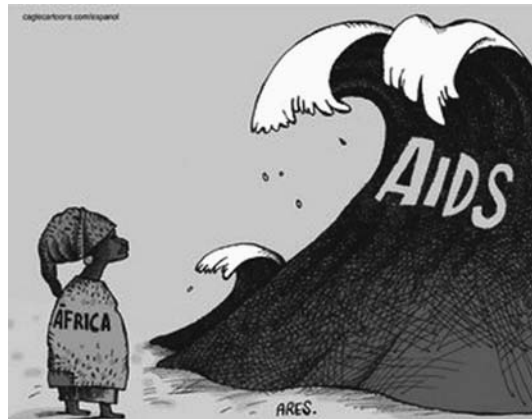
Er zijn verschillende factoren die de stijging van de werkloosheid sinds het einde van de apartheid verklaren. Er is een grote instroom van migranten uit andere Afrikaanse landen, zoals bvb. Zimbabwe, die op zoek zijn naar werk. En in de voorbije jaren zijn er ook veel banen gesneuveld in de formele sector. Alleen al in de mijnbouw gingen op tien jaar tijd meer dan 200.000 arbeidsplaatsen verloren.

Ook op het vlak van de verdeling van de inkomens stelt men een grote ongelijkheid vast. Gemiddeld verdient een blanke in Zuid-Afrika 10 maal meer dan een zwarte. Daar bovenop hebben 25 procent van de mensen met een baan, een loon dat onder de armoedegrens ligt. Door de grote kloof is Zuid-Afrika samen met Brazilië één van de landen met de grootste ongelijkheid tussen rijk en arm. De 20 procent rijkste mensen telde in 2000, 64 procent blanken en 23 procent zwarten. Omgekeerd bevonden zich in de groep van de 20 procent armste mensen, 95 procent zwarten en slechts 2,1 procent blanken.

GROND(HER)VERDELING

Het apartheidregime heeft tussen 1913 en 1985, via allerhande wetten, meer dan drie miljoen zwarten van hun grond beroofd. De blanke overheid deporteerde mensen van het platteland naar bantus-

tans, de zogehete thuislanden, waar zwarten samengehokt werden, dikwijls honderden kilometers van hun woonplaats. In de steden werden ze gedwongen in bepaalde wijken te wonen. De bewoners werden niet meer als Zuid-Afrikaanse burgers beschouwd en verloren al hun rechten in de door blanken beheerde gebieden. Dit alles ging gepaard met veel

geweld. De slachtoffers kregen geen compensatie voor het verlies van hun grond. Het recht op teruggave van die grond was dan ook één van de belangrijke eisen van de anti-apartheidsstrijd.

De eerste democratisch gekozen regering in 1994, met Mandela als president, wilde het probleem op een vreedzame en gecontroleerde manier oplossen. Ze wilde vermijden dat bezettingen op grote schaal en in het wilde weg tot onrust zouden leiden bij de blanken. Daarom werkte de overheid een wettelijke procedure uit om grond terug te geven aan mensen die land verloren hadden door het apartheidsbekleid. Iedereen die met documenten kon aantonen dat hij grond bezat die vanaf 1913 door de blanke overheid in beslag was genomen, kon een klacht indienen. Bijna 70.000 dossiers werden behandeld en zo goed als alle klachten over grondafname in de steden werden opgelost. De klachten op het platteland zijn daarentegen nog lang niet afgehandeld.

De regering lanceerde naast het teruggaveproces ook een landherverdelingsprogramma. Via subsidies stimuleert de overheid zwarten om grond van blanken over te kopen. Blanke boeren worden niet gedwongen en zijn dus vrij om hun boerderij al dan niet te verkopen. In de praktijk is via deze herverdeling slechts

twee procent van de grond terug in zwarte handen terecht gekomen, omdat zwarten door hun lage inkomens nauwelijks het geld hebben om naast de gesubsidieerde kosten al de overige te betalen. Toch hoopt de overheid dat met de bestaande maatregelen tegen 2015 één-derde van alle landbouwgrond in handen is van de zwarte bevolking.

In realiteit zijn er echter nauwelijks nog oorspronkelijke inwoners die het beroep van boer uitoefenen. Omdat zij tijdens de apartheid geen gronden meer bezaten, werkten zij die in krottenwijken woonden en ironisch genoeg nog geluk hadden, bij de administratie, de politie of het leger. De overige minder fortuinlijke zwarten leefden in de thuislanden zonder hoop op enig werk of een toekomst. Sinds 1913 zijn de zwarte boeren van hun land verdreven. Hierdoor heeft Zuid-Afrika momenteel te maken met een

zwarte populatie die de kennis en de nood niet heeft om de landbouwgronden opnieuw te gaan bewerken en bevolken. Het nodige sterke kapitaal en de wil om boer te zijn ontbreken bij de hedendaagse zwarte bevolking. De echte landherverdeling komt dus niet op gang.

SOCIALE DIENSTEN

Zuid-Afrika heeft een indrukwekkende geschiedenis op het vlak van gezondheidszorg. Jarenlang liep het land voorop in medische ontwikkelingen. De toestand de dag van vandaag is daarentegen schrijnend te noemen. De problemen op het vlak van de gezondheidszorg worden nog eens versterkt doordat naar schatting vijftienduizend verpleegkundigen en artsen uit Zuid-Afrika vertrokken zijn na het einde van de apartheid. Ruim veertig miljoen Zuid-Afrikanten zijn aangewezen op de gezondheidszorg die de staat verschaft omdat zij zich de peperdure particuliere gezondheidszorg niet kunnen veroorloven. Maar ondanks grote investeringen en modernisering functioneert de staatszorg gebrekkig.

Grote groepen zwarte Zuid-Afrikanten zoeken bij medische klachten slechts in laatste instantie hulp bij de officiële gezondheidszorg. De Nederlandse journa-

list en Afrikakenner Aernout Zevenberg bemerkt dat zeventig procent van de Zuid-Afrikanen meer waarde hecht aan het oordeel van de officieel erkende 'medicijnmannen' dan aan het oordeel van de modern geschoolde artsen in de ziekenhuizen. Een zienswijze die gesterkt wordt door de minister van Gezondheidszorg, Manto Tshabalala-Msimang, die een openlijk voorstander is van het opnemen van traditioneel Afrikaanse wijsheden en inzichten in de behandeling van gezondheidsproblemen. Zo trok zij het bestaan van de ziekte AIDS lange tijd in twijfel en zweert zij nu bij het belang van rode bieten, knoflook en spinazie in het gevecht tegen deze ziekte. Het was op haar initiatief dat het parlement in 2005 een wet aannam waardoor traditionele genezers kunnen worden geregistreerd als erkende geneeskundigen, die gemachtigd zijn traditionele medicijnen voor te schrijven. Een patiënt kan zijn bezoek aan de medicijnman zelfs aangeven bij zijn verzekering.

FALEND AIDSBELEID

Er komt vanuit alle hoeken steeds meer kritiek op de visie van Thabo Mbeki en zijn vertrouwelingen rond HIV en AIDS. De Zuid-Afrikaanse president en zijn regering blijven weigerachtig staan tegenover het wetenschappelijk gegeven dat HIV de oorzaak is van AIDS. Mbeki is er sterk van overtuigd dat aids rechtstreeks samenhangt met armoede, ondervoeding en andere ziektes. In een speech aan de Zuid-Afrikaanse universiteit van Fort Hare in 2001, beklemtoonde hij dat AIDS bestreden moest worden door de armoede en ondervoeding aan te pakken. De overtuiging dat de link tussen HIV en AIDS niet bewezen is, leidde tot een beleidsvisie die aids-remmers en HIV-testen als onbruikbaar en onzeker definieerde. Het uitstellen van programma's die gericht waren op het voorzien van anti-retrovirale medicijnen voor mensen met vergevorderde HIV-besmetting en voor HIV-positieve zwangere vrouwen oogstte overal veel kritiek. Een nationaal bestrijdingsprogramma werd uiteindelijk pas opgestart na een aanhoudende campagne en het aanspannen van een rechtszaak tegen een aantal ministers door de Treatment Action Campaign (TAC).

Deze actiegroep stelde dat de regering verantwoordelijk was voor de dood van 600 HIV-positieve personen per dag doordat ze geen toegang hadden tot medicatie. Uiteindelijk is er een staatsprogramma goedgekeurd, maar dat komt maar traag op gang en Mbeki blijft zijn dubieuze visie op AIDS verkondigen. Kritiek op Mbeki's mening wordt bovendien maar moeilijk aanvaard. Staatssecretaris van Volksgezondheid, Madlala-Routledge werd in december 2006 ontslagen omdat ze openlijk de cultuur van aidsontkenning binnen de regering veroordeelde.

Mbeki en zijn aanhangers ontkennen niet alleen het verband tussen HIV en AIDS, maar ook de omvang van de aidsepiedemie in Zuid-Afrika. Verschillende onderzoeken die een realistisch beeld van de epidemie gaven, werden door de regering verworpen. Mbeki uitte in 2001 zware kritiek op een door de regering zelf aangevraagd onderzoek van het 'Medisch Onderzoekscentrum' dat voorspelde dat tegen 2010 ruim 6 miljoen mensen gestorven zullen zijn aan de gevolgen van AIDS. Ook volgens dit rapport was in het jaar 2000, ongeveer 40 procent van de overlijdens bij volwassenen te wijten aan de gevolgen van aids.

Het nodige sterke kapitaal en de wil om boer te zijn ontbreken bij de hedendaagse zwarte bevolking. De echte landherverdeling komt dus niet op gang.

CRIMINALITEIT TEN TOP

Naast het AIDS-probleem is ook het bestrijden van criminaliteit een grote uitdaging voor Zuid-Afrika. Ondanks de hoge criminaliteitscijfers zal de huidige elite-eenheid voor de bestrijding van georganiseerde misdaad en corruptie, de 'Scorpions' ontmanteld worden. Dit is een serieuze klap voor de regerende president Thabo Mbeki, die het voortbestaan van de elitemilitie verdedigde.

De Scorpions werden in 1999 door Mbeki zelf in het leven geroepen. Ze

maken geen deel uit van de politie en dienen zich enkel te verantwoorden aan het hoofd van het Openbaar Ministerie (NPA). De organisatie werd er echter al meermaals van beschuldigd een ondergrondse oorlog uit te vechten met de politiediensten en haar macht te gebruiken om politieke schulden te vereffenen. De raids op de huizen van politieke hoogwaardigheidsbekleders zijn berucht. Jacob Zuma, de nieuwe ANC-voorzitter, werd door de Scorpions beschuldigd van corruptie en zijn huis werd meermaals doorzocht. Na aanhoudende kritiek van machtsmisbruik werd beslist om de Scorpions tegen juni 2008 te doen samensmelten met de politie.

In de strijd tegen de criminaliteit kocht de provincie Gauteng, waarin Johannesburg en Pretoria liggen, begin 2007, 250 politievoertuigen, als onderdeel van het strategisch veiligheidsplan voor 2006-2014. Maar de overheid werkt ook preventief door jongeren in te schakelen als vrijwilligers voor gemeenschapswerk, zoals bvb. het bouwen van huizen of het thuis verzorgen van mensen die besmet zijn met HIV. Het idee is ze op die manier van de illegaliteit en de misdaad weg te houden. Na afloop van het vrijwilligers-

werk krijgen de jongeren een certificaat waarmee ze op de arbeidsmarkt terecht kunnen. Als de volgende regering die arbeidsmarkt minder precair kan maken, zullen ze er misschien ook iets aan hebben. Er staat de toekomstige president naast de hoge werkloosheid alleszins een waslijst aan uitdagingen te wachten.

Olivier Van Acker zit in het laatste jaar journalistiek aan de Arteveldehogeschool Gent en doet zijn stage bij vzw Vrede.

WIE ZAL EUFOR IN TSJAAD DIENEN?

| Jan Weuts |

Op 25 september 2007 keurde de VN Veiligheidsraad resolutie 1178 goed, die de deur openzette voor de ontplooiing van een EUFOR vredesmacht in Tsjaad. De resolutie riep in de eerste plaats op tot de creatie van MINURCAT, "UN Missie voor de Centraal Afrikaanse Republiek [CAR] en Tsjaad", die zal bestaan uit 350 politiemensen en militaire verbindingspersonen onder direct beheer van de Verenigde Naties. Hun mandaat: de beveiliging van vluchtelingen, verplaatste personen en burgers die gevaar lopen, humanitaire bijstand vergemakkelijken, en de noodzakelijke voorwaarden creëren voor de heropbouw en de economische en sociale ontwikkeling van het oosten van Tsjaad en het noordoosten van de Centraal Afrikaanse Republiek.

EUFOR

De belangrijkste vreedstaken echter zouden te beurt vallen aan de tien maal beter bemande European Union Force Tchad/CAR, bestaande uit 3700 troepen die "alle maatregelen moeten nemen, die tot hun mogelijkheden behoren, in hun mandaatgebied in het oosten van Tsjaad en het noordoosten van CAR om burgers te beschermen, het brengen van humanitaire hulp te verzekeren, en de veiligheid van VN personeel te verzekeren." En met "alle maatregelen" wordt onderkend dat dit kan leiden tot een direct conflict met gewapende groepen.

We moeten ons de vraag stellen waarom President Déby, die zich eerder verzette tegen de ontplooiing van een VN vredesmacht op zijn gebied, met dit voorstel wel in zee wou gaan. De reden is zonder enige twijfel dat de EUFOR-troepen voor het merendeel zouden bestaan uit Fransen, die sinds jaren met "la mission Epervier" de militaire samenwerking tussen Tsjaad en Frankrijk hard maken. Zelfs in die zin dat ze in april 2006 president Déby behoed hebben van een machts-overname door Tsjaadse rebellen. Frankrijk kon via deze resolutie zich verschuilen achter de Europese Unie om hun militaire aanwezigheidspolitik in Tsjaad verder te zetten.

Frankrijk heeft uiteindelijk moeten wachten tot 28 januari 2008 om de goedkeuring te krijgen van de Europese Raad

om met EUFOR Tsjaad/CAR te starten. Duitsland en Groot-Brittannië lagen immers dwars omdat ze vonden dat er te weinig nadruk werd gelegd op de noodzakelijke verzoening en democratisering in Tsjaad.

De naderende ontplooiing van Eufor aan de grens met Darfur heeft Khartoem (Soedan) ook aan het denken gezet: zouden deze Eufor troepen de steun die Déby sinds 2005 openlijk verleend aan de rebellen in Darfur, met medeweten van de Fransen trouwens, droogleggen, of juist een nieuwe dimensie geven? Een antwoord kennen we nu nog niet op deze vraag, maar zelfs indien een mogelijke drooglegging de intentie zou zijn van Frankrijk en de Europese Unie (en aldus

een mogelijk belangrijk element zou kunnen zijn in de vreedzame oplossing van het conflict in Darfur) kon Omar Bashir, president van Soedan, hier weinig mee kopen. Het Soedanese leger had immers reeds op dat moment veel terrein moeten prijsgeven aan de 'Justice and Equality Movement' (JEM) en de 'Sudanese Liberation Movement' (SLM) in Noord- en West Darfur. De rebellen zouden zelfs El Geneina bedreigen. Bashir heeft er daarom voor gekozen om een (voorlopig laatste) poging te wagen om de Tsjaadse gewapende oppositie op één lijn te krijgen, ze de nodige logistieke steun te verlenen en nogmaals te proberen om Déby gewapenderhand van zijn troon te stoten, en te vervangen door een bewind dat de steun aan de Darfur rebellen zou stopzetten.

CONFRONTATIE & REPRESSIE

Die te verwachten aanval is er dus gekomen op 2 februari 2008, nauwelijks 5 dagen na het groen licht van de Europese Unie voor Eufor. Niettegenstaande de rebellen het Tsjaadse leger in Massaguet op 50 km van de Tsjaadse hoofdstad Ndjamena hebben verslagen, zijn ze er niet in geslaagd om het presidentiële paleis in te nemen. Het was kantje boordje. Frankrijk zou Déby zelfs voorgesteld hebben het land te verlaten. Het waren de Tsjaadse helicopters die ongehinderd konden opstijgen van het door het Franse leger gecontroleerde vliegveld in Ndjamena en de door Lybië geleverde tankgranaten, die uiteindelijk de doorslag hebben gegeven.

Het lijkt er op dat de vrees van Duitsland en Groot-Brittannië bewaarheid is geworden en dat de aanwezigheid van in eerste instantie het Franse leger en van EUFOR, het ondemocratische regime van Déby aan het bestendigen is.

Door de internationale humanitaire gemeenschap te evacueren heeft het Franse leger zich degelijk bekommerd over de veiligheid van de in Tsjaad wonende buitenlanders die werken voor de VN en NGO's ('expatriates'), maar voor de plaatselijke bevolking van Ndjamena is de Franse aanwezigheid minder geruststellend geweest. Naar schatting 30.000 bewoners van Ndjamena zijn de grens overgevlucht naar Kameroen, en tweederde van hen blijft nog steeds daar uit schrik voor de toorn van Déby. Drie leiders van de niet gewapende politieke oppositie zijn onmiddellijk opgepakt, en over één van hen zitten we nu nog altijd zonder nieuws. Déby heeft de weinige bomen die Ndjamena kent laten omhakken, om beter voorbereid te zijn op een volgende aanval. In de loop van maart heeft hij ook 1800 huizen in 15 populaire wijken van zijn hoofdstad laten slopen, volgens de burge-

meester van Ndjamena om eindelijk werk te maken van de bouw van scholen, klinieken... De 10.000 mensen die zo hun thuis hebben verloren, waren 48 uur op voorhand gewaarschuwd. De pers en niet alleen de nationale pers is nog strenger aan banden gelegd, zoals Sonia Rolley correspondent voor onder andere AFP en RFI heeft moeten ondervinden toen ze op 20 maart de deur werd gewezen.

Het lijkt dus dat de vrees van Duitsland en Groot-Brittannië bewaarheid is geworden en dat de aanwezigheid van in eerste instantie het Franse leger, en van EUFOR het ondemocratische regime van Déby aan het bestendigen is. Het is nu aan hen om het tegendeel te bewijzen door de bescherming voor hun rekening

te nemen van de ontheemde Tsjaadse mensen die de repressie door het veiligheidsapparaat van Déby in hun eigen land zijn ontvlucht.

HUMANITAIRE SITUATIE

We hebben niet alleen in Darfur een serieus humanitair probleem. Het is nu duidelijk dat de toestand in Tsjaad met zijn 180.000 ontheemde mensen niet alleen te wijten is aan infiltraties van Soedanese Janjaweed rebellen. De jarenlange politieke machinaties van Déby om aan de macht te blijven, zijn evenzeer verantwoordelijk voor de gevolgen van de spanningen tussen verschillende bevolkingsgroepen, langs beide zijden van de grens met Soedan én de Centraal Afrikaanse Republiek.

Ondertussen heeft die laatste poging

van de Tsjaadse rebellen om met de hulp van Khartoem Déby omver te werpen, nog een ander gevolg gehad: aangezien Déby de Darfur rebellen van JEM en SLM ter hulp had geroepen, heeft het Soedanese leger die kans gegrepen om posities te herwinnen in Noord en West Darfur. Resultaat: ongeveer 10.000 bijkomende Darfuri's zijn gevlucht naar Tsjaad.

Déby heeft onlangs in zijn nieuwe regering 4 vertegenwoordigers van de politieke oppositie opgenomen, waaronder één politiker afkomstig uit het zuiden van het land dat sinds lange tijd afwezig is van het politieke toneel. Misschien was dit een eerste stap in de verzoening en democratisering van Tsjaad. Afwachten blijft de boodschap, en enkel een concrete verbetering van de politieke vrijheden en van de sociale omstandigheden (met oliedollars die iedereen ten goede komen) kunnen een maatstaf zijn.

EUFOR kost zeer veel geld: onofficiële bronnen spreken van 500 miljoen euro voor één jaar (de vraag rijst of er een 'return on investment' is voorzien). Het budget dat de Verenigde Naties hebben ingediend om de noden van vluchtelingen en ontheemden te lenigen, bedraagt 185,6 miljoen euro, dus een pak minder dan de helft van wat de Eufor militairen kosten. Zonder enige twijfel zullen onze regeringen de kosten voor Eufor met belastingsgeld betalen, maar midden april zullen we zien of dit ook het geval zal zijn voor de humanitaire assistentie, aangezien amper 20% hiervan reeds gestort is.

Voor uitgebreide achtergrondinformatie over de Tsjaad-Soedan-Darfoer context, verwijs ik graag naar een studie geschreven door Jérôme Tubiana "*The Chad-Sudan Proxy War and the 'Darfurization' of Chad: Myths and Reality*" Small Arms Survey. www.smallarmssurvey.org

OP VREEMDE BODEM: TENDENSEN IN DE AMERIKAANSE MILITAIRE HULP

| Marie Jeanne Vanmol |

In een onlangs verschenen rapport met de veelzeggende titel 'Ready, Aim, Foreign Policy' (Klaar, Richt, Buitenlands beleid)¹, spreken drie mensenrechtenorganisaties², die zich vooral op Latijns-Amerika focussen, hun terechte bezorgdheid uit over de groeiende macht van het Pentagon op het buitenlands beleid van de Verenigde Staten.

MILITAIRE COÖRDINATIE

In een belangrijk strategisch document³, opgesteld door het Southern Command (Southcom) -de militaire organisatie die alle militaire operaties in de Caraïben en Latijns-Amerika overziet- staat te lezen dat de werking van alle belangrijke buitenlandse Amerikaanse organisaties en departementen, dus ook civiele organisaties, onder de coördinerende leiding van de Southcom zou moeten komen: "om alle regionale opdrachten aan te kunnen. Het Southcom voert nu militaire operaties uit om de Amerikaanse strategische belangen te vrijwaren... Tegen 2016 moet er een duurzaam partnerschap tot stand komen dat meer veiligheid, stabiliteit en welvaart in de regio moet brengen". Admiraal James Stavridis ziet de strijd tegen armoede, ongelijkheid, corruptie, misdaad, drugs, wapentransport en terrorisme als de grootste uitdagingen voor dit nieuwe partnerschap, waarin de Southcom de uiteindelijke coördinerende rol zou moeten spelen. In het document spreekt de admiraal ook over de beveiliging van de handelscheepvaart door het Panamakanaal, waarvan 66% een Amerikaanse haven als eind- of beginpunt heeft. Door het Panamakanaal vaart jaarlijks 12% van de Amerikaanse handelsvloot en er liggen honderden Amerikaanse oorlogsschepen die, volgens een neutraliteitsverdrag met Panama, bij een bedreiging onmiddellijk mogen optreden. Tijdens een ontmoeting met de pers liet admiraal Stavridis ook blijken dat volgens hem de contacten tussen de Venezolaanse president Chavez en de Iraanse president Ahmadinejad, een

bedreiging vormen voor de stabiliteit en de welvaart in de regio.

De admiraal wil "een duurzaam partnerschap voor de Amerika's met alle betrokken partijen in de Zuid-Ameri-

Amerikaanse militaire hulp in deze regio van de wereld, besluiten dat wat nu gebeurt in Latijns-Amerika een indicatie is van wat er in de andere regio's van de wereld ook gebeurt: "Onze organisaties

In Irak en in andere 'oorlogen tegen terrorisme', vooral in Afrika en Azië zijn de militairen meer en meer betrokken bij het boren van waterputten en het bouwen van scholen, activiteiten die traditioneel onder civiel toezicht staan.

kanse landen... We willen een grote klittenband zijn waar de andere organisaties zich aan kunnen vasthechten, zodat we gemeenschappelijk kunnen uitvoeren wat er in de regio te doen valt". Begin dit jaar was hij iets duidelijker over de doelstellingen van dit duurzaam partnerschap: "De Verenigde Staten moeten een goede concurrent zijn op de economische markt in dit deel van de wereld. We moeten aantonen dat onze ideeën beter zijn... en betere resultaten voortbrengen" doelend op het kapitalisme, vrije handelsovereenkomsten, democratie en vrijheid. De lessen van Irak en Afghanistan dringen blijkbaar nog altijd niet door.

MACHTSVERSCHUIVING

De drie mensenrechtenorganisaties, die gedurende het laatste decennium jaarlijks rapporten uitbrengen over trends in de

focussen zich op Latijns-Amerika, dus onze voorbeelden komen uit deze regio, waar voor het eerst werd begonnen met militaire hulpprogramma's". Het rapport citeert veranderingen inzake de wetgeving over militaire aangelegenheden en militaire hulp voor veiligheid die het Pentagon de feitelijke leiding geeft in de Amerikaanse antidrugoorlog.

Deze militariseringstrend slaat toe op de wereldwijde Amerikaanse buitenlandse politiek, zegt het rapport dat meteen een beroep doet op het Amerikaans parlement en de toekomstige nieuwe regering om de civiele controle te verzekeren. "Indien die trend zich voortzet, zal de controle van het Congress, van het publiek en zelfs van de diplomaten voor een groot deel tenietgedaan worden; het zal de geloofwaardigheid van de mensenrechten in onze betrekkingen met de rest van de wereld onderuithalen en het zal nogmaals

de indruk vergroten dat de Amerikaanse globale invloed vooral op militaire macht is gesteund”, luidt de conclusie. Het rapport is het laatste in een reeks van publicaties die allemaal waarschuwen voor de toenemende militarisering van de Amerikaanse buitenlandse politiek, vooral dan onder de huidige regering.

In mei vorig jaar publiceerde het Center for Public Integrity (CPI) op haar website gegevens die ze had verzameld met betrekking tot de miljarden dollars die het Pentagon beheert en gebruikt om bepaalde regeringen onder controle te houden: Pakistan, Djibouti, Oezbekistan, Ethiopië. “Praktijken”, zegt het CPI, “die de regering onmogelijk zou kunnen hebben goedgekeurd, gezien de mensenrechtenschendingen in die landen.”

Een rapport van het SFRC (het Senaatscomité voor Buitenlandse Betrekkingen) beschrijft de verschuiving van de civiel-militaire machtsbalans, die op drie manieren verloopt:

1. De poging om het jaarlijks budget van het Pentagon bestemd voor militaire hulp van 300 miljoen dollar -gekend onder de ‘sectie 1206’-, om te zetten in een permanent globaal fonds van bijna één miljard dollar om te spenderen aan militaire hulp voor de bondgenoten.
2. Voorstellen van Condoleezza Rice om een Bureau voor Coördinatie voor Buitenlandse Hulp op te richten. Het Bureau zou een overkoepelend orgaan worden dat alle buitenlandse hulp, zowel militair als civiel, zou overzien en minder onderhevig zou zijn aan parlementaire controle.
3. Het voorstel van de militaire leiding om een coördinerende rol op te nemen tussen alle overzeese instellingen zoals voorgesteld in “Southcom’s Command Strategy 2016”.

HULP WORDT MILITAIR

Volgens Jim Lobe⁴ is een deel van de stijgende militarisering te wijten aan de

financiële mogelijkheden van het Pentagon, dat met een jaarlijks budget van 600 miljard dollar alle andere militaire budgetten in de wereld overstijgt. Dat budget betaalt de lonen van 1,68 miljoen geüniformeerde personeelsleden. Ter vergelijking: het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken (US State Department) heeft volgens een schatting met een budget van 30 miljard dollar minder buitenlands personeel op zijn loonlijsten staan dan het aantal muzikanten dat tewerkgesteld wordt in alle militaire fanfares. Die ongelijkheid is glashelder in Irak: het Pentagon deed herhaaldelijk zijn beklag over het feit dat het VS State Department en andere civiele organisaties over onvoldoende mankracht en expertise beschikten om de reconstructie aan te pakken. Als resultaat zijn er miljarden dollars voor economische hulp terechtgekomen bij het “Army Corps of Engineers” en niet bij USAID⁵. In andere ‘oorlogen tegen terrorisme’, vooral in Afrika en Azië zijn de militairen meer en meer betrokken bij het boren van waterputten en het bouwen van scholen, activiteiten die traditioneel onder civiel toezicht staan. Het risico bestaat, schrijft Lobe, dat de veiligheidsdimensies in de bilaterale betrekkingen zwaarder gaan doorwegen, ten koste van andere overwegingen zoals mensenrechten, ontwikkeling en een democratisch rechtssysteem. Daar bovenop komt de nadruk meer te liggen op het behoud en het opbouwen van lokale legers, die corrupt en repressief kunnen zijn, wat op zich contraproductief kan werken. “De Amerikaanse militaire hulp -een gevaarlijk beleidsinstrument in de ontwikkelende wereld- wordt meer en meer gebruikt in antwoord op beperkte defensieprioriteiten terwijl diplomaten en leden van het Congress uit het plaatje worden gesloten”.

¹ www.wola.org/media/LAWG-Combo-ForeignPolicy-6.pdf

² Washington Office on Latin America (WOLA), het Center for International Policy (CIP) en het Latin America Working Group Education Fund (LAWG)

³ <http://www.southcom.mil/AppsSC/files/oUI01175252190.pdf>

⁴ Jim Lobe: Foreign Policy Increasingly Flows Through Pentagon. IPS 6 maart 2008

MILITAIRE INTERVENTIE IS GEEN VREDESOPLOSSING

I Olivier Van Acker I

De vierde vredesconferentie handelde over militaire en/of humanitaire interventies. Een brandend actueel onderwerp dat werd aangesneden door experts in een dag waar het woord sterker was dan het zwaard. De soevereiniteit van staten komt in het vraagstuk rond interventies tegenover de drang om het respect voor de mensenrechten manu militari af te gaan dwingen. Heeft een staat het recht, zo niet de plicht, om een ander land binnen te vallen als zij hun burgers niet kunnen beschermen tegen genociden, massamoorden of andere misdaden tegen de menselijkheid? En is dit überhaupt wel het werkelijke motief voor de zogenaamde 'humanitaire interventies'?

Het verrijkende ochtenddebat, ingeleid door Stefaan Declercq (Oxfam-Solidariteit), bracht een waaier van meningen met zich mee. Prof. Jean Bricmont (UCL), prof. Rik Coolsaet (Ugent) en prof. dr. Francine Mestrum wisselden onder de vredesvlag en het toezien oog van journalist Dirk Barrez, meermaals van ideeën. Al snel bleek dat het hele internationale interventiebeleid een kwestie is van twee maten en twee gewichten. Een tussenkomst wordt in het éne geval voorgesteld als een gedwongen noodzaak, waar in andere gevallen een interventie absoluut vermeden lijkt te worden.

MACHT VAN INTERVENTIE

Volgens Jean Bricmont, auteur van het boek 'Humanitaire interventies', is het meer dan duidelijk dat vele militaire interventies een verborgen agenda bezitten. Als de NAVO besluit tussen te komen speelt vooral het idee van de controle over de grondstoffen van een land, de geostrategische belangen, enzovoort, mee en worden humanitaire belangen als een ethisch schild gebruikt.

Ook de globale effecten van de buitenlandse politiek werden op de vredesconferentie onder de loep genomen. Net het wij/zij-gevoel dat in de politieke wereld gecreëerd wordt zorgt voor een éenzijdig hanteren van het begrip veiligheid. Wat onder andere ook de steeds groter wordende aanwezigheid van wapens op wereldvlak verantwoord.

Professor Buitenlandse Betrekkingen Rik Coolsaet ziet het wereldbeeld veran-

deren naar een strijd tussen de Verenigde Staten, Rusland, China en de EU. Een strijd die met de nodige wisselwerking gepaard gaat. En wat kan Europa hierin verrichten?

Na een interessant debat waar niet altijd eensgezinde ideeën te vinden waren, had het publiek de kans om in actie te komen en bedenkingen en/of vra-

“De Republikeinen menen dat ze in Irak moeten blijven tot alles daar totaal is opgeklaard, dus is het voor de Democraten gemakkelijk om als vredelievende politici over te komen door te zeggen dat de VS wel weg zullen gaan uit Irak maar dat de uittocht niet onmiddellijk mogelijk is”, John Feffer.

“Europa dient sterke instellingen te plaatsen en vaste regels te hebben die werken. Want het is onvermijdelijk dat we in de toekomst naar een machtsstrijd evolueren.” Deze redenering kan een sterk militair Europa impliceren dat een eigen interventiemacht bezit.

Doctor in de Sociale Wetenschappen Francine Mestrum benadrukte dat we moeten afstappen van het idee dat de enige manier van interventie de militaire is. “We kunnen een land ook op sociaal-economisch vlak steunen, door geld en kennis te sturen.” Mestrum wees in haar discours op het grote belang van preventie om zo eventuele militaire ingrepen op voorhand uit te sluiten.

gen af te vuren. De voormalige voorzitter van de Kommunistische Partij van België, Louis Van Geyt beet de spits af met een betoog om een bewuste keuze te maken in de relatie met Amerika. Economisch gezien zou een sterke Europese Unie de macht hebben om presidenten als Bush te blokkeren. De voorzitter van het Masereelfonds Gerlinda Swillen gaf een betoog over de macht van de man in de straat. “Het volk heeft niet alleen een stem maar ook de handelingsruimte. We moeten de bevolking in andere landen dan ook van onderuit steunen met het geven van kennis, vorming en politiek inzicht.”

Groen!-Kamerlid van Volksvertegen-

woordigers en gemeenteraadslid in Oostende, Wouter De Vriendt stelde een pragmatische vraag vanuit een politiek standpunt: "Als ik vaststel dat er ergens massaal mensenrechten worden geschonden, zoals in Darfour, wanneer en op welke manier kunnen we dan wel

R2P ofwel: het recht en de plicht van de Verenigde Naties om in te grijpen als tirannen zich in eigen land schuldig maken aan volkerenmoord, etnische schoonmaak en misdaden tegen de menselijkheid- over mislukte staten tot alternatieven voor militaire interventies. In de werkgroepen was er

opgegeven- blijft hun invloed en hun denken hangen in de leidinggevende kringen in Amerika. De Amerikaanse neoconservatieven ijveren voor een sterk optreden van de VS om de eigen opvatting over democratie en mensenrechten in de wereld te concretiseren."

Over de komende presidentsverkiezingen was John Feffer duidelijk: "De verkiezingen kunnen een klemtoonverschil brengen maar geen fundamentele ommekeer. De Republikeinen menen dat ze in Irak moeten blijven tot alles daar totaal is opgeklaard, dus is het voor de Democraten gemakkelijk om als vredelievende politici over te komen door te zeggen dat de VS wel weg zullen gaan uit Irak maar dat de uittocht niet onmiddellijk mogelijk is."

De Verenigde Staten verliezen hun economische macht in de wereld. Niet alleen de zwakke dollar maar ook de opkomende grootmacht China bedreigt de Amerikaanse economische heerschappij. "De grootste kritiek van de real-politici op de Bush-regering is dat zij de opkomst van China genegeerd heeft en die opkomst wellicht zelfs heeft gevoed. Bush versnelde de economische samenwerking met China. Dat is stilaan een nachtmerrie aan het worden voor de realisten. Er is maar één dreiging die groot genoeg is om de VS uit te dagen, zeggen zij. Al Qaeda is, daarmee vergeleken, maar klein bier en streeft niet naar het wereldleiderschap. China kan niet alleen rekenen op een zone van vriendschappelijkheid in Azië, maar spreidt zijn invloed de laatste jaren ook dramatisch snel uit in Zuid-Amerika en Afrika."

Met de toenemende globalisering zullen interventies in de toekomst steeds een afweging blijven. John Feffer: "Ik denk niet dat je alle interventies per definitie moet uitsluiten. Er moeten toch internationale mechanismen bestaan om bepaalde wreedheden tegen te houden. Diplomatie helpt in de overgrote meerderheid van de gevallen. Maar er zijn enkele extreme gevallen waarin diplomatie faalt." Maar welke internationale mechanismen moeten daar dan voor dienen? Wie bepaalt de normen en de regels? Wie heeft uiteindelijk het beslissingsrecht. Hoe kunnen dubbele agenda's ontmaskerd en geneutraliseerd worden? En wat met het gegeven dat vele interventies niet tot de gewenste oplossing leiden? ■

interveniëren? We kunnen toch moeilijk die mensen aan hun lot overlaten?" Het antwoord hierop was geenszins gelijklopend en legde de verschillen tussen theorie en praktijk duidelijk bloot.

Na de vragenronde kwam men tot een aantal terugkomende bedenkingen. De term 'Europees defensiebeleid' overschaduwde de werkelijke betekenis van het concept, namelijk 'Europese interventie.' Waarom moeten we zomaar geloven dat interventietroepen alleen zouden ingezet worden voor de belangen van het volk? Heten tegenwoordig niet alle militaire opdrachten 'peacekeeping' en 'humanitaire operaties'? De vergelijking met het boek '1984' van George Orwell is snel gemaakt. Daar werd de naam ministerie van Oorlog togedekt met de naam ministerie van Vrede.

Na de middagpauze kregen de bezoekers de kans om onder begeleiding van journalisten en NGO-medewerkers deel te nemen aan verschillende workshops. De uiteenlopende thema's in het kader van 'interventie' liepen van Responsibility to Protect -

voldoende ruimte om steeds dieper in te gaan op het algemene thema en de voorzet van het openingsdebat.

Wie zijn zegje niet volledig kon plaatsen in de workshop kreeg doorheen de dag de kans om zijn mening in een 'babbelbox' te uiten. Dit initiatief van Oxfam-Solidariteit verzamelde dus de verscheidenheid aan ideeën op film.

AMERIKAANS INTERVENTIEBELEID

VS-Co-directeur van 'Foreign Policy in the Focus' en 'Institute for Policy Studies' - respectievelijk een denktank en politiek onderzoekscentrum in Washington-, John Feffer sloot de dag af met een toespraak over de Amerikaanse interventiepolitiek. Een luchtig gebrachte, maar tegelijkertijd interessante, toespraak over de invloed van de neoconservatieven in Amerika. John Feffer was duidelijk: "Ondanks het feit dat de neoconservatieven aan macht hebben moeten inboeten -belangrijke beleidsposten zoals het ministerie van Defensie en het voorzitterschap van de Wereldbank werden

HUMANITAIR IMPERIALISME

I Francine Mestrum I

Nieuw links, zo stelt Bricmont, aarzelt voortdurend tussen twee houdingen. Aan de ene kant is er een 'humanitair imperialisme' waarbij men ervan uitgaat dat onze 'universele waarden' ons het recht geven elders in de wereld tussenbeide te komen. Aan de andere kant is er een cultureel relativisme dat erin bestaat geen morele standpunten met een universele waarde in te nemen om anderen te beoordelen.

Bricmont veroordeelt beide houdingen, hoewel zijn boek uitsluitend het eerste probleem behandelt. Hij verdedigt een derde houding die erin bestaat de inmenging te verwerpen zonder ook de voorgewende doelstelling te veroordelen. Of met andere woorden, jazeker democratie en mensenrechten zijn lovenswaardige doelstellingen, maar wij kunnen die niet elders in de wereld gaan opleggen.

Het is geen makkelijke stelling, aangezien de politieke ethiek van vandaag inderdaad gedomineerd wordt door het recht en zelfs de plicht om elders te interveniëren. En de linkerszijde gaat daar voor een heel ver stuk in mee. We zouden de "lessen moeten leren van het verleden", zo wordt telkens weer gezegd, en daarom werd steun verleend aan de oorlog in Kosovo, de eerste oorlog in Irak, de interventie in Darfur. Maar op die manier, aldus de auteur, blijven we blind voor de reële machtsverhoudingen en de echte doelstellingen van zij die de oorlog aanvoeren.

Bricmont maakt het zich ook niet makkelijk met de argumenten die hij gebruikt. Stellen dat het "toch niet werkt", of dat de "menselijke prijs" voor dit soort interventies te hoog is, is niet voldoende. Want stel dat het morgen wel "werkt" of dat er geen mensenlevens verloren gaan? Nee, waar we ons tegen moeten verzetten is het westers imperialisme, de dubbele standaarden, de voorwendsels van de 'mensenrechten' voor zuiver economische belangen. We moeten daarom de ideologie van dat imperialisme bestrijden en doorbreken. De auteur heeft uiteraard overschot van gelijk wanneer hij verwijst naar het gewelddadig verleden van de huidige machthebbers die alle wandaden in zwakke staten veroordelen, hoewel hun regeringen vaak niet meer nastreven dan datgene

wat de rijke landen van vandaag al hebben. Hij klaagt ook terecht de hypocrisie van de rijke landen aan. Als we 'lessen moeten leren uit het verleden', dan zou het moeten zijn dat niet-interveniëren het beste is, dat nationale soevereiniteit belangrijk is en dat het internationaal recht moet worden gerespecteerd.

'Morele zuiverheid' gaat al te vaak gepaard met een afkeer van de echte wereld, zo stelt Bricmont. We weten veel te weinig over de reële krachtsverhoudingen in andere landen -wie kan vandaag de situatie in Soedan en Tsjaad precies uitleggen? Wat streven welke rebellen na?- en we zouden ons beter organiseren om het neokolonialisme tegen te gaan.

De auteur houdt een overtuigend en consequent betoog -hij wil bvb. ook geen verzetsbewegingen in andere landen steunen- dat echter met ietwat nuancering nog meer mensen had kunnen overtuigen. Met concepten als 'het westen' en 'het imperialisme' kan

de analyse in deze gemondialiseerde wereld moeilijk verrijnd worden. Niemand kan tegenspreken dat het enkel de machtige landen zijn die in zwakke landen om zogenaamd 'humanitaire' redenen interveniëren -wie gelooft dat we de Tibetaanse monniken gaan helpen?-, terwijl veel echte en zware crisissen over het hoofd worden gezien. Maar de landen van West-Europa of de Europese Unie gedragen zich niet als de Verenigde Staten. En soms zijn er situaties waarin we best snel kunnen optreden om zwaar bloedvergieten te vermijden. Die situaties zijn echter zeer zeldzaam en een actieve betrokkenheid bij het Europese beleid zou kunnen beletten dat we de weg van de VS volgen.

Dit boek is een kritiek op de linkerszijde, geschreven door iemand die zichzelf links situeert. De analyse had iets verder doorgetrokken kunnen worden door bvb. de sociaal-economische aspecten te belichten waarmee 'falende staten' kunnen vermeden worden. Op die manier komt men uit bij het beleid voor ontwikkelingssamenwerking en had er meer perspectief kunnen gecreëerd worden voor direct en lokaal politiek handelen. Want hoe ga je 'het imperialisme' bestrijden als je je niet mag moeien met andermans politiek?

Uitpers, nr 97, 9de jg., april 2008

BRICMONT Jean,
Humanitaire interventies.
Mensenrechten als excuus voor oorlog,
Berchem, EPO, 2008

U kunt dit boek via Vrede bestellen en gratis bij u thuis opgestuurd krijgen. 18,50 euro (winkelprijs) storten op 000-0956015-80. Abonnees op het tijdschrift Vrede krijgen het boek aan slechts 16,50 euro!

DE GESCHIEDENIS VAN DE WERELD VAN MORGEN

I Willem De Clerck I

“De geschiedenis is een lange, trage rivier. Soms duikt een plotselinge stroomversnelling op. Zowat dertig jaar geleden hebben golfslagen de geschiedenis in een maalstroom gebracht. De wereld werd een dorp en de mens een werelburger. Maar velen voelden zich veeleer een schipbreukeling, onzeker dobberend op de stroom van de tijd door de nieuwe vragen waarop geen duidelijk antwoord voor handen is”. In zijn nieuwste boek ‘de geschiedenis van de wereld van morgen’ werpt Rik Coolsaet (hoogleraar internationale politiek aan de Ugent) naar eigen zeggen “een blik op de landkaart waarmee we onze weg zoeken in de wereld van vandaag en morgen”.

Hij doet dat aan de hand van een historische legende, omdat “de krachten die nu aan het werk zijn, vaak dezelfde zijn als die van weleer”. Het resultaat van deze oefening is een uiterst verhalend en verhelderend werkstuk, waarin de belangrijkste wereldproblemen (migratie, terrorismebestrijding, ongelijkheid, opwarming van de aarde) met elkaar en met de stroomversnelling van de wereldgeschiedenis in verband worden gebracht.

DE WERELD IS NOOIT RIJKER GEWEEST, MAAR OOK NOOIT ONGELIJKER.

Ook voor Rik Coolsaet is ongelijkheid, dat via ongenoegen wordt omgezet in onbehagen, de moeder van alle politieke actie, zowel tussen als binnen staten. Mocht de wereld een staat zijn, was er allang revolutie uitgebroken, aldus Coolsaet, die een nieuwe klassenmaatschappij (de 20:70:10 samenleving) ziet ontstaan. Een groeiend aantal veelhebbers (10%), een overgrote meerderheid minderhebbers (70%) en een kleine groep veelminderhebbers (20%) tekenen de krijtlijnen van de actuele gelaagdheid. Vandaag worden de rijken niet langer rijker en de armen armer zoals dat in het verleden het geval was, en toch wordt de rijkdom nog steeds erg ongelijk verdeeld. Het ongenoegen komt daarom voort uit niet ingeloste verwachtingen over groei en vooruitgang in de groeielanden en uit middenklasse-angst (om de bestaande welvaart te verliezen) in het Westen. Dat de grote ongelijkheid in toenemende mate als onbillijk wordt ervaren, dat veelhebbers en minderhebbers zich fysiek, cultureel en materieel van elkaar gaan afzonderen en dat armoede

steeds vaker een kleur heeft, zijn volgens Coolsaet slechts enkele van de zwaluwen die een warme lente van protest en onrust aankondigen. Eenzelfde sociale tijdbom tikt ook onder de verhoudingen in de wereldpolitiek en -economie: met een herwonnen assertiviteit eisen groei-ende derdewereldlanden hun plaats op in het globale machts-evenwicht.

Dat Coolsaet ongelijkheid belangrijk vindt, blijkt uit het lijkige intermezzo dat hij aan het thema wijdt (het onderdeel vervult de noodzakelijke brugfunctie tussen de wereld ‘zoals ze is’ en de wereld ‘hoe ze zal zijn’), maar ook uit de talloze verwijzingen ernaar in andere hoofdstukken. Neem nu *de klimaatverandering*: een globaal fenomeen dat volgens Coolsaet (en velen met hem) vooral de armsten (der armsten) zal treffen. De klimaatverandering wordt beschreven als een wereldevolutie die de vicieuze cirkel van de ongelijkheid rond maakt. Nochtans kost de bestrijding van klimaatopwarming slechts 1% van het mondiale BBP, zowat het equivalent van het wereldreclamebudget. Ook de opkomst van *terrorisme* wordt vanuit een gelijkheidsbenadering geanalyseerd, want “er is altijd wel een voedingsbodem voor radicalisering en terrorisme”. In het geval van het jihadi-terrorisme, dat overigens totnogtoe vooral moslims heeft getroffen, is die voedingsbodem, afhankelijk van de plaats waarop hij gedijt, nu eens het Israëliisch-Palestijns conflict of de inval in Irak en dan eens de achterstelling van allochtone groepen in het Westen. Veeleer dan botsende beschavingen op wereldvlak, liggen deze regionale verschijnselen aan terrorisme ten grondslag, aldus Coolsaet.

KATHOLIEKE KERK

Zo wordt ook naar ongelijkheid verwezen in verband met de opmars van *religies* en de rellen over de moslimcartoons. Met zin voor nuance doorpikt de auteur de stelling dat we aan de imams teruggeven wat we van de clerus afnemen. Simpelweg omdat moslims in onze Westerse samenlevingen, in tegenstelling tot de Katholieke kerk destijds, niet aan de kant van de machtigen staan (en integendeel oververtegenwoordigd zijn in de werkloosheid en de armoede) gaat die stelling niet op. Maar ook doordat de wederopstanding van alle religies samengaat met de stroomversnelling in de wereldgeschiedenis sinds de jaren 1970, staat de stelling op losse schroeven.

In de neoliberale golfslagen van die stroomversnelling, zoeken mensen houvast aan allerhande strohalmen en reddingsboeien: oneigenlijke zekerheden waarmee *identiteiten* worden opgebouwd. Als antwoord op de complexiteit van de huidige wereldorde (technologische ontwikkelingen, mondialisering, klimaatverandering) worden religie, nationalisme en ethnocentrisme tot hoekstenen van een enkelvoudige identiteit verheven. Het gevolg is een ‘wij’ tegen ‘zij’ schema, van waaruit politieke en maatschappelijke verhoudingen gestalte krijgen: het Vlaams-nationalisme, de botsende beschavingen van Huntington, de religieuze revival, etc.

CONCLUSIE

Over *het politieke antwoord* op al deze uitdagingen is Coolsaet opvallend streng: “het resultaat was een vaandelvlucht van de politiek”. Politieke gezagsdragers trokken de

beschermende mantel van de verzorgingsstaat weg en verzochten de mensen voor zichzelf te zorgen, net wanneer deze reddeloos waren. Zelfs de sociaal-democratie ging een doctrine ondersteunen die sinds de crash van Wall Street in de vergetelheid was geraakt: alle macht aan de markt. De burger keerde de politiek de rug toe en koos voor de moskee of het Vlaams Belang, aldus Coolsaet. Maar de slinger is stilaan aan het terugslaan, zo verzekert de auteur ons. De opmars van klein-linkse partijen en tendenzen in het Westen, de (her-)nationalisering van banken en nutsbedrijven, de overheidsrecepten waarmee groeilanden hun economieën aansturen (China, Venezuela, Brazilië), de fusie van internationale vakbonden, het toenemend belang van staten in de wereldpolitiek, de idee van een harmonieuze samenleving in China en Antwerpen (?)... Het zijn allemaal tekenen aan de wand van de nieuwe wereldorde in wording, van een samenleving die zichzelf verwijt niet goed

genoeg te zijn en gelooft dat ze kan en moet verbeterd worden (Bauman).

Met deze laatste stelling is Coolsaet wellicht wat té optimistisch, een houding waaraan de auteur zich ook elders in het boek 'bezondigt' (bvb. de problemen die voortkomen uit migratiebewegingen verdwijnen altijd weer vanzelf na 3 generaties, de kans op terroristische aanslagen in het Westen is kleiner dan de kans op het winnen van de lotto, etc.). Coolsaet gaat ook wat voorbij aan de krachtsopbouw die nodig zal zijn om de omslag te maken. Op briljant eenvoudige wijze beschrijft hij (met Sancho Panza) de ongelijkheid tussen 'hebbers' en 'nikshebbers' in een 20-70-10 samenleving. Hij beschrijft zelfs enkele mogelijke recepten in tijd (New Deal) en ruimte (armoedebeleid van de regering da Silva) om ongelijkheid terug te dringen. Maar vrijwel nergens wordt de opbouw van krachtsverhoudingen als middel en noodzaak voor verandering terdege uitgewerkt,

met uitzondering van een summiere verwijzing naar de andersglobaliseringsbeweging. Niet dat dat Coolsaets verantwoordelijkheid is, de tegenbeweging zal zich toch op het terrein moeten voordoen. Het verdienste van dit boek is vooral dat het een handreiking biedt voor politieke analyse en actie op wereldschaal. Zijn kracht ligt niet zozeer in de vele feitelijkheden die erin besloten liggen, dan wel in de verhaallijn die feitelijkheden aaneenrijgt tot een uiterst leesbare en boeiende status questionis van de wereld anno 2008; een wereld, die onze wereld is en die we nog steeds te weinig kennen. Geschikt voor wereldpolitieke leken en verplichte lectuur voor wereldverbeteraars!

COOLSAET Rik,
De geschiedenis van de wereld
van morgen,
Van Halewyck, 2008

HITTE

HOE VOORKOMEN WE DAT DE PLANEET VERBRANDT? (2007)

| Pieter Teirlinck |

George Mombiot is in de Engelstalige media geen onbekend figuur. Hij is professor aan de Oxford Brookes Universiteit en produceert regelmatig columns voor de Britse krant The Guardian; columns die in Vlaanderen af en toe vertaald in De Morgen belanden. Zijn grootste verdienste is om originele analyses te maken van mistoestanden in de wereld en bovenal met nieuwe, radicale ideeën te komen aandragen om die problemen de wereld uit te helpen. Hij probeert dus niet alleen zijn publiek te informeren en aan het denken te zetten, maar roept expliciet op om vooral ook actie te ondernemen. In zijn vorig boek (2003) 'The age of consent – A manifesto for a new World order' maakte hij een scherpe analyse van de oneerlijke machtsverdeling in onze huidige neoliberale geglobaliseerde wereld.

RADICALE VERMINDERING CO2 UITSTOOT IS MOGELIJK

In zijn recentste boek 'Hitte' legt Mombiot de mogelijkheden bloot voor een rijke industriële natie zoals Groot-Brittannië, haar verplichtingen na te komen om in het afwenden van extreme klimaatsverandering. Daarmee verwijst hij het excuus, als zouden de ingrepen te duur en te pijnlijk zijn, naar de prullenbak. Er wordt gezocht naar de minst pijnlijke methode om tot een radicale vermindering van CO2 uitstoot te komen "om onze hang naar comfort, welvaart en vrede te rijmen met de zelfbeteugeling die nodig is om daarbij andermans comfort, welvaart en vrede niet te vernietigen". Hij pleit duidelijk niet voor een terugkeer naar het steentijdperk, maar voor realistische oplossingen die ook gemakke-

lijk aanvaard kunnen worden door de bewoners van het rijke westen.

CO2 UITSTOOT MET 90% VERMINDEREN

Duidelijk vertrekpunt voor het boek vormt de conclusie van het Intergouvernementeel Panel over Klimaatsverandering (VN) dat een wereldwijde gemiddelde temperatuurstijging van 2°C tegen het einde van de 21^e eeuw (tov van het pre-industriële niveau) te allen prijze moet vermeden worden. Daarvoor is een vermindering van de CO2 uitstoot met 90% t.o.v. het niveau van 1990 de doelstelling die de Britse regering zich zou moeten stellen. En hoewel Groot-Brittannië het eerste land is dat zichzelf effectief bindende CO2 doelstellingen heeft opgelegd, blijken deze ontoereikend:

slechts een 60% vermindering tegen 2050. Dat dit lagere streefdoel ook al niet gemakkelijk zal gehaald worden blijkt uit het feit dat het Britse Ministerie van Verkeer tezelfdertijd streeft naar een verdubbeling van het aantal vluchten in de luchtvaartsector tegen 2030 en 4000 km nieuwe wegen plant.

BREDE ANALYSE

Hitte behandelt vele onderwerpen die op klimaatsverandering betrekking hebben: de mogelijke catastrofe wordt kernachtig beschreven, de morele noodzaak om de lasten eerlijk te verdelen en tal van oplossingen voor het Britse woningbestand, mogelijke alternatieve energiebronnen, virtueel winkelen, een energie-internet tot zelfs een analyse van de cementproductie. We gaan iets dieper in op de analyse van de ontkenningindustrie, een nieuw vervoerssysteem (busvervoer) en het controversiële onderwerp van de CO₂ afslag.

DE ONTKENNINGINDUSTRIE

De ontkenningindustrie is een onthutsend hoofdstukje. De centrale stelling van de belanghebbenden bij de huidige energieverslindende maatschappij luidt: 'hoe verspreiden we de indruk dat er een algemene grote twijfel bestaat omtrent de wetenschappelijke juistheid van alle onderzoek die de menselijke oorzaak van klimaatsopwarming bewijst'. In de pers verschijnen tal van artikels die klimaatsverandering afdoen als onjuist of twijfelachtig. De journalisten refereren daarvoor naar organisaties, denktanks en websites die op z'n minst nogal controversieel te noemen zijn, wanneer dieper gegraven wordt naar hun doelstellingen en sponsors. Onderzoek bracht aan het licht dat 124 dergelijke organisaties door Exxon Mobil gesponsord worden, niet toevallig het meest winstgevende bedrijf ter wereld en toevallig actief in de olie-industrie. Maar de gevoerde strategie haalde Exxon Mobil bij de tabaksindustrie (Philip Morris) die begin jaren 1990 een organisatie in het leven riep, die een gigantische campagne en coalitie op getouw zette om de media, overheidsver-

tegenwoordigers en het algemene publiek te 'informer' over de twijfelachtigheid van een Amerikaans overheidsrapport dat aanstuurde op een passief rookverbod in de VS. Diezelfde mensen die ruimschoots hun sporen verdiend hadden binnen de campagne van de tabaksindustrie doken later op als experts omtrent de klimaatsverandering. Ze worden (nog steeds) opgevoerd als klimaat-sceptici op alle grote Amerikaanse Tv-zenders en in het verleden zelfs op de BBC. De bedrijfsmatige ontkenningindustrie heeft op die manier de effectieve wereldwijde actie om klimaatsverandering aan te pakken met enkele jaren vertraagd.

NIEUW VERVOERSSISTEEM

22% van de CO₂ uitstoot (internationaal transport per vliegtuig en boot niet meegerekend) wordt in GB veroorzaakt door transport, waarvan 93% door wegverkeer. Hier vallen dus grote CO₂ reducties te doen, en bovendien op eenvoudige wijze, gezien de benodigde technologie reeds voorhanden is: het vervangen van het individueel autotransport door gedeeld transport met trein en bus. Waarom is dit nog niet gebeurd? Een totale omslag zorgt immers voor een onmiddellijke CO₂ reductie van 90%, immers de CO₂ uitstoot per passagier bedraagt met een auto 36,6 kg, per trein 5,2 kg en per bus 4,3 kg. Grootste probleem vormt volgens Mombiot de psychologische stap (de auto mijn vrijheid), de huidige gebrekkige infrastructuur en het huidige kostenplaatje van het openbaar vervoer: sedert 1975 werd het bus en treintransport in GB gemiddeld 66 en 70% duurder, terwijl de kosten voor het autobezit met 11% daalde! Nochtans wordt het bewijs dat het praktisch haalbaar is overtuigend geleverd door de econoom Alan Storkey. Uitgangspunt is de capaciteit van de wegen. Hij stelt vast dat op een bepaalde afstand snelweg er bij een snelheid van 96 km/h theoretisch 30 personen met de auto kunnen passeren per tijdseenheid (rechtstreeks afhankelijk van de remweg), terwijl dat per bus 500 mensen kunnen zijn: 16 keer zoveel mensen! Een einde van het fileprobleem komt hiermee in

zicht. Welke zware investeringen dienen hiervoor te gebeuren? Geen enkele. Enkel de aanleg van busstations buiten de stadskern en openbaar vervoer die deze busstations verbinden met de binnensteden. Voorts wegmarkeringen voor een aparte rijstrook voor bussen en de aankoop van aangename bussen. Qua financiële investering een fractie van de aanleg van nieuwe autosnelwegen. Moeilijk voor te stellen? Stel je de ring van Brussel voor als een gesloten busring zonder files.

Blijven wachten op de industrie is zinloos: de impact van biobrandstoffen blijkt desastreus voor mens en milieu en een vrijwillige overeenkomst van de autofabrikanten om het brandstofverbruik te temperen is op niets uitgedraaid. Bovendien is het fileprobleem onoplosbaar. Hoe meer wegen en parkings er aangelegd worden, hoe meer het verkeer toeneemt, een onontwarbare knoop dus. De toename van het autoverkeer bedraagt tussen 2000 en 2010 naar schatting 25%.

CO₂-AFVANG EN OPSLAG

Ook het controversiële onderwerp van CO₂ -afvang en opslag gaat Mombiot niet uit de weg, en hij komt tot de conclusie dat het uiteindelijk nog zo gek niet is (in theorie 80 à 85% CO₂ reductie) ondanks de duidelijke gevaren. Met CO₂ -afvang en opslag wordt de reeds op kleine schaal toegepaste technologie bedoeld die de CO₂ voor of na het verbrandingsproces uit de brandstof of uitlaatgassen haalt en vervolgens ondergronds opslaat. De vraag is hoeveel de technologie kost, of er genoeg sluitende ondergrondse opvangcapaciteit bestaat en of het niet gewoon beter is om niet te verbranden ipv aan afslag en opvang te doen. Het grote gevaar bestaat erin dat de destructieve, bovengrondse kolenindustrie nieuw leven wordt ingeblazen. Lezen en doorgeven dat boek, om daarna de daad bij het woord te voegen.

MOMBIOT George, Hitte,
Uitgeverij EPO, 2007

AGENDA

18-05-2008: 60 JAAR ONT-HEEMD, 40 JAAR BEZETTING

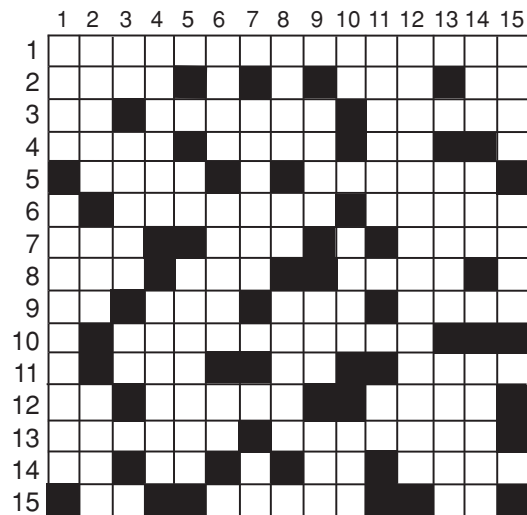
Internationale solidariteitsdag voor Palestina met muziek, panelgesprekken, werkgroepen, film en getuigenissen in aanwezigheid van tal van personaliteiten uit België, Palestina, Israël met o.a. Leïla Shaid, Elias Sanbar, Raji Sourani, Norman Finkelstein, Avi Schlaïm, Mohamed Khattib, Michel Warschawski.

LOCATIE: Pathé Palace (Anspachlaan 85) te Brussel, vanaf 14u.

23-05-2008: INFORMATIE-AVOND MET GETUIGENIS VAN PARAGUAYAANSE BOERENBEWEGING: OVER SOJA, GENTECH, AGROBRANDSTOFFEN EN VERZET

Centraal in deze avond staat de getuigenis van Gilda Roa, vertegenwoordigster van de Paraguayaanse boerenbeweging MAP (Movimiento Agrario y Popular).
“RETRO”

KRUISWOORDRAADSEL - NUMMER 39

HORIZONTAAL

- 1) In dit machtig land zijn er in november presidentsverkiezingen (... van Amerika).
- 2) Gezongen gedicht - Stembus - Muzieknoot.
- 3) Spil - Zuiders - Europees land - Marterachtig roofdier.
- 4) Herkauwend dier - Deel van de hals - Ons inziens (afkorting).
- 5) Vervoegingsvorm van het werkwoord “neigen” (grammatica) - Dit Oost-Europees

In Paraguay breidt de teelt van Genetisch Gemanipluleerde soja op grote schaal zich steeds meer uit. Dit, omdat de vraag vanuit de Europese veevoer- en agro-brandstofsector blijft toenemen. Gilda Roa werpt een licht op wat dit betekent voor de inwoners op het platteland eenmaal soja oprukt: vervuiling, intoxicaties, armoede en migratie. De MAP, waarvan Gilda lid is, organiseerde zich om toch een toekomst op het platteland te proberen veiligstellen. Hoewel ze hun eigen overlevens trachten te beschermen, kregen ver-

schillende gemeenschappen van de MAP te maken met gewelddadige ontruimingen en in toenemende mate met de criminalisering van hun strijd. Gilda zal ook kort toelichten wat de perspectieven zijn onder de pas verkozen linkse president Lugo.

Verder zullen verschillende filmfragmenten de gevolgen van bestrijdingsmiddelen, militarisering en verzet via landbezetting, visueel belichten.

LOCATIE: Assez, Sparrestraat 1A te Gent. Deuren 20:00, aanvang 20:30.

CAMPAGNE VOOR 60 NIEUWE ABONNEES EEN NIEUWE ABONNEE PER 333 METER

Ludo loopt eind mei zoals elk jaar de 20 km van Brussel.

We lanceren een campagne om zijn sportieve inspanningen om te zetten in een abonnementenwerving voor ons tijdschrift.

U kan ons daarbij helpen.

Steun Ludo's sportprestaties en help ze te verzilveren voor de vredesbeweging: 20 euro is een abonnee van ons tijdschrift Vrede.

Het tijdschrift bestaat 50 jaar. We willen daar nog vele jaren aanbreien.

Overtuig iemand uit uw kennissenkring om een abonnement te nemen op Vrede.

Geef ons zijn of haar adres door, en zorg ervoor dat het abonnementsgeld van 20 euro op onze postrekening wordt gestort: 000-0956015-80 met de vermelding: 20km.

- land is onlangs onafhankelijk geworden ondanks enorme druk (tegenstand).
- 6) Tijdruimte - Hoog uitstekend bouwwerk.
  - 7) Roeme - Ontkenning - Eigenaardig.
  - 8) Gevangenis - Zijrivier van de Donau - Spaanse rivier.
  - 9) Bestaat - Boerenbezit - Bloemaand - Gezichtorganen.
  - 10) Het schrikbeeld voor ieder vredesactivist(e).
  - 11) Kreet - Kilogram (afkorting) - Langwerpig wittebrood.
  - 12) Nikkel (scheikundig symbool) - Wateronkruid - Poolse rivier.
  - 13) Sierheester met hartvormige bladeren - Een reuzennatie aan de poorten van de Europese Unie.
  - 14) Omgekeerd voorzetsel - Gadolinium (chemisch symbool) - Eerste persoon enkelvoud (grammatica) - Gemeente in de Nederlandse provincie Zeeland.
  - 15) Muzieknoot - Er was een dossier te lezen over dit Zuid-Amerikaans land - Reservatis-reservandis (afkorting).

VERTICAAL

- 1) Symbool van een land - Die Afrikaanse elite vecht om de macht (... elite vecht om de macht).
- 2) Vorderen - vurig paard (denk aan Dendermonde) - Een weinig.
- 3) Muzieknoot - West-Vlaamse vredesstad (oog kattenstad) - Kilogram (afkorting).
- 4) Uitgave - Vrij van gevaar.
- 5) Gram (afkorting) - Europees land.
- 6) Reeds 5 jaar is dit Aziatisch land in oorlog - Ontvangen - Decigram (afkorting).
- 7) Disselboom met twee armen - uiting van verrassing.
- 8) Cijfer - Lidwoord - Zware ijzeren smids-hamer.
- 9) Iedere (kan ook een meisje of vrouw zijn) - In hoge mate - Nachtroefvogel).
- 10) Sovjet-Unie (afkorting) - Doek van sterk linnen tot het opvangen van de wind op vaartuigen - Seeuwschaats.
- 11) Verdriet trachten te lenigen (koffie is een bakje) - Oosterlengte (afkorting).
- 12) Was er op zondag 16 maart (Internationale ...).
- 13) Daarop volgt er logischerwijze een antwoord - Hoge mannenstem.
- 14) Roeme - IJzerhoudende aarde-Lastgeving om iets te doen.
- 15) Streng in een blad van een plant - Ontkenning.

STEUN ONZE VREDE - PRK 000-0956015-80

Hartelijk dank voor deze financiële riem onder het hart.

De financiële steun die veel lezers ons geven is van bijzonder belang voor onze beweging. Ze stelt ons in staat om onze activiteiten beter te organiseren, en verhoogt dus de kansen op sensibilisering bij grote en kleine sociale organisaties of beïnvloeding van parlementairen en beleidsmensen. Misschien wil je ook wel een domiciliëring invullen voor een kleine maandelijks storting? Tel 09 233 46 88 of pieter@vrede.be

STEUNFONDS FEBRUARI - MAART 2008

LV Gent 10,-; AM Brussel 10,-; JO Oostende 10,-; GVV Bornem 10,-; OVDV Houthalen 10,-; DD Gent 10,-; EC Heverlee 10,-; EV Merelbeke 10,-; FVG Grimbergen 10,-; GV Vilvoorde 10,-; HM Berchem 10,-; JH Waregem 20,-; LV Gent 25,-; NB A'pen 20,-; LB St-Eloois-Vijve 9,92; LB Wilrijk 4,96; UC Torhout 5,-; AC Mariakerke 14,-; EDB St Michiels 4,96; JDL Aalst 5,20; WDR 's Gravenwezel 12,40; JDS Luik 4,96; CDS Aalst 5,-; HDS Assebroek 8,-; CDS Gent 4,96; MTD De Pinte 9,92; ED Veldegem 4,96; JPE Gent 20,-; YG Hoevenen 4,96; SL Oostende 4,96; KL Gentbrugge 5,-; EM Gent 4,96; RM Oostende 20,-; LM Drongen 24,78; BP Oostende 9,92; GR Kontich 10,-; MT Zwalm 24,78; JT A'pen 7,44; FVZ Bornem 4,96; MV Gent 5,-; RV Ranst 4,96; MLV Pollare 6,-; WD Assebroek 12,40; LV A'pen 9,92; WW Kortrijk 4,96. Totaal:634,24 – Hartelijk dank!

STEUN PALESTINA

De solidariteitsoproep om specifiek onze werking rond Palestina en het Midden-Oosten te ondersteunen kon op bijzondere gulheid rekenen. Het stimuleert ons extra om aan de weg te blijven timmeren. Van harte dank.

KS Gent 100,-; RS St Niklaas 25,-; PVL Ledegem 50,-; DD Boom 150,-; BV Gent 30,-; RW Beersel 20,-. Totaal:375 – **TOTAAL:1009,24.**

De Lingerie
van de Kerkstraat DE MUNCK

L O K E R E N

LINGERIE CORSETTERIE BADMODE

KERKSTRAAT 47 ■ 9160 LOKEREN ■ 09/348 58 23

*Wat gevoelig ligt,
wordt goed opgevangen.*

[Linde Vanneste]

De Lombarde
camping - vakantiewoningen

Elisabethlaan 4 • 8434 Middelkerke-Lombardsijde
Tel. 0032 58 23 68 39 - Fax 0032 58 23 99 08
E-mail: info@delombarde.be

www.delombarde.be

Wandelingen aan zee
Natuurreservaat «De IJzermonding»
Mooi speelplein voor kinderen
Café en resto
Goed geëquipeerde huisjes